

Program rozvoja obce Torysa na roky 2015 – 2022

Názov:	Program rozvoja obce Torysa na roky 2015-2022
Územné vymedzenie :	Obec Torysa, okresov Sabinov
Územný plán obce/VÚC	áno /áno
Schválený:	30.05.2014/22.06.2004
Dátum schválenia PRO:	xx.01.2016
Dátum platnosti:	od xx.01.2016 do 31.12.2022
Verzia:	1.0
Publikovaný verejne:	xx.01.2016

december 2015

Obsah

Použité skratky	4
Metodika a zámer spracovania	6
Zapojenie verejnosti do prípravy PRO a pracovné skupiny	6
Zhrnutie východiskových koncepčných dokumentov	8
Operačné programy v rokoch 2014 - 2020 a možnosti využitia pre realizáciu PRO obce Torysa	9
Analytická časť	18
Vyhodnotenie realizovaných projektov/predchádzajúceho PHSR.....	18
Analýza vnútorného prostredia	19
Poloha obce	19
História obce	20
Erb obce	20
Geomorfológia a geológia.....	21
Pôdy	22
Hydrológia	22
Klíma.....	22
Rastlinstvo a živočíšstvo	23
Obyvateľstvo obce	23
Štruktúra obyvateľstva obce	25
Počet domov.....	26
Trh práce	28
Kultúra, školstvo, šport a oddych a sociálna starostlivosť	28
Priemysel, obchod a služby.....	29
Technická infraštruktúra	29
Dopravná infraštruktúra	29
Cestovný ruch	30
Zhrnutie analýzy vnútorného prostredia	30
Analýza silných a slabých stránok územia.....	30
Analýza vonkajšieho prostredia	31
Základná charakteristika	31
Obyvateľstvo.....	31
Trh práce	32
Priemerná nominálna mesačná mzda	34
Priame zahraničné investície.....	35
Hrubý domáci produkt	35

Zhrnutie analýzy vonkajšieho prostredia	35
Vzťah obce a prioritných osí rozvoja územia	36
Analýza príležitostí a ohrození pre rast a rozvoj územia	38
SWOT analýza	40
Identifikácia kritických oblastí rozvoja	42
Strategická časť	44
Základné východiská pre definovanie stratégie	44
Vízia	45
Formulácia a návrh stratégie	45
Strategické ciele	48
Zhrnutie strategickej časti	49
Programová časť	50
Opatrenia a plánované projekty	50
Ukazovatele výsledkov a dopadov	53
Realizačná časť	54
Inštitucionálne a organizačné zabezpečenie realizácie PRO obce	54
Komunikačná stratégia	56
Systém monitorovania a hodnotenia	57
Akčný plán - vecný a časový harmonogram realizácie projektov	59
Indikatívny finančný plán	60
Zdroje a model viaczdrojového financovania opatrení a projektov	61
Kritéria pre výber projektov	62
Záver	64
Autori	65
Prílohy	66

Použité skratky

CR – cestovný ruch

ČOV – čistiareň odpadových vôd

EÚ – Európska únia

EŠIF – Európske štrukturálne a investičné fondy. Päť štrukturálnych a investičných fondov EÚ, ktoré sa riadia jednotným súborom pravidiel, Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR), Európsky sociálny fond (ESF), Kohézny fond (KF), Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (EPFRV), Európsky námorný a rybársky fond (ENRF)

HDP – hrubý domáci produkt

CHKO – chránená krajinná oblasť

IBV – individuálna bytová výstavba

IKT - Informačno-komunikačné technológie. Zahŕňajú informačné systémy, technológie, ostatné systémy (periférne zariadenia), prevádzku a pripojenia do sietí, ktoré sú určené k napĺňaniu informačných procesov a komunikačných funkcií.

IROP – Integrovaný regionálny operačný program

ITMS – Informačný monitorovací systém

IÚS – Integrovaná územná stratégia

KURS – Konceptia územného rozvoja Slovenska

MAS – Miestna akčná skupina

NFP – Nenávratný finančný prostriedok

N/A – z anglického jazyka (not available, not applicable) vo význame „nie je dostupné“ resp. „nebude využité“.

NSRR – národná stratégia regionálneho rozvoja

NUTS – z francúzskeho jazyka (Nomenclature des unités territoriales statistiques), skratka pre normalizovanú klasifikáciu územných celkov na Slovensku pre potreby štatistického úradu a Eurostatu.

OP – operačný program

PHSR – program hospodárskeho a sociálneho rozvoja

PRO – program rozvoja obce

REZ – rozvoj ľudských zdrojov

SEA – z anglického jazyka (strategic environmental assessment) vo význame strategické environmentálne hodnotenie, strategické posudzovanie vplyvov na životné prostredie.

SR – Slovenská republika

ŠFRB – Štátny fond rozvoja bývania

ŠÚ SR – Štatistický úrad Slovenskej republiky

SWOT – analýza silných a slabých stránok, príležitostí a ohrození

UPSVAR – Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny

VÚC – Vyšší územný celok

ZMOS – Združenie miest a obcí Slovenska

Úvod

Obec Torysa

Torysa 28

082 76 Torysa

IČO: 00 327 883

telefón: 051 459 73 10

štatutárny zástupca: Ing. Jozef

Stedina, starosta

email: ou.torysa@stonline.sk

webové sídlo: www.torysa.sk

Program rozvoja obce (ďalej ako „PRO“), spolu s územným plánom, je základným a kľúčovým dokumentom pre riadenie samosprávy, ktorý vychádza z poznania situácie a konkrétnych potrieb obyvateľov, podnikateľov, záujmových skupín a ďalších subjektov v území, formuluje svoju predstavu o budúcnosti spolu s činnosťami a projektmi na jej zabezpečenie. PRO koncepčne, systémovo analyzuje a určuje budúcnosť rozvoja spolu s činnosťami, investičnými projektmi so zdrojovým krytím na jej zabezpečenie.

PRO obce Torysa je strednodobý strategický dokument, ktorý na základe analýzy hospodárskeho, environmentálneho a sociálneho rozvoja obce stanovuje jeho strategické ciele a priority rozvoja. Je prostriedkom na napĺňanie vízie ďalšieho smerovania rozvoja obce. Je to program cielených opatrení, navrhnutý pre oživenie sociálneho, ekonomického a kultúrneho rozvoja obce Torysa, ktorý na základe výsledkov ročného hodnotenia bude priebežne aktualizovaný a dopĺňovaný.

PRO obce Torysa je strategickým rozvojovým dokumentom s cieľom dosiahnuť rast životnej úrovne (predovšetkým jej kvality) na území obce a príslušného regiónu. Je to program cielených opatrení na stimuláciu ekonomického a sociálneho rozvoja obce, ktorého cieľom je navrhnuť systematickú a funkčne trvalo udržateľnú rozvojovú stratégiu, zameranú na realizáciu hospodárskeho, environmentálneho a sociálneho rozvoja obce pri rešpektovaní globálnych cieľov regionálneho vývoja, resp. štátnej regionálnej politiky a európskej politiky súdržnosti.

Pôsobnosť obce pri podpore regionálneho rozvoja definuje zákon č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja nasledovne (v § 12):

Obec vo svojej pôsobnosti na účely podpory regionálneho rozvoja

- a) analyzuje a hodnotí úroveň rozvoja svojho územia a jeho častí, zabezpečuje jeho trvalo udržateľný hospodársky rozvoj, sociálny rozvoj a územný rozvoj,
- b) zabezpečuje a koordinuje vypracovanie a realizáciu programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce, pravidelne ho monitoruje a každoročne vyhodnocuje jeho plnenie, zabezpečuje súlad programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce s územnoplánovacou dokumentáciou, ak jej spracovanie vyžaduje osobitný predpis,
- c) spolupracuje s vyšším územným celkom, na území ktorého sa obec nachádza, na príprave a realizácii programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja vyššieho územného celku a na účely evidencie poskytuje vyššiemu územnému celku program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce,
- d) podieľa sa na plnení úloh, ktoré súvisia so zameraním podpory regionálneho rozvoja podľa § 3, v spolupráci s ministerstvom a ostatnými sociálno-ekonomickými partnermi, ktorí sa nachádzajú na území obce,
- e) vytvára podmienky na vznik a rozvoj územnej spolupráce a partnerstiev,
- f) spolupracuje s ďalšími obcami, regiónmi a územnými celkami alebo s orgánmi iných štátov, ktoré plnia funkcie územnej samosprávy,
- g) podporuje rozvoj podnikateľských aktivít potrebných na rozvoj obce.

Schválený PRO obce Torysa na roky 2015-2022 napĺňa všetky body uvedeného § 12 zákona č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja.

Metodika a zámer spracovania

Postup spracovania PRO obce Torysa bol realizovaný plne v súlade s Metodikou na vypracovanie programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce/obcí/VÚC, ktorú vyhotovila pracovná skupina zriadená Ministerstvom dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR s cieľom zjednotiť proces spracovávania PHSR a jeho obsah podľa zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení zákona č. 309/2014 Z. z.

V úvodnej fáze tvorby PRO obce Torysa na roky 2015-2022 vedenie obce rozhodlo o spôsobe jeho spracovania a zostavilo riadiaci tím pre jeho tvorbu. Obecným zastupiteľstvom bol dňa 10.12.2015 prerokovaný a odsúhlasený Zámer spracovania Programu rozvoja obce Torysa na roky 2015–2022. Ten zadefinoval základné postupy spracovania PRO obce a plánovaný harmonogram prác. Na základe výsledkov verejného obstarávania bol vybraný externý spracovateľ PRO. O zámere a začiatku spracovania PRO bola verejnosť informovaná prostredníctvom webovej stránky a úradnej tabule obce. Samotné práce na PRO začali v októbri 2015 a postupovali podľa nasledujúceho harmonogramu:

Tabuľka č. 1: Harmonogram prípravy PRO

Termín	IX	X	XI	XII
Úvod				
Analytická časť				
Strategická časť				
Programová časť				
Realizačná časť				
Finančná časť				
Záver				

Zdroj: Obec Torysa, 2015

Vypracovanie dokumentu plne rešpektovalo princíp partnerstva a PRO bol vypracovaný participatívnym spôsobom so zapojením zamestnancov obce, poslancov OcZ, externých odborníkov a širokej verejnosti. Externým dodávateľom bola firma Diervilla, spol. s r. o. Prešov, ktorá zodpovedala za metodické vedenie, facilitáciu a zostavenie finálneho dokumentu, pričom využívala vstupy troch zriadených pracovných skupín pre jednotlivé prioritné oblasti: hospodárska (ekonomická) oblasť, sociálna oblasť, environmentálna oblasť. Skupiny sa skladali so zástupcov verejného sektora – samosprávy, súkromného sektora, mimovládneho sektora, občanov obce, ktorí prejavili záujem zapojiť sa do činnosti pracovných skupín. Rokovania pracovných skupín boli verejné. Čiastkové výstupy PRO boli počas celej doby spracovania dostupné na webovej stránke obce a na úradnej tabuli s možnosťou pripomienkovania zo strany verejnosti.

Zapojenie verejnosti do prípravy PRO a pracovné skupiny

Obec sa snažila zapojiť verejnosť – hlavne obyvateľov obce – viacerými spôsobmi do prípravy a spracovania PRO. V prvej fáze boli občania prostredníctvom obecného rozhlasu vyzvaní, aby sa zapojili do práce vytvorených pracovných skupín. Tie boli počas celej doby prípravy PRO otvorené každému, kto s mal záujem zapojiť. Rokovania pracovných skupín boli verejné. Pracovné skupiny boli nosnou časťou spracovávania PRO. Zabezpečovali zber dát, ich verifikáciu, diskutovali o potrebách obce a zámeroch na odstránenie hlavných bariér a problémov jej rozvoja. Okrem diskusie bol častou metódou aj brainstorming. K špecifickým otázkam / problémom boli prizývaní nezávislí experti, ktorí poskytovali poradenské služby. Okrem toho riadiaci tím a externý dodávateľ realizovali

množstvo stretnutí s kľúčovými ľuďmi/skupinami aktívnymi v obci a v širšom okolí s cieľom zapracovať ich rozvojové zámery do PRO.

Záverečný dokument bol pred jeho samotným schválením Obecným zastupiteľstvom ešte prezentovaný na verejnom vypočutí s občanmi i s odborníkmi, kde bola možnosť ešte pripomienkovať dokument a zapracovať do neho záverečné návrhy. Verejné vypočutie sa konalo dňa januári 2016.

PRO a jeho čiastkové spracované časti boli zverejňované na webovom sídle obce, boli k dispozícii vo vytlačenej forme na OcÚ a informácia o zverejňovaní rozpracovaných dokumentoch a ich dispozícii bola uverejňovaná na úradnej tabuli obce. Súčasne boli občania pravidelne informovaný o procese spracovania prostredníctvom obecného rozhlasu.

Tabuľka č. 2: Zoznam členov riadiaceho tímu a pracovných skupín

RIADIACI TÍM:	MENO	FUNKCIA	INŠTITÚCIA
koordinátor	Ing. Jozef Stedina	starosta	obec
člen	Mgr. Stanislav Angelovič	zástupca starostu	OcZ Torysa
člen	Ing. Peter Sabol, PhD.	poslanec	OcZ Torysa
Pracovná skupina č.1 (ekonomická):			
koordinátor	Terézia Sabolová	ekonómka	zamestnanec OcÚ
člen	Martina Hajduchová	hospodárka	zamestnanec OcÚ
člen	Mgr. Katarína Jaššová	občan	súkromná osoba
Pracovná skupina č.2 (sociálna):			
koordinátor	Jozef Lazorík	poslanec	OcZ Torysa
člen	Mgr. Alžbeta Bodnárova	sekretárka OcÚ	zamestnanec OcÚ
člen	Ľubomír Hovančík	osobitný príjemca	zamestnanec OcÚ
Pracovná skupina č.3 (environmentálna):			
koordinátor	Jozef Kopnický	poslanec	OcZ Torysa
člen	Peter Štieber	občan	súkromná osoba
člen	Mária Mišeková	občan	súkromná osoba
člen	Mgr. Katarína Jaššová	občan	súkromná osoba

Zdroj: Obec Torysa, 2015

Do spracovania a pripomienkovania PRO boli zahrnutí všetci socioekonomickí partneri aktívni v obci. Ich prehľad ako aj ich návrhy rozvojových projektov sú uvedené v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka č. 3: Účastníci Programu rozvoja obce

Účastníci	Pôsobenie a priority záujmu	Plánované / možné projekty
Dobrovoľný hasičský zbor Torysa	pôsobenie v oblasti protipožiarnej prevencie, protipožiarne zásahy, organizácia a účasť na súťažiach, reprezentácia obce	rekonštrukcia hasičskej zbrojnice, nákup novej techniky
Základná škola s materskou školou Torysa	vzdelávanie detí, organizácia podujatí aj pre rodičov a občanov obce	výstavba telocvične a školskej jedálne, pravidelné podujatia, obnova interiéru MŠ
Združenie obcí pre separovaný zber Torysa	rozvoj separovaného zberu	investície do rozšírenia separovaného zberu, zber dvor, nákup techniky
AGRO - Torysa s.r.o.	poľnohospodárska výroba	nákup novej poľnohospodárskej techniky, zvyšovanie welfare zvierat
AGROK, spol. s r. o.	poľnohospodárska výroba	nákup novej poľnohospodárskej techniky, zvyšovanie welfare zvierat
Marek Dvorščák	poľnohospodárska výroba	nákup novej poľnohospodárskej techniky, zvyšovanie welfare zvierat
STAVEBNINÝ BOYSI s. r. o.	predaj stavebných materiálov	skladové hospodárstvo a nákup technológií

Viliam Ištoňa	kamenárstvo	nákup novej výrobnéj technológie
Stol - spol. spol. s r.o.	stolárstvo	nákup novej výrobnéj technológie
Združenie amatérskeho športu, Torňa	futbal, stolný tenis	výstavba tribúny, šatní, posilňovne, oploenie ihriska a nákup záhradníckej techniky

Zdroj: Obec Torňa, 2015

Zhrnutie východiskových koncepčných dokumentov

PRO obce Torňa na roky 2015-2022 bol spracovaný v súlade s ďalšími miestnymi, regionálnymi, národnými i európskymi koncepčnými a strategickými dokumentmi.

Na miestnej a regionálnej úrovni bol realizovaný súlad s a PRO vychádza z:

- Územného plánu obce Torňa,
- Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce,
- viacročného rozpočtu obce na roky 2015-2017,
- Stratégia rozvoja Združenia obcí Horná Torňa a MAS Horná Torňa,
- Programu odpadového hospodárstva obce,
- Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na roky 2008-2015,
- Územného plánu Prešovského samosprávneho kraja,
- Regionálnej inovačnej stratégie Prešovského samosprávneho kraja.

Na národnej a európskej úrovni boli zohľadnené priority Národnej stratégie regionálneho rozvoja SR, ako aj jej vízia regionálneho rozvoja na Slovensku: „Slovensko sa má stať krajinou s vysokou kvalitou života všetkých občanov. Každý región bude využívať svoje danosti v prospech svojho udržateľného hospodárskeho, sociálneho, environmentálneho a územného rozvoja, a tým aj Slovenskej republiky, ako vyspelého, hospodársky, politicky a sociálne súdržného členského štátu Európskej únie“.

PRO obce Torňa tiež vychádza aj zo stratégie Európa 2020, ktorej cieľmi sú:

- inteligentný rast: vytvorenie hospodárstva založeného na znalostiach a inovácii,
- udržateľný rast: podporovanie ekologickejšieho a konkurencieschopnejšieho hospodárstva, ktoré efektívnejšie využíva zdroje,
- inkluzívny rast: podporovanie hospodárstva s vysokou mierou zamestnanosti, ktoré zabezpečí hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť.

Tematické ciele Stratégie Európa 2020:

- posilnenie výskumu, technologického rozvoja a inovácií;
- zlepšenie prístupu k informáciám a komunikačným technológiám a zlepšenie ich využívania a kvality;
- zvýšenie konkurencieschopnosti malých a stredných podnikov a poľnohospodárskeho sektora (v prípade EPFRV) a sektora rybného hospodárstva a akvakultúry (v prípade EFNRH);
- podpora prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo vo všetkých sektoroch;
- podpora prispôbovania sa zmenám klímy, predchádzania a riadenia rizík;
- ochrana životného prostredia a presadzovanie efektívneho využívania zdrojov;
- podpora udržateľnej dopravy a odstraňovanie prekážok v kľúčových sieťových infraštruktúrach;
- podpora zamestnanosti a mobility pracovnej sily;
- podpora sociálneho začlenenia a boj proti chudobe;
- investovanie do vzdelania, zručností a celoživotného vzdelávania;

- zvyšovanie inštitucionálnych kapacít a efektivity verejnej správy.

Vzhľadom na absenciu vlastných investičných zdrojov, PRO obce xxx je predovšetkým previazaný so sektorovými operačnými programami vypracovanými na základe Partnerskej dohody Slovenskej republiky na roky 2014-2020 (pre účinné a efektívne využívanie prostriedkov Európskych štrukturálnych a investičných fondov za účelom dosahovania cieľov stratégie Európa 2020), ako aj s Národnou stratégiou regionálneho rozvoja SR (schválenou uznesením Vlády SR č. 222 zo 14. mája 2014) a Koncepciou územného rozvoja Slovenska 2001 (KURS 2001).

Fotografia č.1 Obecný úrad a kultúrny dom

Zdroj: Obec Torysa, 2015

Operačné programy v rokoch 2014 - 2020 a možnosti využitia pre realizáciu PRO obce Torysa

Slovensko bude čerpať Európske štrukturálne a investičné fondy v rokoch 2014-2020 (ďalej len „EŠIF“) prostredníctvom 6 základných operačných programov:

- OP Integrovaný regionálny operačný program (OP IROP)
- OP Ľudské zdroje (OP ĽZ)
- OP Kvalita životného prostredia (OP KŽP)
- OP Integrovaná infraštruktúra (OP II)
- OP Výskum a inovácie (OP VaI)
- OP Efektívna verejná správa (OP EVS)

Samostatným režimom sa budú riadiť programy, ktoré sú implementované na základe špecifických usmernení Európskej komisie:

- Technická pomoc
- Program rozvoja vidieka SR 2014 - 2020

Z možných synergii PRO obce Toruša s jednotlivými Operačnými programami a zároveň s možnosťami získať externé zdroje na financovanie rozvojových projektov obce vyberáme:

Integrovaný regionálny operačný program

Prioritná os č. 1: Bezpečná a ekologická doprava v regiónoch

Investičná priorita č. 1.1: Posilnenie regionálnej mobility prepojením sekundárnych a terciárnych uzlov s infraštruktúrou TEN-T vrátane multimodálnych uzlov

Špecifický cieľ č. 1.2.2: Zvýšenie atraktivity a prepravnej kapacity nemotorovej dopravy (predovšetkým cyklistickej dopravy) na celkovom počte prepravených osôb

Prioritná os č. 2: Ľahší prístup k efektívnym a kvalitnejším verejným službám

Investičná priorita č. 2.1: Investície do zdravotníckej a sociálnej infraštruktúry, ktoré prispievajú k celoštátnemu, regionálnemu a miestnemu rozvoju, znižujú nerovnosť z hľadiska zdravotného postavenia, podporujú sociálne začleňovanie prostredníctvom lepšieho prístupu k sociálnym, kultúrnym a rekreačným službám a prechod z inštitucionálnych služieb na komunitné

Špecifický cieľ č. 2.1.1: Podporiť prechod poskytovania sociálnych služieb a zabezpečenia výkonu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v zariadení z inštitucionálnej formy na komunitnú (poskytovanú na komunitnej úrovni)

Špecifický cieľ č. 2.1.2: Modernizovať zdravotnícku infraštruktúru za účelom zlepšenia dostupnosti ku kvalitným službám v integrovanej primárnej zdravotnej starostlivosti

Špecifický cieľ 2.1.3: Modernizovať infraštruktúru ústavných zariadení poskytujúcich akútnu zdravotnú starostlivosť, za účelom zvýšenia produktivity a zlepšenia dostupnosti ku kvalitným zdravotníckym službám

Investičná priorita č. 2.2: Investovanie do vzdelania, školení a odbornej prípravy, zručností a celoživotného vzdelávania prostredníctvom vývoja vzdelávacej a výcvikovej infraštruktúry

Špecifický cieľ č. 2.2.1: Zvýšenie hrubej zaškolenosti detí materských škôl

Špecifický cieľ č. 2.2.2: Zlepšenie kľúčových kompetencií žiakov základných škôl

Špecifický cieľ č. 2.2.3: Zvýšenie počtu žiakov stredných škôl na odbornom výcviku

Prioritná os č. 3: Mobilizácia kreatívneho potenciálu v regiónoch

Investičná priorita č. 3.1: Podpora rastu priaznivého pre zamestnanosť, a to rozvíjaním vnútorného potenciálu ako súčasť územnej stratégie pre konkrétne oblasti vrátane konverzie upadajúcich priemyselných regiónov a posilnenia prístupnosti a rozvoja špecifických prírodných a kultúrnych zdrojov

Špecifický cieľ č. 3.1: Stimulovanie podpory udržateľnej zamestnanosti a tvorby pracovných miest v kultúrnom a kreatívnom sektore prostredníctvom vytvorenia priaznivého prostredia pre rozvoj kreatívneho talentu a netechnologických inovácií

Prioritná os č. 4: Zlepšenie kvality života v regiónoch s dôrazom na životné prostredie

Investičná priorita č. 4.1: Podpora energetickej efektívnosti, inteligentného riadenia energie a využívania energie z obnoviteľných zdrojov vo verejných infraštruktúrach vrátane verejných budov a v sektore bývania

Špecifický cieľ č. 4.1: Zvýšenie energetickej efektívnosti budov na bývanie

Investičná priorita č. 4.2: Investovanie do sektora vodného hospodárstva s cieľom splniť požiadavky environmentálneho acquis Únie a pokryť potreby, ktoré členské štáty špecifikovali v súvislosti s investíciami nad rámec týchto požiadaviek

Špecifický cieľ č. 4.2.1: Zvýšenie dostupnosti zdrojov podzemných vôd pre zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou

Prioritná os č. 5: Miestny rozvoj vedený komunitou

Investičná priorita č.5.1: Záväzné investície v rámci stratégií miestneho rozvoja vedeného komunitou

Špecifický cieľ č. 5.1.1: Zvýšenie kapacít pre miestny rozvoj vedený komunitou

Špecifický cieľ č. 5.1.2: Zvýšenie tvorby pracovných miest rozvojom podnikania a inovácií na miestnej úrovni

Špecifický cieľ č. 5.1.3: Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach

Operačný program Ľudské zdroje

Tento operačný program vychádza z Národného programu reforiem SR, ktorý definuje opatrenia na posilňovanie ekonomického rastu a zamestnanosti Slovenskej republiky. V oblasti vzdelávania, zamestnanosti a sociálneho začlenenia boli pre Slovenskú republiku zadefinované nasledujúce ciele:

- zlepšiť kvalitu základného vzdelávania, najmä zvýšením úrovne znalostí a zručností žiakov na priemerný počet bodov 505 v prieskume OECD – PISA 2018,
- dosiahnuť, aby najmenej 40% ľudí vo veku 30 – 34 rokov malo ukončené vysokoškolské alebo ekvivalentné vzdelanie,
- udržať podiel ľudí, ktorí predčasne ukončujú školskú dochádzku, pod 6% do roku 2020,
- zvýšiť mieru zamestnanosti obyvateľov vo veku 20 – 64 rokov na 72% do roku 2020,
- znížiť podiel populácie ohrozenej chudobou a sociálnym vylúčením na 17,2% do roku 2020.

Prioritná os 1: Vzdelávanie

Investičná priorita 1.1: Zvyšovanie významu trhu práce v oblasti systémov vzdelávania a odbornej prípravy, uľahčovanie prechodu od vzdelávania k zamestnanosti a zlepšovanie systémov odborného vzdelávania a prípravy a ich kvality, a to aj prostredníctvom mechanizmov na predvídanie zručností, úpravy učebných plánov a vytvárania a rozvoja systémov vzdelávania na pracovisku vrátane systémov duálneho vzdelávania a odborného vzdelávania

Špecifický cieľ 1.1.1: Zvýšiť kvalitu vzdelávania na ZŠ a SŠ reflektujúc potreby trhu práce s dôrazom na podporu odborného vzdelávania a prípravy

Investičná priorita 1.3: Zlepšenie rovnakého prístupu k celoživotnému vzdelávaniu pre všetky vekové skupiny v rámci formálneho, neformálneho a bežného vzdelávania, zvyšovanie vedomostí, zručností a spôsobilostí pracovnej sily a podpora flexibilných spôsobov vzdelávania prostredníctvom usmerňovania pri výbere povolania a potvrdzovania nadobudnutých kompetencií

Špecifický cieľ 1.3.1: Zvýšiť kvalitu a efektívnosť celoživotného vzdelávania s dôrazom na rozvoj kľúčových kompetencií, prehlbovanie a zvyšovanie kvalifikácie

Špecifický cieľ 1.3.2: Zlepšiť profesijné kompetencie pedagogických a odborných zamestnancov na všetkých stupňoch škôl vrátane prípravy na povolanie pedagóga

Prioritná os 2: Zamestnanosť

Investičná priorita 2.1: Prístup uchádzačov o zamestnanie a neaktívnych osôb k zamestnaniu vrátane dlhodobo nezamestnaných a osôb, ktoré sú vzdialené od trhu práce, ako aj miestne iniciatívy v oblasti zamestnávania a podpora mobility pracovnej sily

Špecifický cieľ 2.1.1: Zvýšiť zamestnanosť, zamestnatelnosť a riešiť nezamestnanosť s osobitným dôrazom na dlhodobo nezamestnaných, nízko kvalifikovaných, starších a zdravotne postihnuté osoby

Špecifický cieľ 2.1.2: Zvýšiť zamestnanosť podporou tvorby pracovných miest, mobility pre získanie zamestnania, adaptability zamestnancov a podnikov, podporou udržateľnej samostatnej zárobkovej činnosti, začínajúcich podnikov a poľnohospodárskych a nepoľnohospodárskych aktivít vo vidieckych oblastiach

Investičná priorita 2.2 Trvalo udržateľná integrácia mladých ľudí, najmä tých, ktorí nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy, na trh práce, vrátane mladých

ľudí ohrozených sociálnym vylúčením a mladých ľudí z marginalizovaných komunít, vrátane vykonávania systému záruk pre mladých ľudí

Špecifický cieľ 2.2.1: Zvýšiť zamestnanosť, zamestnatelnosť a účasť mladých ľudí, najmä NEET, na trhu práce

Investičná priorita 2.3: Rovnosť medzi mužmi a ženami vo všetkých oblastiach vrátane v oblasti prístupu k zamestnaniu, kariérnemu postupu, zosúladenia pracovného a súkromného života a presadzovania rovnakej odmeny za rovnakú prácu

Špecifický cieľ 2.3.1: Zlepšením podmienok pre zosúladenie pracovného a rodinného života zvýšiť zamestnanosť osôb s rodičovskými povinnosťami, najmä žien

Špecifický cieľ 2.3.2: Znížiť horizontálnu a vertikálnu rodovú segregáciu na pracovnom trhu a v príprave na povolanie

Investičná priorita 2.4: Modernizácia inštitúcií trhu práce, ako sú verejné a súkromné služby zamestnanosti, zlepšenie prispôsobenia sa potrebám trhu práce, vrátane opatrení zameraných na zlepšenie nadnárodnej pracovnej mobility, ako aj programov mobility a lepšej spolupráce medzi inštitúciami a príslušnými zainteresovanými stranami

Špecifický cieľ 2.4.1: Zvýšiť kvalitu a kapacity verejných služieb zamestnanosti na zodpovedajúcu úroveň v nadväznosti na meniace sa potreby a požiadavky trhu práce, nadnárodnú pracovnú mobilitu, a zvýšiť účasť partnerov a súkromných služieb zamestnanosti na riešení problémov v oblasti zamestnanosti

Prioritná os 3: Sociálne začlenenie

Investičná priorita 3.1: Aktívne začlenenie, a to aj s cieľom podporovať rovnaké príležitosti a aktívnu účasť a zlepšenie zamestnatelnosti

Špecifický cieľ 3.1.1: Zvýšenie účasti najviac znevýhodnených a ohrozených osôb v spoločnosti

Špecifický cieľ 3.1.2: Prevencia a eliminácia všetkých foriem diskriminácie

Investičná priorita 3.2: Zlepšenie prístupu k cenovo prístupným, trvalo udržateľným a kvalitným službám vrátane zdravotnej starostlivosti a sociálnych služieb všeobecného záujmu

Špecifický cieľ 3.2.1: Prechod z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť

Špecifický cieľ 3.2.2: Zlepšenie dostupnosti ku kvalitnej zdravotnej starostlivosti prostredníctvom štandardizácie klinických postupov a postupov pre výkon prevencie

Prioritná os 4: Integrácia marginalizovaných rómskych komunít

Investičná priorita 4.1: Sociálno-ekonomická integrácia marginalizovaných komunít, ako sú Rómovia

Špecifický cieľ 4.1.1: Zvýšiť vzdelanostnú úroveň príslušníkov MRK na všetkých stupňoch vzdelávania s dôrazom na predprimárne vzdelávanie

Špecifický cieľ 4.1.2: Znížiť mieru nezamestnanosti rómskych mužov a žien

Špecifický cieľ 4.1.3: Podporiť prístup k zdravotnej starostlivosti a verejnému zdraviu vrátane preventívnej zdravotnej starostlivosti, zdravotníckej osvedy a k zlepšeniu štandardov hygieny bývania

Prioritná os 5: Technická vybavenosť v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít

Investičná priorita 5.1: Poskytovanie podpory fyzickej, ekonomickej a sociálnej regenerácie zanedbaných komunít v mestských a vidieckych oblastiach

Špecifický cieľ 5.1.1: Rast počtu rómskych domácností s prístupom k zlepšeným podmienkam bývania

Špecifický cieľ 5.1.2: Zlepšiť prístup ku kvalitnému vzdelávaniu vrátane vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve

Špecifický cieľ 5.1.3: Zlepšiť prístup ľudí z MRK k sociálnej infraštruktúre

Investičná priorita 5.2 Poskytovanie podpory sociálnym podnikom

Špecifický cieľ 5.2.1: Zvýšiť mieru zamestnanosti MRK v subjektoch sociálnej ekonomiky v územiach s prítomnosťou MRK

Operačný program Kvalita životného prostredia

Globálnym cieľom OP Kvalita životného prostredia je podporiť trvalo udržateľné a efektívne využívanie prírodných zdrojov, zabezpečujúce ochranu životného prostredia, aktívnu adaptáciu na zmenu klímy a podporu energeticky efektívneho nízkouhlíkového hospodárstva.

Prioritná os 1: Udržateľné využívanie prírodných zdrojov prostredníctvom rozvoja environmentálnej infraštruktúry

Investičná priorita 1 Prioritnej osi 1: Investovanie do sektora odpadového hospodárstva s cieľom splniť požiadavky environmentálneho acquis Únie a pokryť potreby, ktoré členské štáty špecifikovali v súvislosti s investíciami nad rámec uvedených požiadaviek

Špecifický cieľ: Zabezpečiť nakladanie s odpadmi v súlade s hierarchiou odpadového hospodárstva a za účelom plnenia požiadaviek environmentálneho acquis

Investičná priorita 2 Prioritnej osi 1: Investovanie do sektora vodného hospodárstva s cieľom splniť požiadavky environmentálneho acquis Únie a pokryť potreby, ktoré členské štáty špecifikovali v súvislosti s investíciami nad rámec uvedených požiadaviek

Špecifický cieľ 1: Podporiť zabezpečenie plnenia predvstupových záväzkov SR voči EÚ v oblasti čistenia a odvádzania komunálnych odpadových vôd

Špecifický cieľ 2: Podpora zabezpečenia dostatočného množstva bezpečnej pitnej vody pre obyvateľstvo SR z verejných vodovodov

Špecifický cieľ 3: Dosiahnutie potrebného stupňa sledovania a monitorovania vôd a vodných útvarov, ktorým sa zabezpečí vytvorenie a nastavenie podmienok pre opatrenia vedúce k dosiahnutiu dobrého ekologického stavu a potenciálu podzemných a povrchových vôd a vodných útvarov

Investičná priorita 3 Prioritnej osi 1: Ochrana a obnova biodiverzity a pôdy a podpora ekosystémových služieb, a to aj prostredníctvom sústavy Natura 2000 a zelenej infraštruktúry

Špecifický cieľ 1: Zabezpečiť podmienky pre zachovanie biologickej diverzity a zlepšenie stavu ekosystémov v krajine

Prioritná os 2: Adaptácia na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy so zameraním na ochranu pred povodňami

Investičná priorita 1 Prioritnej osi 2: Podpora investícií na prispôsobovanie sa zmene klímy vrátane ekosystémových prístupov

Špecifický cieľ 1: Zmierniť negatívne dôsledky zmeny klímy realizáciou adaptačných opatrení, najmä preventívnych opatrení na ochranu pred povodňami

Prioritná os 3: Podpora riadenia rizík, riadenia mimoriadnych udalostí a odolnosti proti mimoriadnym udalostiam ovplyvneným zmenou klímy

Investičná priorita 1 Prioritnej osi 3: Podpora investícií na riešenie osobitných rizík, zabezpečiť predchádzanie vzniku katastrof a vyvíjanie systémov zvládania katastrof

Špecifický cieľ 1: Zvýšiť úroveň pripravenosti na zvládanie mimoriadnych udalostí ovplyvnených zmenou klímy

Špecifický cieľ 2: Zvýšiť účinnosť preventívnych a adaptačných opatrení na elimináciu environmentálnych rizík (okrem protipovodňových opatrení)

Špecifický cieľ 3: Zvýšiť efektívnosť komplexného manažmentu mimoriadnych udalostí ovplyvnených zmenou klímy

Prioritná os 4: Energeticky efektívne nízkouhlíkové hospodárstvo vo všetkých sektoroch

Investičná priorita 1 Prioritnej osi 4: Podpora výroby a distribúcie energie z obnoviteľných zdrojov

Špecifický cieľ 1: Zvýšenie podielu OZE na hrubej konečnej energetickej spotrebe

Investičná priorita 2 Prioritnej osi 4: Podpora energetickej efektívnosti a využívania energie z obnoviteľných zdrojov v podnikoch

Špecifický cieľ 1: Zníženie energetickej náročnosti a zvýšenie využívania OZE v podnikoch

Investičná priorita 3 Prioritnej osi 4: Podpora energetickej efektívnosti, inteligentného riadenia energie a využívania energie z obnoviteľných zdrojov vo verejných infraštruktúrach, vrátane verejných budov a v sektore bývania

Špecifický cieľ 1: Zníženie spotreby energie pri prevádzke verejných budov

Investičná priorita 4 Prioritnej osi 4: Podpora nízkouhlíkových stratégií pre všetky typy území, najmä pre mestské oblasti, vrátane podpory udržateľnej multimodálnej mestskej mobility a adaptačných opatrení, ktorých cieľom je zmiernenie zmeny klímy

Špecifický cieľ 1: Podpora energetickej efektívnosti, využívania OZE a znižovania emisií skleníkových plynov prostredníctvom poradenstva, informovanosti a monitorovania

Špecifický cieľ 2: Podpora energetickej efektívnosti, využívania OZE a znižovania emisií skleníkových plynov prostredníctvom regionálnych a lokálnych akčných plánov udržateľnej energetiky a rozvoja energetických služieb

Investičná priorita 5 Prioritnej osi 4: Podpora využívania vysoko účinnej kombinovanej výroby tepla a elektrickej energie na základe dopytu po využiteľnom teple

Špecifický cieľ 1: Rozvoj účinnejších systémov centralizovaného zásobovania teplom založených na dopyte po využiteľnom teple

Operačný program Výskum a inovácie

OP Výskum a inovácie je pre obec Terňu relevantný len z hľadiska možnej podpory rozvoja podnikania na území obce, napr. formou podpory zakladania nových podnikov, tzv. start-upov, príp. získanie a lokalizácia zahraničnej investície do výroby / služieb. Z toho hľadiska je pre obec potenciálne vhodná Prioritná os 3: Posilnenie konkurencieschopnosti a rastu MSP, Investičná priorita 3.1: Podpora podnikania, najmä prostredníctvom uľahčenia využívania nových nápadov v hospodárstve a podpory zakladania nových firiem, a to aj prostredníctvom podnikateľských inkubátorov.

Operačný program Efektívna verejná správa

Pre obec je relevantná iba **Prioritná os 1: Posilnené inštitucionálne kapacity a efektívna VS**

Špecifický cieľ 1.1: Skvalitnené systémy a optimalizované procesy VS

Špecifický cieľ 1.2: Modernizované RLZ a zvýšené kompetencie zamestnancov

Špecifický cieľ 1.3: Transparentné a efektívne uplatňovanie pravidiel verejného obstarávania a dôsledné uplatňovanie princípov 3E

Program rozvoja vidieka SR 2014-2020

Obec Torysa a miestni aktéri má/majú ambíciu čerpať finančné prostriedky predovšetkým z **Programu rozvoja vidieka SR 2014-2020 (PRV)**, a to individuálne alebo prostredníctvom MAS Stráže.

Priority:

P1: Podpora prenosu znalostí a inovácie v poľnohospodárstve, lesnom hospodárstve a vo vidieckych oblastiach

1A) Podpora inovácie, spolupráce a rozvoja vedomostnej základne vo vidieckych oblastiach

1B) Posilnenie prepojenia poľnohospodárstva, výroby potravín a lesného hospodárstva s výskumom a inováciou, a to aj na účely zlepšenia environmentálneho riadenia a výkonu

1C) Podpora celoživotného vzdelávania a odborného vzdelávania v odvetviach poľnohospodárstva a lesného hospodárstva

P2: Posilnenie životaschopnosti poľnohospodárskych podnikov a konkurencieschopnosti všetkých druhov poľnohospodárstva vo všetkých regiónoch a presadzovanie inovačných poľnohospodárskych technológií a udržateľného obhospodarovania lesov

2A) Zlepšenie hospodárskeho výkonu všetkých poľnohospodárskych podnikov a uľahčenie reštrukturalizácie a modernizácie poľnohospodárskych podnikov, najmä na účely zvýšenia ich účasti na trhu, zamerania na trh a poľnohospodárskej diverzifikácie

2B) Uľahčenie vstupu poľnohospodárov s primeranými zručnosťami do odvetvia poľnohospodárstva, a najmä generačnej výmeny

2C) Zlepšenie hospodárskeho výkonu lesného hospodárstva

P3: Podpora organizácie potravinového reťazca vrátane spracovania poľnohospodárskych výrobkov a ich uvádzania na trh, dobrých životných podmienok zvierat a riadenia rizík v poľnohospodárstve

3A) Zvýšenie konkurencieschopnosti prvovýrobcov prostredníctvom ich lepšej integrácie do poľnohospodársko-potravinového reťazca pomocou systémov kvality, pridávania hodnoty poľnohospodárskym produktom, propagácie na miestnych trhoch a v krátkych dodávateľských reťazcoch, skupín výrobcov a medziodvetvových organizácií

3B) Podpora riadenia rizík poľnohospodárskych podnikov a ich predchádzania

P4: Obnova, zachovanie a posilnenie ekosystémov, ktoré súvisia s poľnohospodárstvom a lesným hospodárstvom

4A) Obnova, zachovanie a zvýšenie biologickej diverzity vrátane na územiach sústavy Natura 2000 a v oblastiach s prírodnými alebo inými osobitnými obmedzeniami a v poľnohospodárskej činnosti s vysokou prírodnou hodnotou a obnova, zachovanie ako aj zlepšenie stavu krajinných oblastí Európy

4B) Zlepšenie vodného hospodárstva vrátane riadenia používania hnojív a pesticídov

4C) Predchádzanie erózii pôdy a zlepšenie jej obhospodarovania

P5: Propagácia efektívneho využívania zdrojov a podpora prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo odolné voči zmene klímy v odvetví poľnohospodárstva, potravinárstva a lesného hospodárstva

5A) Zvýšenie efektívnosti využívania vody v poľnohospodárstve

5B) Zvýšenie efektívnosti využívania energie v poľnohospodárstve a pri spracovaní potravín

5C) Uľahčenie dodávok a využívania obnoviteľných zdrojov energie, vedľajších produktov, odpadov, zvyškov a iných nepotravinových surovín na účely bioekonomiky;

5D) Zníženie emisií skleníkových plynov a amoniaku z poľnohospodárstva

5E) Podpora zachovania a sekvestrácie oxidu uhličitého v poľnohospodárstve a lesnom hospodárstve

P6: Podpora sociálneho začleňovania, zmierňovania chudoby a hospodárskeho rozvoja vo vidieckych oblastiach

6A) Uľahčenie diverzifikácie, zakladania a rozvoja malých podnikov ako aj vytvárania pracovných miest

6B) Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach

6C) Rozšírenie prístupnosti, využívania a kvality informačných a komunikačných technológií (IKT) vo vidieckych oblastiach

Projektové opatrenia (realizácia bude zabezpečovaná cez individuálne Opatrenia žiadateľov):

- Prenos znalostí a informačné akcie (čl. 15)
- Poradenské služby (čl. 16)
- Investície do hmotného majetku (čl. 18)
- Obnova poľnohospodárskeho potenciálu – prevencia (čl. 19)
- Podpora mladých farmárov, malých fariem a podnikania (čl. 20)
- Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach (čl. 21)
- Prevencia a odstraňovanie škôd v lesoch (čl. 25)
- Investície do nových lesných technológií (čl. 27)
- Spolupráca (čl. 36)
- LEADER (čl. 42-45)

Neprojektové opatrenia (realizácia bude zabezpečovaná cez národné Opatrenia):

- Platby pre oblasti s prírodnými alebo inými osobitnými obmedzeniami (ANC)
- Agroenvironmentálne operácie súvisiace s klímou
- Ekologické poľnohospodárstvo
- Platby na dobré životné podmienky zvierat
- Platby NATURA 2000

Environmentálny fond

Ďalšími externými zdrojmi na podporu investičných projektov obce Torysa je **Environmentálny fond** (http://www.envirofond.sk/sk/podpora_dotacie.html) a to v rámci týchto tém:

B Oblasť – Ochrana a využívanie vôd

C Oblasť – Rozvoj odpadového hospodárstva

D Oblasť – Ochrana prírody a krajiny

E Oblasť – Environmentálna výchova, vzdelávanie a propagácia

Program cezhraničnej spolupráce Poľsko – Slovenská republika 2014-2020

Obec Torysa má tiež viaceré možnosti na spoločné projekty s poľskými samosprávami a to v rámci **Programu cezhraničnej spolupráce Poľsko – Slovenská republika 2014-2020**, ktorý ponúka nasledovné možnosti spolufinancovania projektov:

Prioritná os 1. Ochrana a rozvoj prírodného prostredia a kultúrneho dedičstva cezhraničného územia

Investičná priorita: Zachovanie, ochrana, podpora a rozvoj prírodného a kultúrneho dedičstva

Prioritná os 2. Trvalo udržateľná cezhraničná doprava

Investičná priorita 1: Posilnenie regionálnej mobility prepojením sekundárnych a terciárnych uzlov s infraštruktúrou TEN-T vrátane multimodálnych uzlov.

Investičná priorita 2: Vývoj a zlepšovanie ekologicky priaznivých (vrátane nízkohlukových) a nízkouhlíkových dopravných systémov, vrátane vnútrozemských vodných ciest a námornej dopravy, prístavov, multimodálnych prepojení a letiskovej infraštruktúry v záujme podpory udržateľnej regionálnej a miestnej mobility.

Prioritná os 3. Rozvoj cezhraničného vzdelávania a celoživotného vzdelávania

Investičná priorita: Investovanie do vzdelania, školení a odbornej prípravy pre zručnosti a celoživotného vzdelávania prostredníctvom prípravy a vykonávania spoločných vzdelávacích, odborných vzdelávacích a školiacich programov.

Fotografia. č. 2 Základná škola s materskou školou

Zdroj: Obec Torysa, 2015

Analytická časť

Analytická časť PRO obsahuje analýzu vnútorného prostredia na základe overeného súboru kvantitatívnych a kvalitatívnych údajov podľa jednotlivých oblastí a aktuálnej situácie, identifikáciu hlavných vonkajších faktorov rozvoja územia (výber hlavných faktorov), analýzu vplyvu vonkajšieho prostredia na vývoj situácie v území, analýzu silných a slabých stránok, príležitostí a ohrození pre rast a rozvoj obce a územia, posúdenie hlavných faktorov a disparít rozvoja územia. Komplexná analýza súčasného stavu územia je zostavená na základe informácií získaných z relevantných zdrojov obce, subjektov pôsobiach v obci a rôznych štatistických databáz a zisťovaní (ŠÚ SR, RegDat, Infostat), výsledkov prieskumov a analýz dokumentov.

Vyhodnotenie realizovaných projektov/predchádzajúceho PHSR

Predchádzajúci Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Torysa do roku 2010 s výhľadom do roku 2015 bol schválený máji 2007 a jeho platnosť končí 31.12.2015.

Strategická časť dokumentu definovala iba víziu obce v jednotlivých oblastiach. Nie je možné teda predchádzajúci dokument vyhodnotiť na úrovni strategických cieľov, opatrení, či realizovaných projektov. Obec sa však v poslednom období dynamicky rozvíja a modernizuje, o čom vypovedá výška získaných prostriedkov zo štrukturálnych fondov EÚ a to 2 983 137 EUR. Prehľad úspešne realizované projekty poskytuje nasledujúca tabuľka.

Tabuľka č. 4: Realizované aktivity a projekty v predchádzajúcom období

Názov investície	Rok realizácie	Suma investície v EUR	Z toho vlastné zdroje v EUR	Z toho európske, národné spolufinancovanie v EUR	Výsledok aktivity
Torýsa, Základná škola s Materskou školou - nadstavba a zateplenie	2008 – 2010	941 760	47 088	894 672	<ul style="list-style-type: none">• zateplenie fasády,• odstránenie havarijného stavu ZŠ s MŠ,• vytvorenie prostredníctvom nadstavby budovy ZŠ vznikli nové učebne.
Rekultivácia skládky odpadov Torýsa	2008 - 2012	563 632	28 182	535 450	<ul style="list-style-type: none">• rekultivácia skládky komunálneho odpadu.
Komunitná sociálna práca Torýsa	2008 – 2010	31 969	1 599	30 371	<ul style="list-style-type: none">• zavedenie terénnej sociálnej práce.
Prvý realizačný projekt Programu revitalizácie krajiny a integrovaného manažmentu povodí Slovenskej republiky	2011	120 000	6 000	114 000	<ul style="list-style-type: none">• vodozádržné a revitalizačné opatrenia v intraviláne obce.
Druhý realizačný projekt Programu revitalizácie krajiny a integrovaného manažmentu povodí Slovenskej republiky	2012	20 000	1 000	19 000	<ul style="list-style-type: none">• vodozádržné a revitalizačné opatrenia v intraviláne obce.
Tvorba nových pracovných miest pre znevýhodnené osoby v obci Torýsa	2010 – 2012	134 716	6 736	127 980	<ul style="list-style-type: none">• vytvorenie obecného podniku na výrobu betónovej dlažby a zamestnanie príslušníkov MRK.
Skvalitnenie miestnej infraštruktúry v obci Torýsa - centrálna zóna	2010 – 2013	658 316	32 915	625 400	<ul style="list-style-type: none">• obnova centrálného námestia obce,• zvýšenie bezpečnosti, estetického vzhľadu obce a kvality prvkov hmotnej infraštruktúry,• vytvorenie detského ihriska.
Rekonštrukcia do obecných priestorov	2012 - 2014	20 000	20 000	-	<ul style="list-style-type: none">• obnova verejných objektov.

Modernizácia verejného osvetlenia v obci Torysa	2013 - 2015	194 225	9 711	184 513	<ul style="list-style-type: none">• kvalitná a úsporná sústava verejného osvetlenia.
Výstavba viacúčelovej plochy	2013 - 2014	15 000	15 000	-	<ul style="list-style-type: none">• výstavba multifunkčného ihriska.
Úprava verejnej zelene	2013 - 2014	10 000	10 000	-	<ul style="list-style-type: none">• obnova verejnej zelene.
Rekonštrukcia miestnych komunikácií	2014 - 2015	72 000	72 000	-	<ul style="list-style-type: none">• obnova miestnych komunikácií.
Regenerácia obce Torysa	2015	613 539	30 776	584 751	<ul style="list-style-type: none">• rekonštrukcia chodníkov pre peších MK Školská, MK Vyšný koniec, rómska osada Lačnov, Ul. Školská• rekonštrukcia zastávok,• úprava verejných priestranstiev,• výstavba verejného osvetlenia.
Polyfunkčný objekt s nájomnými bytmi	2015	397 340	-	-	<ul style="list-style-type: none">• výstavba nájomných bytov.

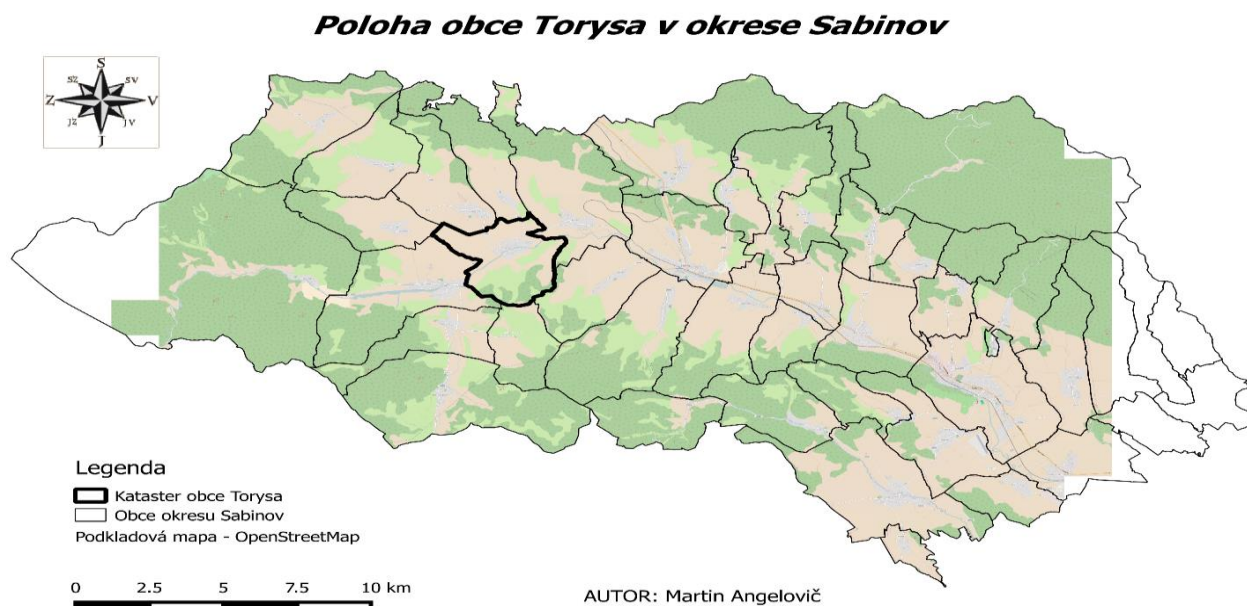
Zdroj: Obec Torysa, 2015

Analýza vnútorného prostredia

Poloha obce

Obec Torysa leží na východe Slovenska v doline rieky Torysy a jej prítokov. Kataster obce leží v geomorfologickom celku Spišsko - šarišské medzihorie. Obec je od najbližšieho mesta Lipany vzdialená 7 km, od okresného mesta Sabinov 19 km a od krajského mesta Prešov 37 km. Administratívne obec patrí do okresu Sabinov a Prešovského samosprávneho kraja. Kataster obce je situovaný v severo-západnej časti okresu. Rozloha katastra obce je 10,57 km² a hustota zaľudnenia je 144 obyvateľov na km² (ŠÚ 2014). Nadmorská výška stredu obce je 420 m n. m. Katastrálne územie obce na juhu hraničí s obcou Vysoká, na východe s obcami Ďačov a Krivany, na severe susedí Torysa s obcami Olšov a Šarišské Dravce a na západe s obcami Tichý Potok a Brezovica.

Mapa č.1. Poloha obce

Zdroj: Diervilla, spol. s r.o. 2015

História obce

Obec Torysa je všeobecne považovaná za najstaršiu na hornom toku rieky Torysy. Jestvovala už pred 13. storočím ako slovanská osada, sídliské centrum občiny a jej počiatky siahajú do dávnych slovanských čias. Prvý hodnoverný, najstarší záznam o obci Torysa je v listine z roku 1265, v ktorej sa uvádza, že spišský prepošť Mitimír z Bosny exkomunikoval toryského farára, lebo odoprel platiť cirkevnú daň tzv. "catedraticum" Spišskej Kapitule, kde farnosť Torysa ako sídlo cirkevného dištriktu administratívne patrila. Obec má meno od rieky Torysa. Presný význam názvu "Torysa" nepoznáme, pochádza z predslovanských čias. Listina z r. 1265 hovorí aj o kostole Panny Márie v Toryse. Toto sídlisko bolo pravdepodobne najstarším a najvýznamnejším centrom kultúrneho, administratívneho i cirkevného života na hornej Toryse. Strategicky dobrá poloha uprostred regiónu i križovatka ciest, ktoré sa tu stretli od Prešova, Spišskej Kapitule, Levoče i z údolia Popradu cez Šarišské Dravce, predurčili Torysu už v 13. storočí ako trhové mestečko. Súčasne sa stala centrom cirkevnej správy v tejto oblasti ako sídlo vicearchidiakonátu. Torysu vlastnil gróf spišských Sasov Detrík, od roku 1274 Berzeviczyovci. V priebehu 13. storočia bola obec strediskom panstva Torysa, ku ktorému patrili obce Bajarovce, Blažov, Brezovica, Brezovička, Krásna Lúka, Nižný Slavkov, Oľšov, Poloma, Šarišské Dravce, Tichý Potok, Vislanka, Vysoká. Zemepánmi boli od 16. storočia Péchyovci, Dessewffyovci, od 18. storočia Szirmayovci. Najstarší písomný záznam o tunajšej škole pochádza z roku 1516.

Torysa prežila obdobia vzostupov i pádov a nevyhla sa celospoločenským vplyvom a pohybom. V stredoveku nadobudla postupne Torysa charakter administratívneho a cirkevného centra horného Šariša. Vyvíjala sa ako trhové mestečko s jarmočným právom. V novoveku toto postavenie postupne stratila vplyvom niekoľkých faktorov, predovšetkým kvôli razantnejšiemu rastu iných sídel v blízkom i širšom okolí (Lipany, Sabinov). Do dejín obce významne zasahovala rieka Torysa, ktorá má na svojom hornom toku relatívne prudký prietok, ktorý vytvárajú značné výškové rozdiely medzi jednotlivými obcami na jej toku. Prudký tok rieky sa v minulosti často krát pričínal o to, že aj menšia povodeň veľmi často spôsobovala ohrozenie tunajších obcí, Torysu nevynímajúc. Písomne zachytené sú veľké povodne z roku 1670, kedy boli v oblasti zaznamenané veľké materiálne škody a len v samotnej Toryse bolo zničených vyše 20 domov. Ďalšie ničivé povodne nasledovali v rokoch 1673, 1716, 1724, 1748, 1764, 1837, 1846 a 1867

Pri katastrofálnej povodni v noci z 24. na 25. augusta 1813, bol starý kostol úplne zničený. Pri mohutnom nápoře vôd zrútila sa veža a postupne celý kostol. Silný prúd vody vyniesol z krypty truhly s mŕtvolami zemepánov a farárov. Mŕtve telá grófa Jozefa Tomáša Szirmayho a jeho manželky Anny sa našli pri Ďačovskom mlyne a boli uložené do krypty kostola v Šarišských Michaľanoch, o čom hovorí latinský nápis na mramorovej tabuli v stene po pravej strane oltára. Podľa bývalej farskej kroniky s vodou ohrozeného kostola sa podarilo zachrániť cibórium (veľký kalich), pacifikál (križ), kalich a monštranciu. Na výzvu Košického biskupa dal gróf Tomáš Szirmay v roku 1884 postaviť kostol na "vyššom konci" na pravej strane, kde vedie cesta do Šarišských Draviec, aby ho už voda viac nevzala. Pozostatky grófa Tomáša Szirmaya ležia v tomto kostole. Kostol je vybudovaný v klasicistickom slohu.

Erb obce

Erb obce Torysa, posúdený a odporučený Heraldickou komisiou je zapísaný v Heraldickom registri Slovenskej republiky pod signatúrou T-39/1995.

Na blazóne erbu je v červenom štíte na zelenej pažiti stojaci striebrodetý muž so striebornou bradou, striebornými čižmami, striebro-zlatou čiapkou, s ľavicou vbok, v pravici

Erb obce Torysa

držiaci veľkú zlatú fajku, z ktorej sa valí strieborný dym. Ide o zriedkavý motív muža s fajkou podľa otlačku pečatidla z roku 1787.

Tento erb, či už vo farebnej, čiernobielej alebo inej podobe obec môže používať najmä vo svojej obecnej pečati, a tiež rešpektujúc staré heraldické zvyklosti na označenie svojho majetku, hnutel'ného a nehnuteľného, ako aj pri všetkých na to vhodných príležitostiach.

Fotografia č.3 Farský kostol Božského Srdca Ježišovho

Zdroj: Obec Torysa, 2015

Geomorfológia a geológia

Katastrálne územie obce Torysa sa z geomorfologického hľadiska nachádza v Aplskeo-himalájskej sústave, podsústave Karpát, provinciách Západné Karpaty a celku Spišsko-šarišské medzihorie. Územie obce Torysa je členité. Najnižší bod je pri výtoky rieky Torysy k katastra obce a najvyšším bodom je vrch Homôlka s nadmorskou výškou 801 m n.m.

Pri charakteristike geologickej stavby vychádzame z geomorfologického členenia územia. Geologická stavba územia obce Torysa je pestrá. V území je zastúpený terciér a to prostredníctvom Hutianskeho súvrstvia, ktoré je v území rozšírené vo vyšších nadmorských výškach. Terciér je zastúpený prevažne ílovcami, ilosiltovcami v absolútnej prevahe nad pieskovecami. V okolí vrchu Homôlka je terciér zastúpený Bielopotockým súvrstvom, ktoré tvoria prevažne pieskovce v absolútnej prevahe nad nevápnitými ílovcami. Kvartér je v území zastúpený v nižších nadmorských výškach. Kvartér nečlenení je zastúpený svahovinami v celku a deluviálne – fluviálnymi ronovými hlinami. Spodný pleistocén Kvartéra je zastúpený reziduálnymi fluviálnymi štrkami. Stredný pleistocén je zastúpený fluviálnymi štrkami a piesčitými štrkami. Vrchný pleistocén v území predstavujú proluviálne hlinité štrky s úlomkami a fluviálnymi piesčitými štrkami. Holocén

územia je rozšírený v okolí riečnych nív, kde sa nachádzajú proluviálne nívne hliny a fluviálne nívne sedimenty.

Pôdy

Vzhľadom na geologické podložie je pôdny kryt územia nie veľmi pestrý. V najvyšších polohách vrchu Homôlka sa vyskytujú pararendziny kambizemné a kambizemom rendinové zo zvetralín pieskovcovo – slieňovcových hornín. V okolí vodných tokov sú rozšírené fluvizeme kultizemné, sprievodné fluvizemné glejové a modálne. Najrozšírenejšími pôdami v území obce Torsya sú kambizeme pseudoglejové nasýtené, sprievodné pseudogleje modálne kultizemné a lokálne gleje. Tiež sú v území v menšej miere zastúpené kambizemom modálne a kultizemné nasýtené až kyslé a sprievodné rankre.

S pôdnym krytom úzko súvisí aj využitie pôd v území katastra. Údaje sú prevzané so štatistického úradu SR a sú aktuálne k 31.12.2014. Rozloha obce Torsya je 1056,6 hektára. Z tejto výmery je 875,7 hektára poľnohospodárskej pôdy čo predstavuje 82,9 % výmery a 180,8 hektára nepoľnohospodárskej pôdy čo predstavuje 17,1 % výmery katastra.

Poľnohospodársku pôdy v území zastupuje orná pôda, ktorá v území zaberá 342,1 hektára, záhrada s výmerou 19 hektárov, ovocný sad s výmerou 2,4 hektára a trvalý trávny porast s výmerou 512,1 hektára. Nepoľnohospodárska pôda v území je využívaná predovšetkým ako zastavená plocha a nádvorie s výmerou 62,6 hektára, vodná plocha s výmerou 32,8 hektára a ostatná plocha s výmerou 85,3 hektára.

Hydrológia

Katastrálne územia obce Torsya je odvodňované riekou Torsya, ktorá dala obci meno. Rieka Torsya tvorí kostru odvodňovacieho systému katastra obce, pretože sa do nej vlievajú viaceré pravostranné aj ľavostranné prítoky. Najvýznamnejšími ľavostrannými prítokmi Torsy v katastri sú riečka miestnymi nazývaná Dravčanka, ktorá priteká z obce Šarišské Dravce a potok Hanovec, ktorý priteká od obce Oľšov.

Rieka Torsya je hlavnou riekou, ktorá odvodňuje územie okresu Sabinov. Torsya odvodňuje povodie veľké 1 349 km², má dĺžku 129 km a je vrchovinovo-nížinným typom rieky. Priemerný prietok v ústí je 8,2 m³/s. Najvodnatejšími mesiacmi v území sú jún a júl, najmenej vodnatým mesiacom je mesiac február.

Klíma

Drvivá väčšina katastrálneho územia obce Torsya sa nachádza v mierne teplej oblasti a do okrsku mierne teplého, vlhkého s chladnou až mierne studenou zimou s júlovým priemerom teploty od 16 do 18 stupňov Celsia. Januárový teplotný priemer sa pohybuje na úrovni mínus 3 až mínus 4 stupňov Celsia. Najteplejším mesiacom podľa dlhodobého priemeru je mesiac júl. Zima vrcholí v januári, zriedkavejšie vo februári a výnimočne v decembri.

Priemerná ročná teplota sa v mierne teplej oblasti pohybuje od 4 °C do 8 °C. V priemere je ročný počet letných dní okolo 50 a tento počet s nadmorskou výškou rýchlo klesá. Množstvo zrážok v území je okolo 600 až 700 mm ročne, pričom ich množstvo s nadmorskou výškou rastie až na viac ako 900 mm. V priemere najbohatším mesiacom na zrážky je júl, za ním nasleduje jún a august. Najchudobnejším mesiacom na zrážky je december.

Menšie územie vo vyšších nadmorských výškach okolia vrchu Homôlka patrí do chladnej klimateckej oblasti do mierne chladného okrsku s júlovým priemerom teploty pod 16 °C. Okrsok je veľmi vlhký.

Rastlinstvo a živočíšstvo

Územie okresu Sabinov a teda územie katastra Torysy podľa fyto geografického členenia Slovenska patrí do oblasti západokarpatskej flóry (Carpaticum occidentale), obvodu východobeskydskej flóry (Beschidicum orientale), fyto geografického okresu Východné Beskydy. Z hľadiska fyto geograficko-vegetačného členenia patrí územie do bukovej zóny, flyšovej oblasti a podoblasti Bachureň.

Obac podľa využitia pôdy mená na svojom území lesné pozemky. Avšak v katastrálnom území obce sa nachádzajú lesy a to prevažne vo vyšších polohách na vrchu Homolka. Jedná sa o skupiny ihličnatých lesov so zastúpením smreka a smerkovca opadavého a tiež zmiešané lesy. Nelesná drevinová vegetácia v katastri obce zahŕňa niekoľko skupín vegetácie. Nepravidelné a pozvoľné prechody porastov z lesa do otvorenej krajiny tvoria prirodzené zoskupenia krovín a mladých stromov pozdĺž lesných okrajov. Krovinné spoločenstvá sa viažu na poľné medze, poľné cesty, terasy, pasienky, okraje lúk, ale i opustené neobrábané plochy. Sú to najmä porasty trnkových kriačín (Ligustro-Prunetum), trnkových lieštin (Pruno-Coryletum) a teplomilných kriačín (Crataego-Prunetum). V krovitých spoločenstvách sú zastúpené hlavne trnka slivková (Prunus spinosa), javor poľný (Acer campestre), breza ovisnutá (Betula pendula), ruža šípová (Rosa canina), hloh obyčajný (Crataegus laevigata), zob vtáčí (Ligustrum vulgare), svíb krvavý (Swida sanguinea), lieska obyčajná (Corylus avellana), baza čierna (Sambucus nigra), ostružina černicová (Rubus fruticosus) a i. Na niektorých miestach sa vyskytujú i porasty borievky obyčajnej (Juniperus communis) a vzácne aj porasty s čerešňou krovitou (Cerasus fruticosa).

Druhovú skladbu živočíchov územia môžeme označiť ako ubiquistickú s typickými zástupcami ako je myš domová (mus musculus), potkan obyčajný (Rattus norvegicus), hranostaj obyčajný (Mustella erminea) a ako spoločenstvo listnatých lesov so zástupcami druhov tchor obyčajný (Putorius putorius), raniak hrdzavý (Nyctalus noctula) a plch obyčajný (Glis glis). Z hľadiska chrobákov je pre územie charakteristické spoločenstvo lesov, v ktorom vystupujú ako charakteristickí zástupcovia bystruška kožovitá (Carabus coriaceus), svietivka svätojánska (Lampyrus noctiluca), pestroš mravcový (Thanasimus formicarius), svižník hôrny (Cicindela silvicola), krason lesklý (Anthaxia nitidula), drvinár hnedý (Hylecoetus demestoides) a i.. v území tiež môžeme nájsť druhy ako je koník modrokridlý (Oedipoda coerulescens), svrček poľný (Gryllus campestris), bzdocha pásavá (Graphosoma lineatum), chrústik letný (Amphimallon solstitialis), drevár fialový (Xylocopa violacea), lišaj mliečnikový (Celerio euphorbiae), modlivka zelená (Mantis religiosa).

Bežným druhom v lesoch okolia Torysy je veverica obyčajná (Sciurus vulgaris) a zajac poľný (Lepus europaeus). Predátormi v lesných a nelesných ekosystémoch sú kuna lesná (Martes martes), kuna skalná (Martes foina), tchor obyčajný (Putorius putorius) a lasica myšozravá (Mustela nivalis). Väčšími predátormi v území sú líška obyčajná (Vulpes vulpes) a vzácnejšie jazvec obyčajný (Meles meles). Poľovnícky zaujímavé druhy žijúce v území sú: jeleň obyčajný (Cervus elaphus), srnec hôrny (Capreolus capreolus) a sviňa divá (Sus scrofa).

Obyvateľstvo obce

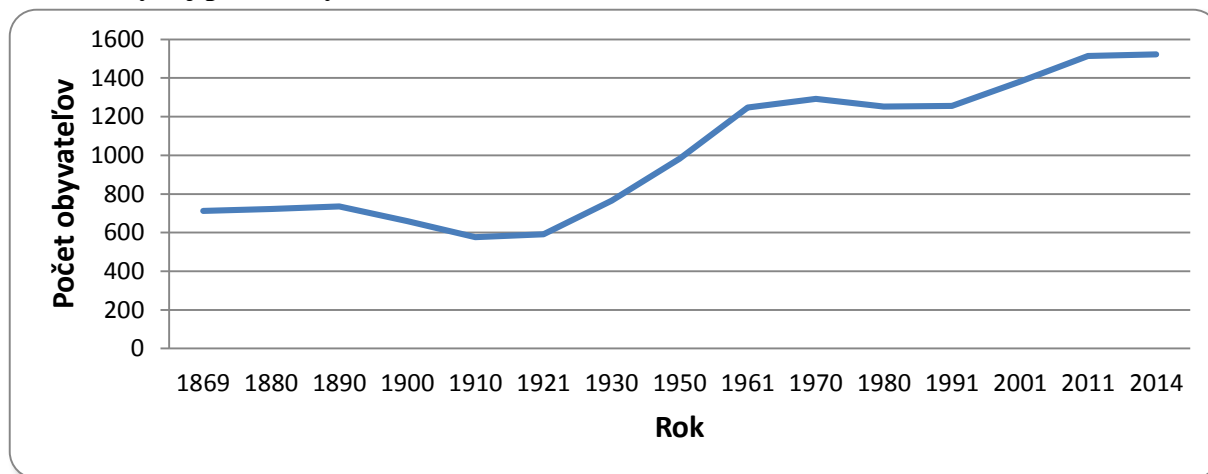
Analýza stavu a vývoja obyvateľstva je veľmi dôležitou časťou každého dokumentu rozvoja územia. V tejto časti zhodnotíme vývoj počtu obyvateľov obce a zmeny v jeho štruktúre. Vývoj obyvateľstva budeme sledovať od roku 1869 do roku 2014. Údaje sme získali z Retrospektívneho lexikónu obcí a internetovej stránky štatistického úradu SR.

Na grafe je viditeľné, že vývoj počtu obyvateľov obce Torysa môžeme hodnotiť pozitívne. Od začiatku sledovaného obdobia v roku 1869 sa počet obyvateľov obce viac ako zdvojnásobil. Takmer v prvom sledovanom roku 1869 žilo v Toryse 713 obyvateľov a 31.12.2014 to už bolo 1522

obyvateľov. V začiatkoch sledovaného obdobia zaznamenávame ešte mierne výkyvy, keď medzi rokmi 1869 až 1910 klesol počet obyvateľov obce o 137. V roku 1910 dosahoval počet obyvateľov obce svoje minimum na úrovni 576. Od roku 1910 však počet obyvateľov obce rastie až do roku 1970 na úroveň 1293. V roku 1980 zaznamenávame v obci mierny pokles počtu obyvateľov ale od roku 1991 už zaznamenávame rast počtu obyvateľov až do súčasnosti. Medzi rokmi 2001 až 2014 obec zaznamenala nárast počtu obyvateľov o 84 osôb.

Graf č.1: Vývoj počtu obyvateľov

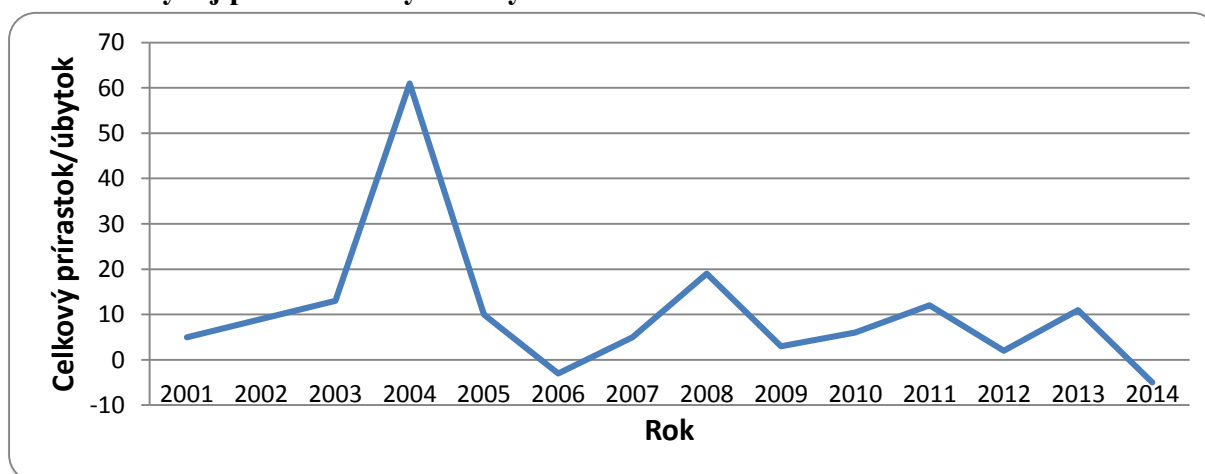

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Pri analýze vývoja počtu obyvateľov v obci sme sa ďalej zamerali na obdobie posledných 15 rokov, za ktoré sú dostupné detailnejšie údaje. Začneme vývojom celkového prírastku obyvateľstva v obci od roku 2001.

Celkový prírastok/úbytok počtu obyvateľov obce počas obdobia posledných 15 rokov je pozitívny, pretože v tomto období sa počet obyvateľov zvýšil o 84 osôb. Pri detailnejšom pohľade badáme, že iba v roku 2006 a v roku 2014 zaznamenáva obec prirodzený úbytok obyvateľov.

Graf č.2: Vývoj prírastku/úbytku obyvateľov

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Najvýraznejší nárast počtu obyvateľov zaznamenáva obec v roku 2006. Priebeh celkového prírastku obyvateľov je kolísavý ale môžeme ho hodnotiť pozitívne. Z čiastkových analýz vývoja počtu

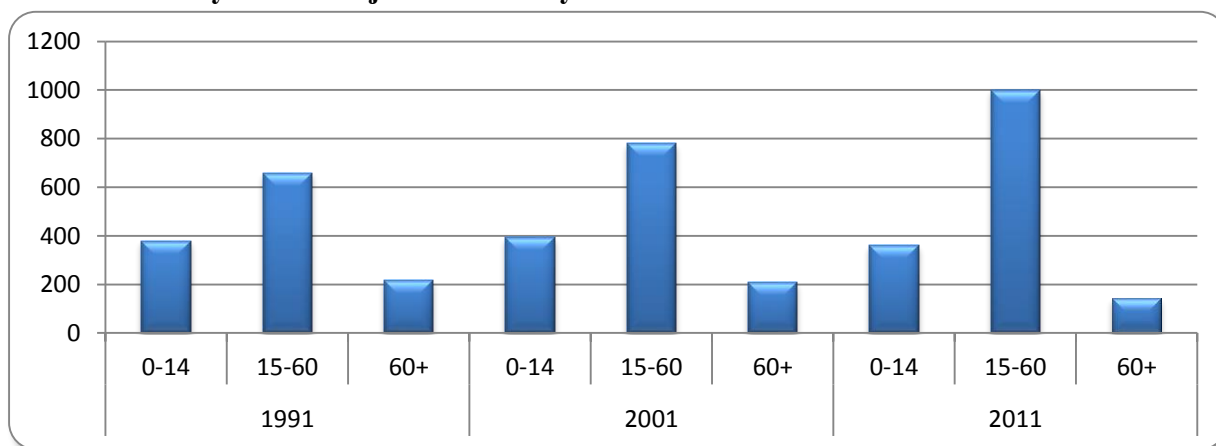

obyvateľov obce je zrejme, že za tento pozitívny trend vývoja počtu obyvateľov je zodpovedný predovšetkým prirodzený pohyb obyvateľov vo forme prirodzeného prírastku, ktorý je počas celého sledovaného obdobia pozitívny. Migračné saldo v obci zaznamenáva väčšinu sledovaného obdobia negatívne hodnoty.

Štruktúra obyvateľstva obce

Štruktúru obyvateľstva budeme hodnotiť ako porovnanie štruktúry v roku 1991, 2001 a v roku 2011. Podľa sčítania z roku 1991 žilo v obci Torysa spolu 1255 obyvateľov z ktorých bolo 629 mužov a 626 žien. Pomer muži ženy bol takmer rovnaký. Z hľadiska veku žilo v tomto roku v obci 380 obyvateľov mladších ako 15 rokov, 659 obyvateľov v produktívnom veku a 216 obyvateľov starších ako 60 rokov. V obci v roku 1991 prevažovala predproduktívna zložka obyvateľstva nad poproduktívnou, čo je veľmi pozitívne.

Graf č.3: Zmeny vo vekovej štruktúre obyvateľov obce – 2001/2011

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Podľa sčítania z roku 2001 žilo v obci Torysa 1381 obyvateľov. Z tohto počtu bolo 420 mužov a 961 žien. Pomer mužov a žien sa výrazne zmenil a už ani zďaleka nie je v tomto roku rovnaký. Z hľadiska vekového zloženia žilo v roku 2001 v obci 393 obyvateľov mladších ako 15 rokov, 781 obyvateľov v produktívnom veku a 207 obyvateľov starších ako 60 rokov.

V roku 2011 v čase sčítania (máj 2011) žilo v obci spolu 1505 obyvateľov, z ktorých bolo 743 mužov a 762 žien. Pomer mužov a žien sa opäť vyrovnal. Z hľadiska vekového zloženia žilo v roku 2011 v obci 362 obyvateľov mladších ako 15 rokov, 1000 obyvateľov v produktívnom veku a 143 obyvateľov starších ako 60 rokov.

Z tejto stručnej analýzy a porovnania výsledkov troch sčítaní obyvateľov domov a bytov je zrejme, že v obci dlhodobo prevažuje predproduktívna zložka obyvateľstva, čo považujeme za veľmi pozitívny fakt. Navyše sa zvyšuje podiel produktívnej zložky obyvateľstva, ale to je čiastočne spôsobené zvýšením veku odchodu do dôchodku.

Národnostná štruktúra obyvateľstva v obci nie je veľmi pestrá. Podľa údajov zo sčítania domov a bytov v roku 2011, žije v obci 91,2 % obyvateľov hlásiacich sa k Slovenskej národnosti a 3,4 % obyvateľov hlásiacich sa k rómskej národnosti, 0,01 % obyvateľov rusínskej národnosti a 5,4 % obyvateľov, ktorý uviedli národnosť nezistená.

Problém pri sčítaní obyvateľov je možnosť vybrať si svoju národnosť, čo môže viesť ku skresleniu údajov o obyvateľstve. Najzávažnejšie nedostatky sú v tomto smere pri obyvateľoch rómskej národnosti. V obci Torysa žije početná menšina obyvateľov rómskej národnosti. Na základe údajov z Atlasu rómskych komunit môžeme povedať, že v obci je percentuálne zastúpenie rómov na úrovni 17,1 %, čo je výrazne vyššie percento ako udáva sčítanie obyvateľov. Obyvatelia rómskej národnosti bývajú v intraviláne obce a infraštruktúrne vybavenie obydľí je pokrýva základné životné potreby obyvateľov, vyžaduje si však investície do zlepšenia kvality života obyvateľov.

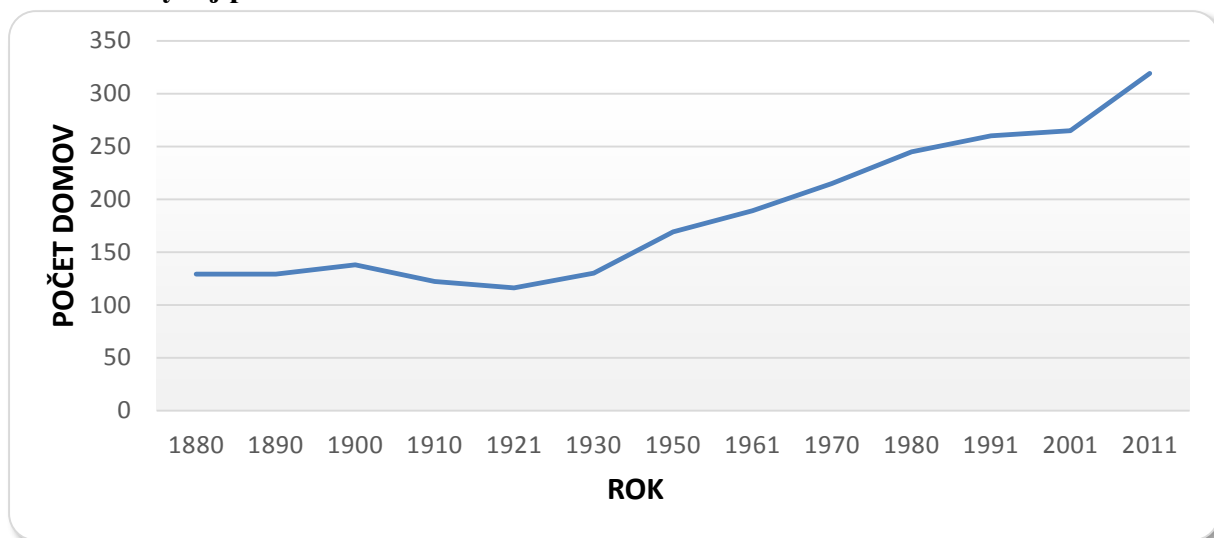
Z hľadiska vierovyznania v obci prevažujú rímsky-katolíci 90,8 % zastúpením, ďalej sú v obci zastúpený aj grécky-katolíci – 1,1 %, pravoslávny veriaci – 0,3 % a náboženská spoločnosť svedkov Jehovových 1,3 %. Iba 0,7 % obyvateľov obce je bez vierovyznania a 5,8 % obyvateľov má nezistené vierovyznanie.

Počet domov

S analýzou obyvateľstva obce úzko súvisí aj analýza bytového fondu obce. Pri tejto analýze budeme vychádzať z rovnakých zdrojov ako pri analýze obyvateľstva obce, teda z Retrospektívneho lexikónu obcí a údajov so sčítaní obyvateľov, pričom sa jedná o domy trvale obývané

Na grafe znázorňujúcom vývoj počtu domov je viditeľné prepojenie vývoja počtu domov s vývojom počtu obyvateľov obce. Veľkým pozitívom je stúpajúci trend počtu domov v obci takmer počas celého sledovaného obdobia.

Graf č.4: Vývoj počtu domov

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

V roku 1880 bol v obci zaznamenaný počet domov na úrovni 129. Najnižšia hodnota v sledovanom období bola zaznamenaná v roku 1921, kedy v obci bolo iba 116 domov. Najvyšší počet domov je obci v súčasnosti, keď na základe sčítania bolo v roku 2011 v obci 319 domov. Vývoj počtu domov s malými výkyvmi po prvej svetovej vojne rastie počas celého sledovaného obdobia.

Vývoj bytového fondu obce, ale aj jeho priestorové rozmiestnenie môžeme sledovať aj na základe porovnania leteckých snímok z roku 1950 a 2010. Na základe porovnania týchto obrázkov, si môžeme urobiť aj obraz o vývoji kultúrnej krajiny v katastri obce. Pri porovnávaní snímok si nemôžeme nevšimnúť nárast počtu domov v intraviláne obce. Tiež je viditeľný proces sceľovania malých poľnohospodárskych políček do poľnohospodárskej pôdy v katastri obce do rozsiahlejších

celkov. Jasne viditeľný je tiež úbytok poličok v okolí obce a nárast rozlohy zapojených porastov. To naznačuje zvyšovanie biodiverzity v katastri obce.

Fotografia č.4: Obec Torysa v roku 1950

Zdroj: <http://mapy.tuzvo.sk/HOFM/>

Fotografia č.5: Obec Torysa v roku 2010

Zdroj: <http://mapy.tuzvo.sk/HOFM/>

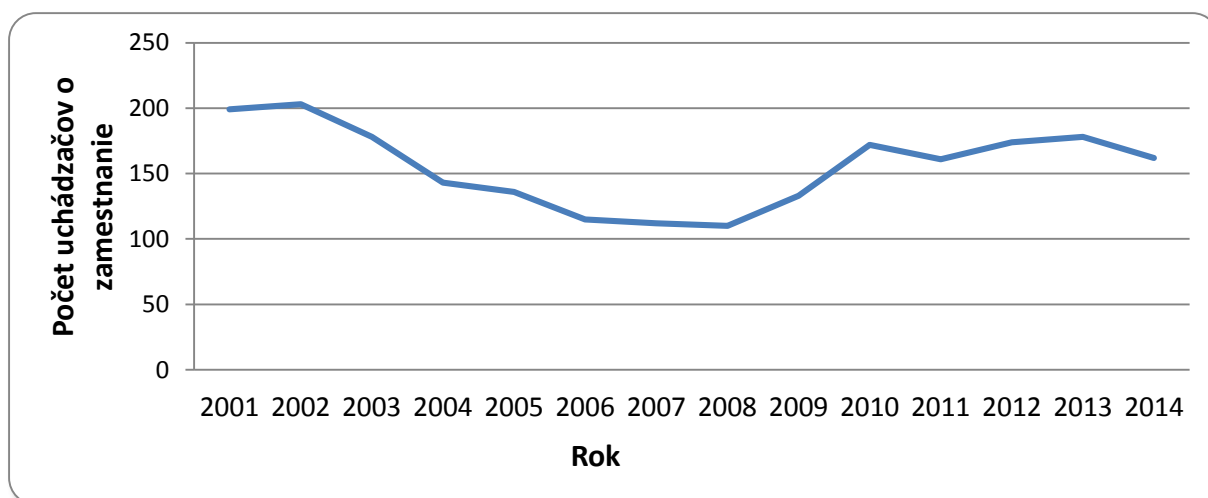
Stav obyvateľstva v obci a tiež stav bytového fondu obce môžeme hodnotiť veľmi pozitívne. Z analýzy údajov v sledovanom období môžeme povedať, že tak počet obyvateľov ako aj počet bytových jednotiek v obci počas celého sledovaného obdobia zaznamenáva nárast.

Trh práce

Práca je jedným zo základných predpokladov rozvoja obce a s trhom práce súvisia takmer všetky uvedené výkyvy vo vývoji počtu obyvateľov aj počtu domov v obci. Obyvatelia obce sa okrem možnosti zamestnať priamo v obci tiež môžu zamestnať v blízkych mestách Lipany, Sabinov či Prešov. Niekoľko pracovných príležitostí je aj v okolitých obciach. V obci je podobne ako na celom území Slovenska veľkým problémom nezamestnanosť. Na grafe uvádzame priebeh počtu uchádzačov o zamestnanie v obci od roku 2001 do roku 2014.

Vývoj počtu uchádzačov o zamestnanie sa približuje vývoju nezamestnanosti na Slovensku. Najvyšší počet uchádzačov o zamestnanie evidujeme v obci v roku 2002, kedy žilo v obci Torysa 203 ľudí bez práce. Veľmi vysoké počty uchádzačov o zamestnanie evidujeme v obci aj v rokoch 2001 – 199 uchádzačov a 2003 – 178 uchádzačov. Počet uchádzačov o zamestnanie klesal až do roku 2008, kedy v obci žilo iba 110 uchádzačov o zamestnanie. S nástupom hospodárskej krízy začal počet nezamestnaných stúpať až do roku 2010, kedy v obci žilo 172 uchádzačov o zamestnanie. V roku 2011 počet uchádzačov klesol na 161 a potom zase stúpal až na 178 uchádzačov v roku 2013. V roku 2014 bolo v obci 162 uchádzačov o zamestnanie. Vzhľadom k počtu obyvateľov obce je potrebné povedať, že údaje o uchádzačoch o zamestnanie nie sú veľmi vysoké.

Graf č.5 Počet uchádzačov o zamestnanie v obci

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Kultúra, školstvo, šport a oddych a sociálna starostlivosť

V Toryse sa nachádza obecný úrad spojený s kultúrnym domom, pošta, farský úrad, kostol a 4 kaplnky. Súčasťou obecného úradu je aj knižnica. V obci takisto funguje základná škola s materskou školou. V školskom roku 2015/2016 školu navštevuje 94 žiakov, z toho 13 žiakov plní povinnú školskú dochádzku osobitným spôsobom. Žiaci sú rozdelení do 7 tried. I. stupeň 7 tried, z toho 2 špeciálne triedy (65 + 21 žiakov). V škole pracuje 10 pedagogických zamestnancov, z toho 2 vyučujúci pre náboženskú výchovu (35 %), 1 ekonomická pracovníčka, 2 upratovačky. Materskú školu navštevuje 61 detí, ktoré sú rozdelené do troch tried. V materskej škole pracuje 5

pedagogických zamestnancov a 1 upratovačka. V dvoch oddeleniach ŠKD je 30 žiakov, kde pracujú dve vychovávateľky. V Centre voľného času, ktoré je súčasťou ZŠ s MŠ, je prihlásených 82 žiakov.

Zdravotnícke zariadenia v obci sú zatiaľ na úrovni ambulancií všeobecných lekárov. Konkrétne v obci pôsobia tieto ambulancie:

MUDr. Ľudmila Tomášková, praktický lekár pre dospelých,

MUDr. Peter Herdický, praktický lekár pre deti a dorast,

MUDr. Štefan Galdun, zubný lekár.

V obci je aktívna Rímskokatolícka cirkev, farnosť Torysa. Pod farnosť patrí Farský kostol Božského Srdca Ježišovho v Toryse a kaplnky sv. Cyrila a Metoda, Lurdskej Panny Márie, pod Cibrinami a sv. Jána Nepomuckého. V strede obce stojí čerstvo postavený Mariánsky stĺp. Súčasťou farnosti je aj filiálny kostol sv. Šimona a Júdu v Olšove.

V obci pôsobia viaceré spolky a združenia z nich najaktívnejšie sú Dobrovoľný hasičský zbor, Klub chovateľov poštových holubov a Združenie amatérskych športu Torysa.

Priemysel, obchod a služby

V obci funguje viacero výrobných prevádzok a podnikov poskytujúcich služby. Jedná sa o malé prevádzky, väčšina sú mikropodniky do 10 zamestnancov. Obec však ako jedna z mála v širšom okolí poskytuje takmer všetky základné služby svojim občanom. V obci sa nachádzajú 3 predajne textilu, kvetinárstvo, pohrebné služby, kaderníctvo, kozmetika, drogérie, pohostinstvá a predajne potravín.

Technická infraštruktúra

Obec Torysa má k dispozícii kompletnú základnú technickú infraštruktúru.

Energetika

Obec je plne elektrifikovaná. Nové ulice sú taktiež kompletne pripájané na existujúcu rozvodnú sieť. Súčasne v minulom období sa uskutočnila modernizácia sústavy verejného osvetlenia.

Telekomunikácie

V súčasnosti je obec napojená na digitálnu telefónnu ústredňu. Pokrytie mobilných operátorov je v celej obci. Občania majú možnosť pripojenia na internet prostredníctvom telefónnej linky.

Zásobovanie plynom

Obec je napojená cez regulačnú stanicu plynu a je plynofikovaná na 80 %.

Pitná voda

Obyvatelia obce Torysa získavajú "pitnú vodu" zo súkromných, individuálnych zdrojov (studní) a miestneho vodovodu. Celkovo 80 % domácností je pripojených na verejný vodovod.

Kanalizácia

Rovnako ako zásobovanie aj 80 % domácností je napojených na verejnú kanalizáciu.

Dopravná infraštruktúra

Obcou prechádza cesta tretej triedy číslo 54353, ktorá sa spája obec s cestou I. triedy číslo 68 Prešov – Stará Ľubovňa. Na túto cestu sa v obci napája cesta tretej triedy 5335 z obce Šarišské Dravce a cesta 5336 z obce Olšov. Autobusovú prepravu osôb zabezpečuje SAD Prešov, pričom v obci sú dve zastávky autobusov. Najbližšia vlaková stanica osobnej dopravy je v meste Lipany.

Cestovný ruch

Územie obce ponúka možnosti rozvoja cestovného ruchu a turizmu najmä v oblasti pešej turistiky, agroturistiky a zimnej rekreačnej turistiky. Obcou neprechádza značková turistická trasa.

Zhrnutie analýzy vnútorného prostredia

Na základe nami vykonaných analýz z dostupných informácií a tiež na základe spolupráce so samosprávou obce môžeme povedať, že obec Torysa má vysoký vnútorný potenciál rozvoja svojho územia. Obec má výhodnú geografickú polohu a ponúka prípadným návštevníkom krásnu prírodu, historické pamiatky a možnosti rekreácie v tichom a zdravom prostredí. Samozrejme, možnosti rekreácie je potrebné rozširovať a tým zvyšovať atraktivitu obce. Obec je napojená na takmer všetky dostupné inžinierske siete a ponúka základné možnosti v oblasti služieb.

Analýza silných a slabých stránok územia

Obec Torysa má vysoký vnútorný potenciál rozvoja svojho územia. Obec má výhodnú geografickú polohu v blízkosti mesta Lipany. Okolitá vidiecka krajina poskytuje potenciál pre ďalší rozvoj poľnohospodárskej prvovýroby a obec má potenciál aj pre industrializáciu územia pre menšie i väčšie výrobné prevádzky.

Za silné stránky obce považujeme predovšetkým:

- pozitívna veková štruktúra obyvateľstva obce s potenciálom ďalšieho rastu počtu obyvateľstva v obci, rastúci počet obyvateľov, domov a rozvíjajúca sa IBV,
- výhodná poloha obce, v línii významnej rozvojovej osi,
- jestvujúca základná technická infraštruktúra v obci, ktorú sa čiastočne darí modernizovať,
- kvalitné životné prostredie obce s vidieckym charakterom,
- prítomnosť základných zdravotníckych služieb,
- jestvujúce podnikateľské prevádzky v obci, ktoré sú diverzifikované do viacerých výrobných činností a služieb,
- existencia fungujúcej ZŠ s MŠ, ktorých objekt aj vybavenie bolo aktuálne modernizované,
- významný úspechy v získaní zdrojov zo štrukturálnych fondov EÚ, viac ako 3 milióny EUR,
- aktívni a angažovaní obyvatelia obce, ktorí sa zapájajú do svojpomocných projektov v obci a aktívne sa zapájajú do činností viacerých združení a spolkov,
- skúsenosti s obecným podnikaním,
- aktívna činnosť cirkvi, vrátane existencie základnej cirkevnej infraštruktúry,
- skúsenosti obce s manažmentom projektov, vrátane tých s podporou fondov EÚ,
- skúsenosti s projektmi zameranými na sociálnu inklúziu Rómov žijúcich v obci.

Za slabé stránky obce považujeme predovšetkým:

- nedostatok pracovných príležitostí v obci a vysoká nezamestnanosť,
- vysoký podiel občanov čeliacich chudobe a sociálnemu vylúčeniu,
- nevybudovaná základná infraštruktúra v nových častiach obce,
- nevyhovujúci stav interiéru Materskej školy a potreba jej rozšírenia,
- chýbajúca infraštruktúra pre trávenie voľného času v obci a nedobudované športoviská,
- neusporiadanosť viacerých vlastníckych vzťahov k pozemkom brániaca potenciálnym možnostiam rozvoja obce,
- nízke zabezpečenie obce pred povodňami a časté povodne,
- nízka produktivita a konkurencieschopnosť jestvujúcich výrobných prevádzok, vrátane absencie moderných technológií vo výrobe,

- nevyužitý potenciál cestovného ruchu,
- nedostatočná spolupráca so susednými obcami hlavne pri rozvoji podmienok pre podporu investícií ako aj cestovného ruchu (a spoločnej infraštruktúry ako napr. cyklotrasy) a súvisiaca nedostatočná propagácia obce.

Analýza vonkajšieho prostredia

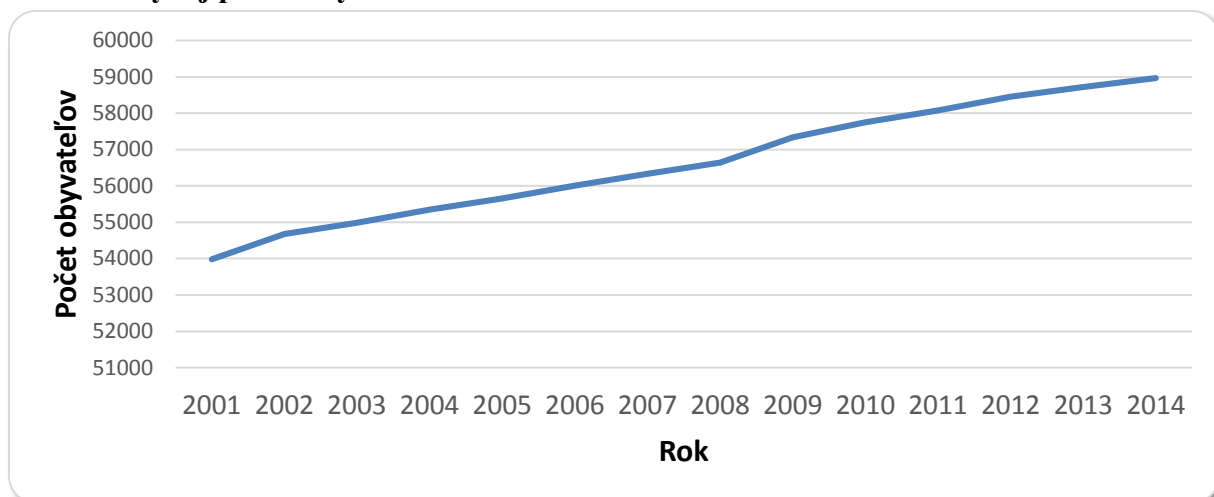
Vonkajšie prostredie je podmienené predovšetkým prenosom odporúčaní z úrovne Európskej únie do legislatívy a exekutívy Slovenskej republiky, následne do riadiacich úrovní na regionálnej a miestnej úrovni. Významne je tiež ovplyvnené aktivitou národných inštitúcií a regionálnej samosprávy. V tejto časti zhodnotíme vonkajšie prostredie obce Torysa. Ako vonkajšie prostredie obce hodnotíme najmä socioekonomickú štruktúru Prešovského samosprávneho kraja a socioekonomickú štruktúru okresu Sabinov. V analytickej časti vnútorného prostredia sme sa zamerali aj na prírodné prostredie, v analýze vonkajšieho prostredia sa zameriame skôr na socioekonomickú štruktúru obyvateľstva a hospodárstva. Všetky uvedené skutočnosti sa budeme snažiť konfrontovať s informáciami zhrnutými v analýze vnútorného prostredia obce.

Základná charakteristika

Obec Torysa je jednou zo 43 obcí okresu Sabinov, ktorý leží v centrálnej časti Prešovského samosprávneho kraja. S počtom obyvateľov obce 1 509 patrí medzi stredné obce. Rozloha okresu je 484 km² a k 31.12.2014 v ňom žilo 58 969 obyvateľov. Priemerná hustota zaľudnenia je 122 obyvateľov na km² a správnym sídlom okresu je mesto Sabinov. Z hľadiska rozlohy aj počtu obyvateľov môžeme povedať, že obec Torysa patrí medzi stredne veľké obce okresu. Za vonkajšie socioekonomické prostredie obce budeme považovať vonkajšie prostredie okresu Sabinov. Pri analýze budeme postupovať podľa metodiky použitej pri analýze vnútorného prostredia obce a budeme hodnotiť obdobie rokov 2001 až 2014.

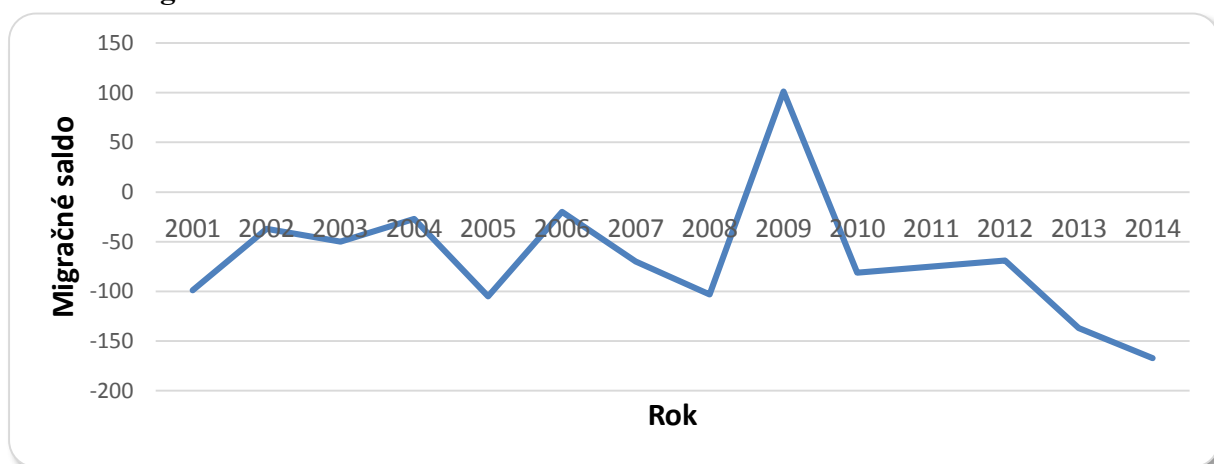
Obyvateľstvo

Pri porovnávaní takých rozdielnych celkov akými sú obec a okres je najdôležitejšie zamerať sa na analýzu vývoja jednotlivých ukazovateľov. Z hľadiska počtu obyvateľov je zrejmé, že počet obyvateľov okresu Sabinov rastie počas celého sledovaného obdobia rokov 2001 až 2014. Za nárast počtu obyvateľov okresu je zodpovedný prevažne prirodzený prírastok obyvateľstva, ktorý je silnejší ako migračné saldo, ktoré je bohužiaľ počas celého sledovaného obdobia negatívne. V tomto ukazovateli sa obec Torysa nelíši od okresu Sabinov, nakoľko v obci je tiež zaznamenaný nárast počtu obyvateľov.

Graf č.6 Vývoj počtu obyvateľov v okrese Sabinov

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Veková štruktúra okresu je v rámci PSK netypická. V porovnaní s ostatnými okresmi nie len prešovského kraja je okres charakteristický nadpriemerným podielom obyvateľstva v predproduktívnom veku od 0 do 14 rokov. Tento jav je charakteristický pre viaceré okresy východného Slovenska súvisí to s národnostnou štruktúrou týchto okresov a s vysokým podielom rómskeho obyvateľstva v okrese, ktoré je charakteristické vysokou mierou pôrodnosti.

Graf č.7 Migračné saldo okresu

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Od roku 2001 do roku 2014 zaznamenáva okres Sabinov v migračnom salde iba v jednom roku pozitívne hodnoty a to v roku 2009, kedy došlo k návratu obyvateľstva pracujúceho v zahraničí po vypuknutí hospodárskej krízy. V okrese je zaznamenávaný kontinuálny nárast počtu obyvateľov. Tento fakt iba dopĺňa skutočnosť, že prirodzený prírastok je v okrese silný. Pre porovnanie zistených údajov o okrese a obci nám však ukazuje, že obec Torysa sa teší prílevu nových obyvateľov a je teda považovaná za dobré miesto pre život, čo je veľmi pozitívne.

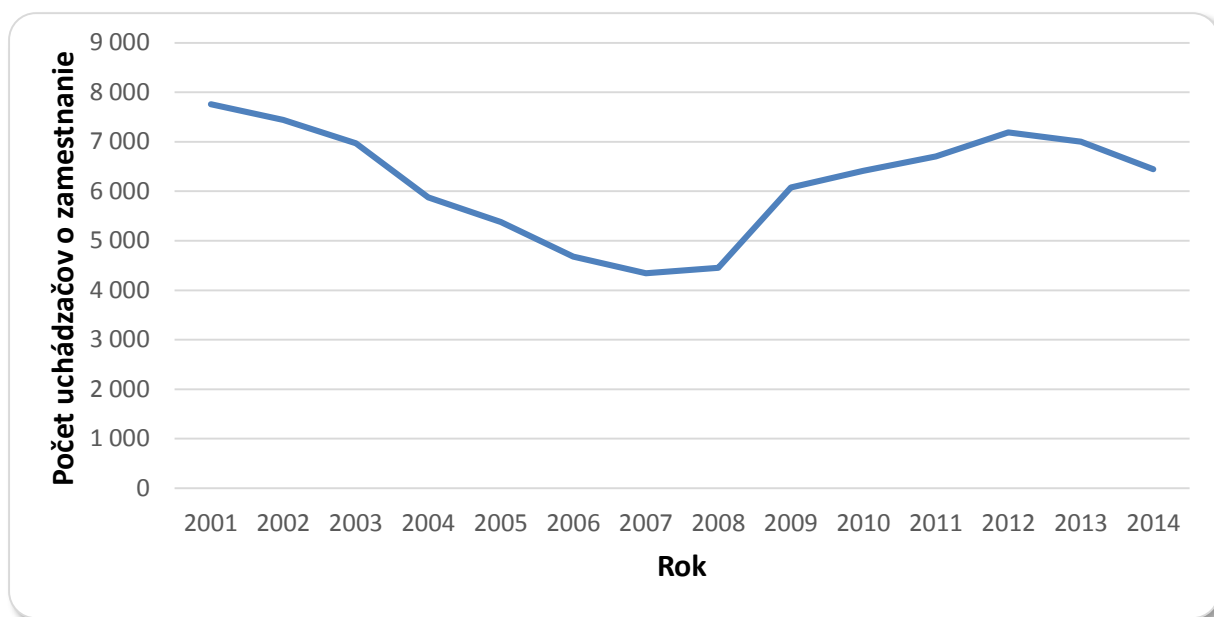
Trh práce

Dôležitým ukazovateľom trhu práce je miera evidovanej nezamestnanosti. Jej „zdravá“ hodnota sa pohybuje na úrovni okolo 4 až 6 %. Takáto hodnota zodpovedá normálnym pohybom pracovnej sily

na trhu práce. Nezamestnanosť klesala od roku 2001 na celom Slovensku. V roku 2009 zaznamenávame jej nárast ako dôsledok hospodárskej krízy. Údaje za rok 2010 naznačujú oživenie trhu práce, no iba na jeden rok. V rokoch 2011 a 2012 už môžeme sledovať opätovný prepád. V roku 2013 je zaznamenaný mierny pokles nezamestnanosti predovšetkým v krajoch Slovenska s najvyššou mierou nezamestnanosti. Z krajov majú najvyššiu priemernú mieru nezamestnanosti Banskobystrický, Košický a Prešovský. Pri analýze trhu práce v obci sme sa zamerali na počet uchádzačov o zamestnanie. V rámci okresu si priblížime nie len počet uchádzačov o zamestnanie ale aj evidovanú mieru nezamestnanosti. Vývoj uchádzačov o zamestnanie v okrese Sabinov medzi rokmi 2001 až 2014 znázorňujeme na grafe.

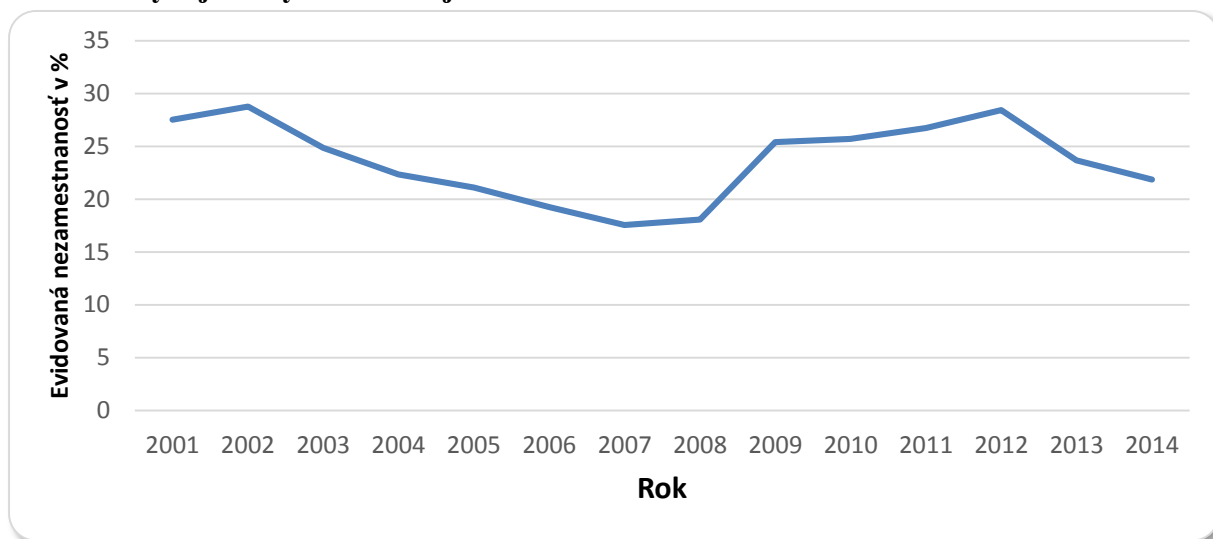
Graf č.8 Počet uchádzačov o zamestnanie v okrese Sabinov

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Vývoj počtu uchádzačov o zamestnanie v okrese Sabinov je podobný ako vývoj počtu uchádzačov v obci Torysa. Výkyvy v rámci okresu sú menšie, ale to súvisí s veľkosťou sledovaného územia. Minimum počtu uchádzačov sledujeme v predkrízových rokoch a maximum na začiatku sledovaného obdobia.

Evidovaná nezamestnanosť v okrese Sabinov má tiež podobný priebeh ako je to pri evidovanej nezamestnanosti na Slovensku. Tieto skutočnosti potvrdzujú prepojenie úrovne obce a okresu s ekonomikou celého Slovenska.

Graf č.9 Vývoj miery evidovanej nezamestnanosti v okrese Sabinov

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Veľmi dôležitým faktorom analýzy trhu práce je aj zamestnanosť. Bohužiaľ pre nedostatok informácií a relevantných zdrojov informácií, uvedieme iba stručnú analýzu za kraje Slovenska. Údaje za zamestnanosť sa nám podarilo získať iba za kraje. Pri zamestnanosti tak ako aj pri iných ukazovateľoch je dôležitá analýza časového priebehu. Vývoj rastu zamestnanosti hodnotíme za obdobie rokov 2001 až 2013 na základe indexu zamestnanosti, ktorý udáva nárast alebo pokles oproti minulému roku. Jediným krajom, ktorého priemerný rast indexu nedosiahol ani 100 %, teda zaznamenal pokles, bol Banskobystrický kraj. Najpomalšie rástla zamestnanosť v Trenčianskom, Prešovskom a Košickom kraji. Priemer indexu zamestnanosti týchto krajov za uvedené obdobie nepresiahol hodnotu 100,35 čo znamená že zamestnanosť rástla veľmi pomaly. Situácia v zamestnanosti v okrese Sabinov bola a je pravdepodobne veľmi podobná ako situácia v Prešovskom samosprávnom kraji. Rast zamestnanosti tu teda pokračuje iba veľmi pomaly. Tiež rast zamestnanosti v obciach okresu je veľmi pomalý.

Priemerná nominálna mesačná mzda

Najnižšia priemerná mesačná nominálna mzda je dlhodobo v Prešovskom kraji. Ako v jedinom kraji dosahuje hodnotu vyššiu ako 600 EUR iba v posledných rokoch. Hodnota priemernej nominálnej mesačnej mzdy v prešovskom kraji za rok 2013 bola iba 636 EUR. Oproti Bratislavskému kraju je takmer o polovicu nižšia a v roku 2013 dosahuje iba 77 % celoslovenského priemeru. Vývoj rastu miezd dobre ilustruje index rastu. Je to ukazovateľ, ktorý udáva nárast mzdy oproti minulému roku. Jeho priemer za obdobie rokov 2001 až 2013 je najvyšší v Trenčianskom kraji a najnižší v Košickom kraji. Prešovský kraj má druhú najnižšiu mieru rastu miezd.

Okres Sabinov a všetky jeho obce sa nachádzajú v území, ktoré dlhodobo štatisticky vykazuje jednu z najnižších hodnôt priemernej nominálnej mesačnej mzdy. Navyše rast mzdy je veľmi pomalý. Aj napriek týmto nepriaznivým skutočnostiam by bolo možné túto situáciu využiť a na základe nízkej priemernej mzdy prilákať do regiónu investorov. Príbeh slovenského hospodárskeho rastu z prvých rokov 21. storočia bol čiastočne založený aj na nízkych nákladoch na prácu, v čom vidíme príležitosť aj pre rozvoj zamestnanosti v obci. Pri analýze priamych zahraničných investícií ukážeme, že ani nízke mzdy nemusia prilákať investorov, rozhodne je potrebné sa o to pokúsiť.

Priame zahraničné investície

Priama zahraničná investícia predstavuje medzinárodnú investíciu, teda zámer subjektu jednej ekonomiky (priamy investor), získať trvalý podiel v podniku so sídlom v inej ekonomike. Rozdelenie priamych zahraničných investícií (PZI) je na Slovensku krajne nerovnomerné. Počas deviatich rokov (2003 – 2011) bolo 64,87% všetkých PZI smerujúcich na Slovensko alokovaných do Bratislavského kraja a ďalších viac ako 18% na územie západného Slovenska. Iba 8,88% z celkového podielu PZI prišlo na východné Slovensko. Na úrovni krajov obstál najhoršie Prešovský, kde za deväť rokov bolo sústredených iba 1,07% PZI smerujúcich na Slovensko.

Tieto výrazné rozdiely sú spôsobené viacerými faktormi. Prešovský kraj, aj napriek najnižšej priemernej mzde, nedokázal prilákať žiadnu väčšiu zahraničnú investíciu. Dôležitú úlohu pri alokácii PZI zohrávajú aj vládne stimuly, ktoré dokážu presvedčiť investorov aby začali podnikáť aj v nevyhovujúcich podmienkach. Tieto stimuly však zjavne nie sú dostatočné a mohli by napomôcť rozvoju zamestnanosti v okresoch PSK.

Hrubý domáci produkt

Regionálny hrubý domáci produkt (HDP) na obyvateľa je podielom dvoch ukazovateľov – regionálneho hrubého domáceho produktu (v ktorom sa uplatňuje kritérium zostavovania podľa miesta pracoviska) a priemerného počtu obyvateľstva trvalo bývajúceho v danom regióne (statistics.sk).

Tvorba HDP na obyvateľa v parite kúpnej sily (PKS) je výrazne diferencovaná. Ako pri iných ukazovateľoch aj tu je zreteľný prepád v roku 2009 ako dôsledok hospodárskej krízy. Analýzu vývoja HDP v PKS v jednotlivých krajoch Slovenska budeme hodnotiť za roky 2001 až 2010.

Najvyššie hodnoty HDP v PKS na obyvateľa dosahuje Bratislavský kraj (v roku 2010 dosahuje 241% priemeru Slovenska). Regionálne rozdiely sú veľmi výrazné, nakoľko iba dva kraje prevyšujú celoslovenský priemer – Bratislavský a Trnavský. Najhoršie postavenie má Prešovský kraj, kde hodnota HDP prevyšuje 10 000 eur iba dva krát počas sledovaného obdobia. V roku 2010 dosahuje hodnota HDP v Prešovskom kraji 56,5% priemeru Slovenského HDP. Prešovský kraj v roku 2010 dosiahol 147% hodnoty roku 2001 a je tretí najpomalší v raste HDP.

Zhrnutie analýzy vonkajšieho prostredia

Pri analýze vonkajšieho prostredia sme sa opierali o územie Prešovského samosprávneho kraja a okresu Sabinov. Na základe nami vykonaných analýz môžeme povedať, že vonkajšie prostredie obce Torysa sa v súčasnosti borí s mnohými socioekonomickými problémami.

Obec Torysa je súčasťou širšieho územia okresu Sabinov v PSK. Bohužiaľ toto územie je charakteristické najnižším priemerným HDP na obyvateľa, pričom v sledovanom období dosiahol najnižší rast. Tiež v podiely priamych zahraničných investícií za sledované obdobie 9 rokov prišlo do územia PSK iba o málo viac ako jedno percento PZI smerujúcich na územie Slovenska. Hoci rast priemernej nominálnej mesačnej mzdy je aj v PSK porovnateľný s ostatnými regiónmi, v reálnych číslach je najnižšia. Kraj tak ako aj okres majú značné problémy na trhu práce o čom svedčí vysoká miera evidovanej nezamestnanosti a vysoký počet uchádzačov o zamestnanie. Jedným z mála ukazovateľov v ktorých dosahuje PSK pozitívne hodnoty je prírastok obyvateľov, ktorý je však spôsobený prirodzeným prírastkom a nie migráciou. Okres Sabinov sa vyznačuje vysokým prirodzeným prírastkom ale negatívnym priebehom migračného salda

Vzťah obce a prioritných osí rozvoja územia

Koncepcia územného rozvoja Slovenska (2001) vyhodnotila jednotlivé obce ako terciárne centrá, t.j. centrá na základe ich terciárnej obslužnosti (úrovne vybavenosti vybranou vyššou občianskou vybavenosťou), resp. predpokladov vytvorenia kvartérnej obslužnosti. Na základe vyhodnotenia jednotlivých skupín zariadení občianskej vybavenosti bolo na národnej úrovni vytvorených päť skupín obcí, ktoré naznačujú úroveň obsluhy ako pre vlastnú obec, tak pre jej zázemie.

Obec Torysa je administratívne a funkčne naviazaná na regionálne centrum, t.j. krajské mesto Prešov a blízke mesto ako je Stará Ľubovňa resp. Lipany a Sabinov. Na základe zastúpenia vybraných druhov zariadení sociálnej infraštruktúry je mesto Prešov v zmysle KURS zaradené do miest prvej skupiny a prvej podskupiny – sú to mestá, ktoré majú nadregionálny až celoštátny význam. Mesto Stará Ľubovňa patrí tiež do prvej skupiny, ale do druhej podskupiny. Možno ho charakterizovať ako centrum celoštátneho významu. V druhej skupine, t.j. v ktorej sú mestá nadregionálneho až celoštátneho významu sa nachádza blízke mesto Stará Ľubovňa, ale tiež Kežmarok, Humenné, Bardejov, či Vranou nad Topľou.

Rozvojové osi sú súčasťou vyváženej hierarchizovanej sídelnej štruktúry. Podporujú sídelné väzby medzi obcami a rovnovážny sídelný rozvoj vrátane rozvoja vidieka. Vytvárajú podmienky pre dostupnosť k infraštruktúram, zachovanie a rozvoj prírodného a kultúrneho dedičstva a zabezpečujú požiadavky, ktoré sú na sídelnú štruktúru kladené z hľadiska ekonomických, sociálnych a environmentálnych súvislostí. Rozvojové osi tak efektívne plnia požiadavky trvalej udržateľnosti a vytvárania zdravého a environmentálne vhodného obytného i pracovného prostredia.

KURS stanovuje tri stupne rozvojových osí, ktoré vychádzajú z nasledovných kritérií:

- rozvojová os prvého stupňa – prepája centrá osídlenia prvej skupiny a ťažiská osídlenia prvej úrovne v štáte a porovnateľné centrá mimo hraníc krajiny, pričom zahŕňa minimálne jednu cestnú komunikáciu a jednu železniciu rýchlostného typu,
- rozvojová os druhého stupňa – prepája centrá osídlenia druhej skupiny a ťažiská osídlenia druhej úrovne s centrami osídlenia prvej skupiny a ťažiskami osídlenia prvej úrovne, resp. prepája centrá osídlenia druhej skupiny a ťažiská osídlenia druhej úrovne medzi sebou, pričom zahŕňa minimálne jednu cestnú komunikáciu a jednu železniciu nadregionálneho významu alebo jednu rýchlostnú cestu,
- rozvojová os tretieho stupňa – prepája stredné centrá a ťažiská osídlenia tretej úrovne navzájom, ako aj ostatné vyhodnocované centrá osídlenia s ostatnými centrami osídlenia druhej skupiny.

KURS odporúča sa na riešenom území obce prednostne podporovať územný rozvoj v smere týchto osí 1. stupňa:

Obec Torysa leží v priestore žilinsko – podtatranskej rozvojovej osi: Žilina — Martin – Poprad – Prešov. Polohový potenciál riešeného územia je veľmi vysoký a riešené územie leží tiež v susedstve košicko – prešovskej rozvojovej osi: Prešov – Košice – Čaňa – hranice MR s potenciálom jej predĺženia na sever – smerom k Poľsku cez Starú Ľubovňu.

Obec je súčasťou rozvojovej osi tretieho stupňa:

- kežmarsko – ľubovnianska rozvojová os: Poprad – Kežmarok – Stará Ľubovňa – Spišská Stará Ves

a v širšom kontexte majú na ňu vplyv aj ďalšie rozvojové osi 3-tieho stupňa:

- sabinovská rozvojová os: Prešov – Sabinov – Lipany – Plaveč,
- ľubovniansko – bardejovská rozvojová os: Stará Ľubovňa – Bardejov.

Ďalší vývoj sídelnej štruktúry záujmového územia je potrebné vnímať v nových súvislostiach. Tieto nespočívajú len v zmenených politických a hospodárskych podmienkach Slovenska, ale predovšetkým v súvislostiach a podmienkach tzv. postindustriálnej etapy vývoja spoločnosti. Podstatou tejto etapy vývoja spoločnosti je jej transformácia zo spoločnosti “industriálnej” na spoločnosť “informačnú”, pre ktorú je determinantom rozvoja transformácia z produkcie hmotných statkov na produkciu duchovných hodnôt. Súčasne s tým sa očakáva v súlade s charakterom postindustriálneho vývoja ďalší rozvoj primárneho a sekundárneho sektora, ktorého ďalší rozvoj tkvie v ekologizácii výroby, spôsobe spracovania a využívania ich produktov.

Pri ďalšom rozvoji obce i jej okolitého priestoru sa žiada akceptovať charakteristické znaky vývoja vidieckeho osídlenia, kultúrnej krajiny a cezhraničnosti územia, v ktorom sa obec nachádza, a to pri rozvoji sídiel a pri lokalizovaní výrobných a technických diel v krajine, stavieb a areálov, trás dopravy a technickej infraštruktúry a hospodárskej činnosti. To znamená:

- pri novej výstavbe akceptovať a nadväzovať na historicky utvorenú štruktúru osídlenia s cieľom dosiahnuť ich vzájomnú funkčnú a priestorovú previazanosť pri zachovaní identity, špecifičnosti a pod. pôvodného osídlenia,
- rešpektovať kultúrno-historické urbanistické celky a architektonické objekty až areály v širšom zábere než požaduje ochrana pamiatok, tzn. podchytením aj ďalších hodnôt prostredia s cieľom zabezpečiť pre ne potrebnú ochranu,
- rešpektovať potenciál kultúrnych, historických, spoločenských, technických, hospodárskych a ďalších hodnôt charakterizujúcich prostredie, a to v polohe hmotnej aj nehmotnej a vytvárať pre ne vhodné prostredie.

Obec ako člen mikroregiónu, združenia obcí a euroregiónov

Podľa zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení, v znení neskorších predpisov, obec má právo združovať sa s inými obcami v záujme dosiahnutia spoločného prospechu. V praxi najčastejším predmetom činnosti združenia obcí sú oblasti: sociálne veci, starostlivosť o životné prostredie, miestna doprava, školstvo, kultúra a miestny cestovný ruch. Svojou činnosťou združenie obcí napomáha využiť svoj prirodzený potenciál na dosiahnutie hospodárskeho, kultúrneho a sociálneho rozvoja územia, spoločne vytvárať podmienky na plnenie úloh obcí.

Obec Torysa aktívne spolupracuje aj s okolitými obcami z okresu Sabinov. Obec je členom Občianskeho združenia s názvom MAS HORNÁ TORYSA. Toto občianske združenie založené za účelom vytvorenia a implementácie integrovanej stratégie obnovy a rozvoja územia. Združenie vzniklo v roku 2008 a odvtedy rozvíja svoju činnosť.

Obec je však dlhodobo aktívnym členom Regionálneho združenia miesta a obcí Horná Torysa a tiež Združenia obcí Hornej Torysy. Toto združenie vzniklo v roku 2003 a má 25 členských obcí. Jej členskú základňu tvoria obce Bajerovce, Brezovica, Brezovička, Červenica pri Sabinove, Červená Voda, Dubovica, Dačov, Hanigovce, Jakubova Voľa, Kamenica, Krásna Lúka, Krivany, Lipany, Lúčka, Milpoš, Nižný Slavkov, Olejníkov, Oľšov, Poloma, Rožkovany, Šarišské Dravce, Tichý Potok, Torysa, Vysoká a Vyšný Slavkov. V súčasnosti zastupuje záujmy vyše 25 000 obyvateľov regiónu hornej Torysy.

Hlavná činnosť smeruje do spoločných projektov, predovšetkým v oblastiach ako spolupráca pri riešení problémov nakladania s odpadmi, vytváranie podmienok trvalo udržateľného rozvoja členov a ochrana vôd a ovzdušia. Združeniu obcí Hornej Torusy bol schválený projekt v rámci Operačného programu Životné prostredie v roku 2011 s názvom „ZOHT – Zefektívnenie separovaného zberu komunálnych odpadov“ na podporu zavedenia separovaného zberu komunálnych odpadov. Okrem toho je obec členom aj OZ Mikroregión Horná Torusa.

Analýza príležitostí a ohrození pre rast a rozvoj územia

Analýza príležitostí a ohrození sa zameriava na budúci rozvoj obce z hľadiska vonkajších faktorov, určuje možnosti a riziká, s ktorými treba v tomto procese rátať. Príležitosťou obce je pozitívny trend, ktorý môže byť impulzom pre jej ďalší rozvoj za predpokladu, že obec získa zdroje na jeho realizáciu a bude oň záujem. Ohrozením obce sú akékoľvek nevýhodné trendy alebo smery vývoja a to na úrovni miestnej, ale aj regionálnej a národnej, ktoré ju v negatívnom smere ovplyvňujú.

V prípade PRO sa najčastejšie objavujú tieto kategórie príčin:

- ľudia (ľudské zdroje, capacity),
- metódy a postupy,
- nedostatok dát, informácií,
- systém organizovania a riadenia, vrátane združovania a rozvíjania spolupráce aktérov,
- dostupnosť externých finančných zdrojov,
- vonkajšie okolie a prostredie (legislatíva, politiky, jestvujúci stav a vývoj v rôznych oblastiach a i.).

Výstupy z analýzy príležitostí a ohrození obce sú zhrnuté v nasledujúcej SWOT analýze pre jednotlivé oblasti: sociálna, ekonomická, environmentálna.

Príležitosti v rozvoji obce Torusa sú:

- rozvoj osi Prešov – Sabinov – Lipany – Plaveč – Stará Ľubovňa,
- vytváranie nových pracovných miest v obci a jej okolí, hlavne rozvojom tradičných vidieckych hospodárskych činností ako aj rozvojom cestovného ruchu, príp. zriadením priemyselnej zóny pri obci,
- využitie potenciálu MRK a integrácie jej príslušníkov, vrátane ich uplatnenia na trhu práce,
- zlepšenie prostredia v obci, predovšetkým materiálne technického zabezpečenia pre poskytovanie verejných služieb;
- zapojenie sa do projektových schém podporujúcich rozvoj regiónu a obce, vrátane možnosti získania finančných prostriedkov z fondov EÚ, či iných verejných zdrojov,
- zavedenie a rozšírenie moderných informačných a komunikačných technológií v obci,
- zlepšovanie životných podmienok v krajine, teda aj v širšom okolí obce a priamo v obci,
- rozvoj spolupráce so susediacimi a partnerskými obcami, vrátane prihraničných poľských obcí,
- zvýšenie protipovodňovej ochrany obce,
- zvyšovanie celkovej atraktívnosti obce, predovšetkým však pre rodiny s deťmi a ďalší rozvoj IBV,
- podnietenie záujmu o obec a jej okolie zo strany obyvateľov a potenciálnych návštevníkov, vyššia miera identifikácie sa s obcou a celkové dlhodobé posilňovanie vzťahu obyvateľov obce k svojmu bydlisku a jej okoliu.

Ohrozenia v rozvoji obce sú:

- znižovanie atraktívnosti života v obci,
- slabý záujem o investičné príležitosti zo strany investorov a celkové zhoršovanie podnikateľského prostredia na úrovni štátu, či regiónu,
- pretrvávajúce zaostávanie východného Slovenska, vrátane nízkych investícií a pretrvávania nepriaznivej situácie na trhu práce,
- nezáujem o obec zo strany súčasných a potenciálnych partnerov a investorov zo všetkých oblastí života obce a jej obyvateľov,
- postupné znehodnocovanie a zánik hodnôt dejinného, kultúrno-historického a prírodno-krajinného potenciálu obce,
- emigrácie obyvateľstva mimo obec, hlavne odlev mladých ľudí,
- znižovanie atraktívnosti života vo vidieckom priestore neriešením aktuálnych problémov rozvoja obce a regiónu,
- vo viacerých vonkajších ohrozeniach (zmena legislatívy, zmena financovania obcí), ktoré môžu obci spôsobiť neočakávané problémy.

STEEP analýza poskytuje obraz o sociálnom, technologickom, ekonomickom, ekologickom, politickom a hodnotovom prostredí, ktoré vplyvajú na rozvoj obce. Jednotlivé vonkajšie faktory môžu pozitívne, ale i negatívne ovplyvniť rozvoj obce a vývoj situácie záujmovom území obce Toruša.

Tabuľka č. 5: STEEP analýza

Sociálne	Technologické	Ekonomické	Ekologické	Politické	Hodnoty
Starnutie obyvateľstva, rastúci záujem o sociálne služby	Úroveň technológie a zavádzanie inovácií do výroby a služieb (technologická výhoda, resp. zaostávanie)	Nové trhy a nové príležitosti v oblasti priemyslu a služieb (napr. cestovný ruch)	Stav životného prostredia	Politika Vlády SR v hospodárskej, sociálnej a environmentálnej oblasti	Zmena postojov občanov smerom k lokálnemu rozvoju
Zvyšovanie podielu vysokoškolsky vzdelaných ľudí na populácii	Dostupnosť nových inovácií a technológií („open innovation“)	Spill-over efekty hospodárskeho rastu SR a susediacich regiónov	Podpora tvorby a ochrany životného prostredia (zvyšovanie environmentálnej angažovanosti občanov)	Pripravenosť štátnych inštitúcií na čerpanie fondov EŠIF + flexibilita čerpania fondov EÚ	Organizačná kultúra – nové modely pre spoluprácu
Nedostatočné prepojenie vzdelávacieho systému a trhu práce	Schopnosť regiónu tvoriť inovácie, resp. transferovať ich z iných regiónov	Dostupné externé finančné zdroje na podporu rozvoja ekonomiky a zamestnanosti	Klimatické zmeny	Legislatíva: časté zmeny, kvalita, vymožiteľnosť a pod.	Tímová spolupráca, združovanie a klastrovanie socioekonomických partnerov
Zmeny postojov a správania sa ľudí – napr. aktívny tretí sektor	Moderné IKT riešenia pre komunikáciu s obyvateľstvom a e-government	Daňová / fiškálna politika na EÚ a národnej úrovni	Nedostatočné a neefektívne opatrenia protipovodňovej ochrany	Zmeny vlád ako výsledok volieb	Osobné hodnoty, zmena postojov obyvateľstva ako napr. rastúca xenofóbia, rasizmus
Využívanie sociálnych technológií, sietí a inovácií	Podpora vedy, výskumu a inovácií na národnej i európskej úrovni	Systémy na podporu podnikania, investícií a cestovného ruchu	Staré environmentálne záťaž	Komplikovaná legislatíva a výkon v oblasti verejného obstarávania	Zmena postojov k správe vecí verejných: zapájanie sa do občianskych procesov
Zmeny správania klientov sociálnych zariadení, tlak na zvyšovanie kvality služieb			Zhoršovanie kvality spodných i povrchových vôd	Dlhodobé rozvojové problémy pri riešení otázok chudoby	Korupcia

Zdroj: Diervilla, spol. s r. o., 2015

Výstupy z analýzy príležitostí a ohrození obce Torysa sú zhrnuté v nasledujúcej SWOT analýze pre jednotlivé oblasti: sociálna, ekonomická, environmentálna.

SWOT analýza

Tematická oblasť: Sociálny rozvoj (demografia, ľudské zdroje, školstvo, zdravotníctvo, kultúra, šport)

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none">• stabilný rastúci počet obyvateľov obce,• jestvujúce služby a pomoc obce pri životných situáciách (uvítanie do života novorodencov obce, svadby a i.) a pri krízových situáciách (živelná pohroma, rodinná tragédia...),• obec bohatá na prírodné a kultúrno-historické pamiatky,• vysoká angažovanosť obce o spoluprácu s ďalšími obcami a lokálnymi partnermi v riešení spoločných problémov• skúsenosti z tvorby a implementácie projektov financovaných z národných a európskych zdrojov v oblasti sociálneho rozvoja,• pravidelné stretnutia dôchodcov, intenzívna klubová činnosť• jestvujúce a fungujúce sociálne centrum / dom kultúry ako kultúrneho a spoločenského centra v obci• dostupná knižnica,• rímsko-katolícky kostol a sakrálne objekty vo voľnej krajine s pamiatkovou hodnotou• existencia a aktívna činnosť organizácií, združení a spolkov v obci,• fungujúca ZŠ a MŠ v obci s nárastom počtu žiakov/detí a súvisiaca existujúca technická infraštruktúra,• dostatok plôch pre pohybové aktivity detí a disponibilná plocha pre prípadné rozširovanie detských ihrísk a športovísk,• dobre organizovaná športová činnosť (futbal, stolný tenis),• tradičné kultúrne podujatia,• existencia ambulancií praktických lekárov a zubného lekára,• existencia lekárne obci.	<ul style="list-style-type: none">• vysoká miera nezamestnanosti a vysoká pracovná migrácia hlavne mladých ľudí do zahraničia• slabšia vybavenosť obce zariadeniami pre šport a kultúru• nevyhovujúci technický stav interiéru MŠ,• nedostatok športovísk a nedostatok atraktívnych príležitostí pre aktivity rodín a mládeže,• nedostatok finančných prostriedkov na rozvoj sociálnych služieb a s tým súvisiace málo rozvinuté služby starostlivosti o rodinu, deti a osoby odkázané na starostlivosť,• pretrvávajúce problémy sociálnej inklúzie spojené s neprispôsobivými občanmi,• starnutie obyvateľstva a znižovanie počtu ekonomicky aktívnych obyvateľov obce,• nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily,• nedostatok finančných zdrojov pre financovanie kultúrnych a spoločenských aktivít,• nedostatočná kapacita jestvujúcich obecných objektov na celoobecné podujatia,• absencia múzea ľudovej kultúry, prípadne histórie,• potrebná modernizácia technického vybavenia materskej školy,• chýbajúce zdroje na obnovu a rekonštrukciu, dovybavenie a rozšírenie detských ihrísk a športovísk• potreba rekonštrukcia domu smútku• nízka energetická účinnosť verejných budov vo vlastníctve obce,• nedostatok a nízka frekvencia autobusových spojov• absencia bezbariérových vstupov do verejných budov v obci
Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none">• zintenzívnenie spolupráce s okolitými obcami ako aj v rámci cezhraničnej spolupráce, hlavne v oblasti vytvárania územných a priestorových podmienok pre realizáciu rozličných športových, rekreačných a oddychových aktivít,• podpora projektov rozvoja bývania v obci,• vytváranie podmienok zo strany štátu pre zosúladenie zručností a potrieb trhu práce,• podpora rozvoja sociálnych služieb, a iných opatrení, projektov a programov na podporu sociálneho začleňovania ohrozených skupín podľa ich špecifických potrieb,• projektov a programov na podporu sociálneho začleňovania ohrozených skupín podľa ich špecifických potrieb, vrátane rastu verejných výdavkov na sociálne veci a zdravotníctvo,• rozvoj a zakladanie mimovládnych neziskových organizácií poskytujúcich všeobecne prospešné služby• programy podpory zamestnanosti na EÚ a národnej úrovni: využívanie dotačných nástrojov a finančných mechanizmov v oblasti rozvoja ľudských zdrojov a aktívnych opatrení trhu práce,• využívanie nástrojov ďalšieho vzdelávania, celoživotného vzdelávania a poradenstva,• orientácia na efektívne partnerstvá a spoluprácu aktérov regionálneho rozvoja,	<ul style="list-style-type: none">• odchod mladých ľudí a pracovnej sily do miest a iných regiónov,• nárast počtu občanov vo vyššom veku,• nedostatok finančných prostriedkov na skvalitnenie kultúrno-spoločenskej infraštruktúry obce a na rozvoj sociálnej infraštruktúry,• prehľbovanie sociálnych a ekonomických problémov na národnej úrovni s dopadom na životnú úroveň obyvateľov obce,• zhoršovanie zdravotného stavu obyvateľstva,• prehľbovanie chudoby u niektorých skupín populácie a reprodukcia chudoby,• vplyv nežiaducich javov na deti a mládež,• vandalizmus a znehodnocovanie prírodných, kultúrno-historických pamiatok,• nedostatočne motivujúca legislatíva pre rizikové skupiny v oblasti nezamestnanosti a vzrastajúci počet ľudí ohrozených chudobou,• nedostatočné podmienky a podpora pre systematické zapájanie detí a mládeže do voľno-časových aktivít na národnej úrovni.

- získanie nenávratnej finančnej podpory zo zdrojov EŠIF na rekonštrukciu, modernizáciu či rozšírenie kapacity verejných budov v obci,
- podpora na obnovenie a rozvíjanie tradičných remesiel.

Tematická oblasť: Hospodársky rozvoj, energetika, infraštruktúra, IKT, administratíva a bezpečnosť

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none">• existujúce vytváranie synergických efektov pri využívaní rozvojových faktorov prostredníctvom partnerstva so strategickými sociálno-ekonomickými partnermi aj na regionálnej a cezhraničnej úrovni a zapojenie obce do mikroregionálnych i regionálnych aktivít,• rozsiahle rozvojové plochy obce vo vlastníctve obce a vhodné pozemky v potenciálnych oblastiach rozvoja cestovného ruchu, či iných ekonomických činností• usporiadanosť pozemkov v intraviláne i extraviláne a ukončené pozemkové úpravy• etablované poľnohospodárske podnikanie s potenciálom ďalšieho rozvoja poľnohospodárskych činností, hlavne v oblasti ekologického horského poľnohospodárstva (hlavne chov oviec, HD na mäso),• existencia prírodného bohatstva, chránených území, rekreačných lokalít, kultúrnych pamiatok v obci a v okolí pre možný rozvoj služieb a podnikateľských aktivít,• priaznivé prírodné podmienky pre rozvoj celoročného cestovného ruchu v obci i jej okolí,• existencia malých a stredných podnikateľov v obci,• existencia prevádzok maloobchodných predajní s potenciálom rozvoja služieb,• existencia pošty v obci,• dostupnosť internetu a dobré pokrytie obce signálmi mobilných operátorov,• existencia verejného rozhlasu,• vybudovaná sieť na rozvod elektrickej energie a plynu,• vybudovaný vodovod a splašková kanalizácia,• jestvujúce lyžiarske strediská v blízkosti obce (do 20 km) s potenciálom rozvoja ubytovacích a stravovacích služieb v obci,• dostatok priestorov pre administratívu.	<ul style="list-style-type: none">• veľká vzdialenosť hospodárskych silných priemyselných miest a výrobných centier,• nerozvinutý pracovný trh v obci a v celom Prešovskom kraji,• nízky záujem miestnych mladých ľudí o podnikanie v perspektívnych oblastiach rozvoja obce,• hospodárska základňa obce pomerne málo rozvinutá, absencia pripravená infraštruktúra pre potenciálnych investorov,• nedostatok výrobných zariadení v obci má vplyv na nízku ponuku pracovných príležitostí,• slabý marketing obce voči potenciálnym investorom i návštevníkom,• nedostatočné využívanie prírodného potenciálu okolia na rozvoj cestovného ruchu,• nízky záujem investorov o rozvoj podnikania a investície v obci,• nevyhovujúca štruktúra a kvalita služieb poskytovaných pre obyvateľov a návštevníkov obce,• zlý technický stav miestnych komunikácií a chodníkov,• absencia cyklotrás vedúcich cez kataster obce a cyklistické cestičky nie sú vybudované ani v obci,• vysoká energetická náročnosť obecných budov,• finančná náročnosť dobudovania technickej infraštruktúry a nedostatok vlastných finančných prostriedkov na investície do a údržbu technickej infraštruktúry,• nevyhovujúcu technický stav požiarnej zbrojnice a súvisiaceho vybavenia dobrovoľníckeho hasičského zboru v obci,• v obci nie sú vybudované nijaké zariadenia v súvislosti s civilnou ochranou,• nízky podiel e-služieb verejnej správy s vyššou pridanou hodnotou, nízka vybavenosť a výkonnosť IKT na manažment obce,• nedostupný kvalitný digitálny systém prenosu dát.
Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none">• využívanie faktora výhodnej geografickej polohy a zachovanie prírodných a kultúrno-historických podmienok ako potenciálu pre rozvoj cestovného ruchu v oblasti turizmu, cykloturizmu a rekreácie,• zvyšujúci sa záujem o vidiecky cestovný ruch, cykloturistiku a o bioprodukty,• rozvoj spolupráce subjektov hospodárskeho života vrátane cezhraničnej spolupráce,• preferovanie a profilovanie hospodárskej základne pre rozvoj malého a stredného podnikania s orientáciou na rozvoj tradičných foriem výroby a služieb vrátane vytváranie nových pracovných miest najmä v malom podnikaní a službách,• vytváranie cezhraničných klastrov a spoločných produktov viacerých aktérov na širšom rozvojovom území,• rozvoj nepotravinárskeho poľnohospodárstva - diverzifikácia tradičných činností poľnohospodárskych subjektov,• využitie EŠIF, dotácií a fondov pre budovanie a modernizáciu verejnej infraštruktúry, realizáciu	<ul style="list-style-type: none">• nevyužívanie potenciálu v oblasti rozvoja cestovného ruchu,• zvýšená regionálna a národná konkurencia a recesia v oblasti profilových odvetví vhodných pre rozvoj obce (poľnohospodárstvo, lesníctvo, cestovný ruch, výroba s nižšou pridanou hodnotou),• pomalá a nákladná výstavba, modernizácia a rekonštrukcia regionálnej a národnej technickej infraštruktúry,• nedostatok vlastného a miestneho investičného kapitálu do modernizácie infraštruktúry i na podporu podnikania,• pretrvávajúci nezáujem investorov o región,• nezáujem o turistické produkty obce i regiónu, sezónnosť cestovného ruchu z dôvodu absencie celoročných atraktivít,• nedostatočná podpora cestovného ruchu zo strany štátu a VÚC• nedostatočná a neefektívna podpora začínajúcich podnikateľov a malého a stredného podnikania (hlavne vo vidieckom prostredí) zo strany štátu a EÚ,

<ul style="list-style-type: none">rozvojových projektov na podporu podnikania, poľnohospodárskych činností i cestovného ruchu,výstavba rýchlostnej cestnej komunikácie z Prešova do Starej Ľubovne a následne do Poľska,vytvorenie efektívneho marketingu obce i širšieho regiónu,rozvoj infraštruktúry a podmienok pre ďalšie bývanie v obci,širšia, efektívnejšia a cielenejšia podpora MSP z národnej a európskej úrovne,rozvoj e-governmentu, ktorý je príležitosťou prelomovú modernizáciu interných administratívno-správnych procedúr, zlepšenie imidžu VS, ako aj zvýšenie podielu a záujmu verejnosti na správe vecí verejných.	<ul style="list-style-type: none">zhoršovanie dopravnej obsluhy obce a regiónu v osobnej i nákladnej doprave,spomalenie hospodárskeho rastu na národnej i európskej úrovni,zvyšovanie komunikačnej a administratívnej náročnosti výkonu činností verejnej správy vo vzťahu k externému, ako aj internému prostrediu.
---	--

Tematická oblasť: Environmentálny rozvoj

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none">územie obce bez starých environmentálnych záťaží,kvalitné prírodné prostredie a chránené územia v katastri obce a v okolí,existencia verejného vodovodu a kanalizácie s pokrytím územia 80 %,zabezpečený odvoz TKO a zavedený separovaný zber odpadu v obci a zvyšujúce sa množstvá vytriedených zložiek komunálneho odpadu,existencia aktivít čistenia verejného priestranstva v obci a jej katastri.	<ul style="list-style-type: none">nedostatok zdrojov na modernizáciu a optimalizáciu zabezpečenia vlastných technických služieb v obci (nutnosť externých dodávok a služieb),nedoriešená likvidácia a využitie rastlinného odpadu vrátane nízkeho povedomia občanov o likvidácii bio odpadov,nedostatok odpadových nádob na zmiešaný komunálny odpad a separovaný zber,vysoké riziko povodňových záplav absenciou protipovodňových opatrení,pretrvávajúca potreba pravidelného čistenia korýt miestnych tokov a s tým súvisiace finančné náklady,náchylnosť na vodnú eróziu v celom rozsahu veľkoplošne obrábanej pôdy v horských oblastiach katastra obce,nepriaznivé podmienky pre rozptyl exhalátov z bodových zdrojov lokálnych kúrenísk.
Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none">zvyšovanie environmentálneho povedomia obyvateľstva v oblasti životného prostredia a rozvoj environmentálnej výchovy na školách,zlepšenie osvetových a informačných aktivít v oblasti nakladania s odpadmi,vytvoriť funkčný a efektívny systém odpadového hospodárstva,realizovanie projektov zameraných na zlepšenie stavu životného prostredia vo všetkých jeho zložkách v spolupráci s ďalšími aktérmi,zabezpečiť čistotu a atraktivitu verejnej zelene,rozvoj ekologického poľnohospodárstva a ekologizácia priemyselnej výroby,realizácia národných i cezhraničných projektov podporujúcich využitie obnoviteľných zdrojov energievybudovanie protipovodňovej ochrany.	<ul style="list-style-type: none">nebezpečenstvo vzniku nového environmentálneho znečistenia rôzneho druhu a formy (napr. nadmerné využívanie umelých hnojív spôsobujúce acidifikáciu pôdy),čierne skládky ako finančné bremeno obce,nárast množstva tvorených a vyvázaných odpadov,pretrvávajúce vykurovanie hlavne tuhými palivami s následnými škodlivými emisiami,znižovanie ekologickej stability a biodiverzity krajiny v dôsledku zintenzívnenia sa stresových faktorov (napr. znečisťovanie vplyvom rozvoja dopravy),pokračujúca intenzívna ťažba dreva,pretrvávajúci tlak na životné prostredie a pôvodnú krajinu z pohľadu ďalšej urbanizácie krajiny,radikalizácia zmien v životnom prostredí na miestnej a globálnej úrovni (povodne, veterné smršte, otepľovanie, klimatické zmeny) a s tým spojené riziká a škody.

Identifikácia kritických oblastí rozvoja

Identifikácia disparít a nadväzujúce vymedzenie cieľových skupín je v súlade so zadáním z vypracovanej analýzy SWOT ako aj analýzy zdrojov obce Torysa. Dôležitým východiskovým rámcom pre vymedzenie cieľových skupín so sústredenou podporou obce a stanovenie relevantných opatrení, ktoré by mali riešiť existujúce nerovnosti a rozdiely, sú vybrané strategické a koncepčné dokumenty spracované na národnej (Partnerská dohoda), regionálnej (PHSR PSK) úrovni, ako aj vo

vzťahu k štátnym legislatívnym normám zaväzujúcim obec poskytovať svojim obyvateľom balík verejných služieb v danom rozsahu a kvalite.

Na odvetvové (odborové a sektorové) disparity treba pozerat' ako na nerovnosti, neodôvodnené rozdiely, či nezhody medzi potenciálom a jeho súčasným využitím. Ich identifikácia vychádza z porovnania zistených silných a slabých stránok, ktoré sú uvedené vo SWOT analýze. Pôsobenie silných stránok obce je oslabované negatívnymi vplyvmi jej slabých stránok. Silné stránky sú potenciálom, ktorý je možné využiť pre budúci rozvoj, je ale nutné zlepšiť alebo odstrániť príslušné slabé stránky tak, aby mohli byť silné naplno využité.

SWOT analýza obce preukázala nasledovné disparity i faktory jej rozvoja:

Hlavné disparity rozvoja obce:

- pomerne vysoká nezamestnanosť v porovnaní s inými regiónmi Slovenska, rast dlhodobozamestnaných, nekvalifikovaných a neprispôsobivých obyvateľov,
- odliv pracovných síl, hlavne absolventov škôl a mladých ľudí v dôsledku nedostatku vhodných pracovných miest,
- nevyužitý prírodný a kultúrno-historický potenciál pre rozvoj cestovného ruchu,
- nedostatočná infraštruktúra cestovného ruchu a nepostačujúce využitie existujúcej infraštruktúry cestovného ruchu,
- zlý technický stav niektorých verejných budov vyžadujúcich si rekonštrukciu,
- nízka ekonomická aktivita obyvateľov a slabá konkurencieschopnosť existujúcich podnikov v obci,
- nedostatočná kvalita verejných služieb občanom a podnikateľskej sfére,
- dlhodobá ekonomická nestabilita veľkej časti poľnohospodárskych podnikov podnikajúcich v katastri obce a ich nízky vplyv na zamestnanosť,
- slabá spolupráca aktérov regionálneho rozvoja na miestnej a regionálnej úrovni,
- nedobudovaná environmentálna infraštruktúra,
- nedobudovaná technická infraštruktúra v obci (miestne cesty, chodníky, cyklistické chodníky),
- nedostatok kvalitných verejných priestorov pre kultúrne, spoločenské, či športové využitie obyvateľov (parky, ihriská),
- chudoba a sociálna vylúčenosť marginalizovaných rómskych komunít a problémy sociálnej inklúzie,
- nedostatočná protipovodňová ochrana obce.

Hlavné faktory rozvoja obce:

- zánietení občania majúci záujem o ďalší rozvoj obce, vrátane množstva vlastných iniciatív,
- existujúca základná technická infraštruktúra v obci,
- bohatý prírodný, kultúrno-historický potenciál na rozvoj cestovného ruchu,
- výhodná geografická poloha pre tok tovarov a služieb, hlavne z ohľadom na slovensko-poľskú obchodnú cezhraničnú výmenu,
- blízkosť obce k hlavným turistickým atrakciám umožňujúci prílev turistov za kvalitnými službami do obce,
- dobré príležitosti pre cezhraničnú spoluprácu s Poľskom v rôznych oblastiach,
- skúsenosti a možnosť využívania európskych štrukturálnych a investičných fondov pre rozvoj obcí a tiež pre rozvoj cezhraničnej spolupráce,
- posilňovanie kapacity a efektivity verejnej správy na úrovni obce i kraja,

- vytváranie synergických efektov pri využívaní rozvojových faktorov prostredníctvom partnerstva so strategickými sociálno-ekonomickými partnermi - členstvo v občianskych združeniach / v mikroregióne / v MAS,
- vyriešené vlastnícke vzťahy komplexných rozvojových projektov obce a regiónu,
- podpora oblastnej organizácie cestovného ruchu,
- využitie regionálnych produktov, kultúrnych tradícií a tradičných receptov,
- budovanie poradenských centier pre rozvoj podnikateľského prostredia na miestnej a regionálnej úrovni.

Tabuľka č.6: Tabuľka rizík

Druh rizika	Zdroj rizika	Nežiaduce dôsledky	Pravdepodobnosť
Technické	Priemyselné havárie, negatívny vplyv poľnohospodárstva a ťažby dreva	Znečistenie životného prostredia, znižovanie biodiverzity a zhoršovanie kvality vôd	Nízka
Environmentálne	Objavenie doteraz neidentifikovaných starých environmentálnych záťaží	Nadmerné znečistenie	Nízka
	Požiare lesov a poľnohospodárskych plôch	Vzniknuté škody, ohrozenie životov a zdravia ľudí a zvierat	Stredná
	Povodňové ohrozenie	Vzniknuté škody, ohrozenie životov a zdravia ľudí a zvierat	Stredná
Sociálne	Nárast chudoby a sociálneho vylúčenia	Rastúca kriminalita	Stredná
	Starnutie obyvateľstva	Chudoba starších, prenos sociálneho bremena na samosprávy	Stredná
Ekonomické	Hospodárenie obce (zmena fiškálnej politiky)	Zadlženie obce, absencia investičných zdrojov	Stredná

Zdroj: Diervilla, spol. s r. o., 2015

Strategická časť

Základné východiská pre definovanie stratégie

K základným predpokladom realizácie stratégie rozvoja obce Torysa v rokoch 2015-2022 patria:

- záujem a angažovanosť občanov a aktérov pôsobiaci na území obce pre jej realizáciu;
- integrovaný prístup (kombinovanie investícií, prierezové riešenie problémov),
- majetkové usporiadanie vlastníckych vzťahov, hlavne pri infraštruktúrnych projektoch rozvoja obce,
- dostatočné financovanie prenesených kompetencií štátnej správy na samosprávu zo štátneho rozpočtu, t.j. dobré, zodpovedné hospodárenie obce.

Navrhovaná stratégia vychádza zo strategických prístupov v rámci regionálneho rozvoja, ktoré sú postavené na:

- aktivizácii nedostatočne vyžívaného potenciálu a podpore hospodárskeho rozvoja obce a okolia,
- rozšírení a zvýšení podielu aktivít na úrovni partnerstva.

Pri realizácii stratégie bude zároveň kladený dôraz na rešpektovanie princípov udržateľného rozvoja a podporu synergie medzi ekonomickým, sociálnym a environmentálnym prostredím. Pri formulácii stratégie PRO obce Torysa na roky 2015 – 2022 boli zohľadnené priority Slovenskej republiky formulované v dokumente Národná stratégia regionálneho rozvoja SR 2020/30.

Vychádzajúc z analýzy existujúceho stavu hospodárskych, sociálnych a environmentálnych podmienok v obci boli identifikované nasledovné strategické prioritné rozvojové oblasti obce:

- v hospodárskej oblasti: Trvalo udržateľný hospodársky rozvoj založený na miestnych iniciatívach a zdrojoch;
- v sociálnej oblasti: Kvalitné sociálne služby zabezpečujúce spokojnosť medzi obyvateľmi obce
- v environmentálnej oblasti: Zdravé životné prostredie v obci vhodné pre súčasné zachovanie prírodného dedičstva a zároveň pre ďalší rozvoj cestovného ruchu

Vízia

Vízia obce Torysa v roku 2022

Obec Torysa je obcou vyvážené zabezpečujúcou podmienky pre harmonický život svojich obyvateľov.

Obec je príjemným vidieckym sídlom zabezpečujúcim komplexné sociálne služby pre svojich obyvateľov. V obci je rozvinutá predškolská výchova, ktorá poskytuje služby aj pre deti zo širokého okolia, ako aj povinná školská dochádzka zabezpečená plne organizovanou základnou školou.

Obec vyvážené a ohľaduplne využíva svoje prírodné bohatstvo za účelom jeho ekonomického a ekologického zveľad'ovania.

Obec vytvára priaznivé podmienky na rozvoj tradičných výrobných a nevýrobných odvetví, a služieb, pre ktorých rozvoj má obec najväčší potenciál a má vytvorené podmienky pre získavanie investorov.

Obec je obcou s kvalitnou verejnou infraštruktúrou dostupnou pre všetkých obyvateľov obce i jej návštevníkov.

Obec má vytvorené podmienky na rozvoj individuálnej bytovej a hromadnej bytovej výstavby a s ňou súvisiacej infraštruktúry, vrátane podmienok pre podporu rodín s deťmi.

Celkovo je obec Torysa príjemným miestom pre život i pre návštevu a to peknou, čistou, zdravou a bezpečnou obcou so spokojnými obyvateľmi i návštevníkmi.

Formulácia a návrh stratégie

Strategický cieľ Programu rozvoja obce ako aj parciálne ciele vychádzajú z § 3 Ciele podpory regionálneho rozvoja zákona č. 309/2014 o podpore regionálneho rozvoja, kde je hlavným cieľom

podpory regionálneho rozvoja: „odstraňovať alebo zmierňovať nežiaduce rozdiely v úrovni hospodárskeho rozvoja, sociálneho rozvoja a územného rozvoja regiónov a zabezpečiť trvalo udržateľný rozvoj regiónov, zvyšovať ekonomickú výkonnosť, konkurencieschopnosť regiónov a rozvoj inovácií v regiónoch pri zabezpečení trvalo udržateľného rozvoja, zvyšovať zamestnanosť a životnú úroveň obyvateľov v regiónoch pri zabezpečení trvalo udržateľného rozvoja.“

Podpora regionálneho rozvoja podľa odseku 1 spomínaného zákona je zameraná najmä na komplexné využívanie vnútorného rozvojového potenciálu územia / obce – jej prírodných, kultúrnych, materiálnych, finančných, ľudských a inštitucionálnych zdrojov, podporu zavádzania nových technológií a inovácií pri rešpektovaní vnútorných špecifik regiónu, rozvoj informatizácie a digitalizácie v regióne, rozvoj hospodárstva a podnikateľského prostredia v regióne s cieľom zvýšiť jeho produktivitu, optimalizovať štruktúru hospodárstva, vytvárať nové pracovné miesta a stabilizovať ohrozené pracovné miesta, rozvoj ľudských zdrojov vrátane zvyšovania vzdelanostnej úrovne, kvalifikácie a zlepšovania prípravy detí a mladých dospelých na trh práce, predchádzanie sociálneho vylúčenia a zmierňovanie jeho negatívnych dôsledkov, podporu rovnosti príležitostí na trhu práce a podporu znevýhodnených komunit, realizáciu verejných prác podporujúcich rozvoj regiónu, zlepšenie a rozvoj sociálnej infraštruktúry regiónu, zlepšenie dopravnej a technickej vybavenosti regiónu, inžinierskych stavieb, rozvoj cestovného ruchu, medzištátnu, cezhraničnú a medziregionálnu spoluprácu v oblasti regionálneho rozvoja v záujme trvalo udržateľného rozvoja regiónu, zachovanie identity a rozvoj kultúry a starostlivosť o kultúrne dedičstvo regiónov a sídiel, rozvoj pôdohospodárstva a rozvoj vidieka, rozvoj vidieckych oblastí a zvyšovanie kvality života na vidieku, realizáciu opatrení na ochranu, udržiavanie a zveľaďovanie životného prostredia a na obmedzovanie vplyvov poškodzujúcich životné prostredie a zlepšenie environmentálnej infraštruktúry regiónu, ochranu prírody, efektívne využívanie prírodných zdrojov regiónu a využívanie alternatívnych zdrojov energie, rozvoj občianskej vybavenosti a rozvoj služieb v regióne,) zvyšovanie dostupnosti a kvality bývania, budovanie a posilňovanie štruktúr občianskej spoločnosti, rozvoj pro-sociálneho správania obyvateľstva, rozvoj telesnej kultúry, športu a turistiky, ochranu, podporu a rozvoj verejného zdravia, atď.

Na základe analýzy súčasnej situácie a predpokladov ďalšieho rozvoja má obec Torysta nasledovný strategický cieľ na roky 2015 až 2022:

Strategický cieľ

Trvalé zvyšovanie kvality života obyvateľov obce, rozvoj jej ekonomickej výkonnosti, zvýšenie jej konkurencieschopnosti pri zabezpečení trvalo udržateľného rozvoja, primárne v environmentálnej oblasti.

Formulácia strategického cieľa vychádza z predpokladu, že budú vytvorené podmienky pre stabilizáciu, rozvoj a adaptáciu obyvateľstva v aktívnom prostredí s vybudovanou infraštruktúrou. Zároveň však musia byť vytvorené také podmienky, aby sa výrazne nezvyšovali výdavky verejných prostriedkov, ale aby nastala ich konsolidácia za účelom podpory nových rozvojových projektov. Súbežne je však potrebné venovať pozornosť aj rozvíjaniu ľudských zdrojov. Hlavným zámerom stratégie v tejto oblasti je zapojenie viacerých subjektov a postup riešenia danej problematiky v rámci partnerstva.

V oblasti vybavenia územia dopravnou infraštruktúrou sa stratégia orientuje hlavne na vybudovanie prepojenia regiónu tak, aby bola zabezpečená napojenosť na nosné dopravné koridory v dostatočnom čase a kvalite. Okrem zlepšenia dopravnej obslužnosti (modernizácia miestnych komunikácií) sa

pozornosť venuje aj rozvoju informačnej spoločnosti, hlavne služieb poskytovaných samosprávou občanom a podnikateľom. Stratégia v oblasti životného prostredia je zameraná na zlepšenie situácie zavádzaním nových ekologických metód výroby energie, novým prístupom občanov k ochrane životného prostredia, k environmentálne priaznivému poľnohospodárstvu, k udržateľnému lesnému hospodárstvu, k zodpovednému manažmentu vôd.

Stratégia zvolená na dosiahnutie strategického cieľa vychádza z poznania komplexných potrieb obce, ich dôležitosti pre zabezpečenie kvality života jej občanov a výsledkov dosiahnutých v minulých rokoch. Do riešenia širokého spektra existujúcich rozvojových potrieb aktívne vstupujú viacerí aktéri (štát, miestna samospráva, súkromný sektor, mimovládne organizácie, občania atď.) s rôznymi kompetenciami, záujmami a finančnými zdrojmi. Preto stratégia vychádza z predpokladu, že príslušné orgány verejnej správy na národnej a regionálnej úrovni zabezpečia koordinovaný prístup pri realizácii intervencií na území kraja/okresu, ktorého predpokladom je vzájomná spolupráca a informovanosť kľúčových aktérov jeho rozvoja.

Špecifická pozornosť v stratégii a celom dokumente PRO je venovaná koordinácii intervencií spolufinancovaných zo zdrojov európskych fondov cez schválené operačné programy ako doplnkového zdroja financovania rozvojových zámerov obce. Účelom PRO v strategickej časti je navrhnúť prioritné oblasti a opatrenia, ktoré sú:

- priamo v kompetencii samosprávy a obec ich zabezpečuje v zmysle príslušnej legislatívy,
- nie sú priamo v kompetencii samosprávy, ale obec ich v rámci svojich schopností a možností dokáže ovplyvniť (najmä pri využití princípu partnerstva) vytváraním synergických efektov.

Pre PRO obce Torysa na roky 2015-2022 sú navrhované tri Prioritné oblasti rozvoja obce: oblasť sociálnej politiky, oblasť hospodárskej politiky, oblasť environmentálnej politiky.

Tabuľka č. 7: Prioritné oblasti rozvoja obce

Prioritné oblasti rozvoja obce Torysa		
Prioritná oblasť – Sociálna	Prioritná oblasť - Ekonomická	Prioritná oblasť - Environmentálna
Ciele prioritných oblastí		
Cieľom v oblasti sociálnej sú kvalitné sociálne služby zabezpečujúce spokojnosť medzi obyvateľmi obce vrátane inklúzie MRK a vytváranie podmienok pre riešenie problémov súvisiacich so starnutím populácie.	Cieľom v oblasti ekonomickej je trvalo udržateľný hospodársky rozvoj založený na miestnych iniciatívach a zdrojoch.	Cieľom v oblasti environmentálnej je zdravé životné prostredie v obci vhodné pre súčasné zachovanie prírodného dedičstva a zároveň pre ďalší rozvoj cestovného ruchu, či iných podnikateľských aktivít na území obce.

Zdroj: Diervilla, spol. s r. o., 2015

Sociálna oblasť - v tejto oblasti je strategickým cieľom starostlivosť o ľudské zdroje a zvýšenie ich kvality. Obec Torysa považuje kvalitu ľudských zdrojov za podstatný faktor svojho ďalšieho rozvoja, ktorého dynamika rozhodne o úspešnosti v naplnení stanovených cieľov vo všetkých prioritných oblastiach. Vízia predpokladá pozitívny vzťah občanov k obci, otvorenosť a poskytovanie bezpečia.

Ekonomická oblasť – v tejto oblasti je strategickým cieľom udržanie ekonomickej výkonnosti a zvyšovanie konkurencieschopnosti obce. Do tejto prioritnej oblasti rozvoja je zaradená aj oblasť verejnej správy, od efektívnosti ktorej táto prioritná oblasť v závisí predovšetkým so zreteľom na využívanie doplnkových zdrojov financovania. Obec sa v tejto oblasti zameria realistické a

uskutočniteľné aktivity pre využitie potenciálu obce a regiónu hlavne vo väzbe na cestovný ruch a ochranu prírody. Vízia predpokladá využitie vnútorného potenciálu pre rozvoj cestovného ruchu.

Environmentálna oblasť – v tejto oblasti je strategickým cieľom ochrana a tvorba životného prostredia. Špecifikom v tejto oblasti je využitie potenciálu trvale udržateľného turizmu. Vízia predpokladá zabezpečenie vyváženého rozvoja.

V týchto prioritných oblastiach bude obec vytvárať podmienky pre zvýšenie kvality života obyvateľov obce, pre zvýšenie jej konkurencieschopnosti a udržanie ekonomickej výkonnosti s vyváženým rozvojom oblastí trvale udržateľného rozvoja.

Strategické ciele

Tabuľka č. 8: Prioritné oblasti podpory

Prioritné oblasti podpory		
Prioritná oblasť - Sociálna	Prioritná oblasť - Ekonomická	Prioritná oblasť - Environmentálna
Sociálna a zdravotná starostlivosť	Podnikateľské prostredie a MSP	Environmentálna infraštruktúra a vodné hospodárstvo
Kultúrna oblasť a využitie kultúrneho dedičstva	Dopravná infraštruktúra	Odpadové hospodárstvo
Školstvo a vzdelávanie	Cestovný ruch	Ochrana prírody a krajiny
Marginalizované rómske komunity	Verejná správa	Revitalizácia verejnej zelene a verejných priestranstiev
-	Energie	Protipovodňová ochrana

Zdroj: Diervilla, spol. s r.o., 2015

Globálny cieľ 1: Zabezpečiť rozvoj sociálnych služieb a dostupnosť kvalitnej občianskej infraštruktúry v školskej, sociálnej, zdravotnej a kultúrnej oblasti. Súčasne je prioritou pomôcť MRK integrovať sa do spoločnosti a na trh práce.

Globálny cieľ 2.: Zabezpečiť trvalo udržateľný hospodársky rast v miestnej ekonomike a v okolí obce, ktorý je základom hospodárskeho a sociálneho postavenia obyvateľov obce. Podpora multifunkčného poľnohospodárstva, priemyslu a služieb. Zvýšenie zamestnanosti obyvateľov obce. Vytváranie podmienok pre energetickú hospodárnosť a využívanie obnoviteľných zdrojov energie.

Globálny cieľ 3: Zlepšenie stavu životného prostredia, zachovať úctu k životnému prostrediu a zvyšovať povedomie obyvateľov, aby sami aktívne prispievali k ochrane svojho okolia. Prioritami je budovanie environmentálnej infraštruktúry, zefektívňovanie odpadového hospodárstva, ochrana prírody a krajiny a protipovodňová ochrana obce.

Zhrnutie strategickej časti

Tabuľka č. 9: Vízia a strategické ciele

Vízia			
Obec Torysa je komunitou vyvážené zabezpečujúcou podmienky pre harmonický život svojich obyvateľov. Je príjemným miestom pre život i pre návštevu – peknou, čistou, zdravou a bezpečnou obcou so spokojnými obyvateľmi i návštevníkmi.			
Strategický cieľ			
Prioritná oblasť	Sociálna	Hospodárska	Environmentálna
Globálne ciele	Zabezpečiť kvalitné sociálne služby zabezpečujúce spokojnosť medzi obyvateľmi obce a integrovať MRK.	Dosiahnuť vyšší ekonomický rast mobilizáciou vnútorného potenciálu, t.j. založený na miestnych iniciatívach a zdrojoch.	Zvýšiť kvalitu života občanov a návštevníkov, t.j. rozvíjať zdravé životné prostredie v obci vhodné pre zachovanie prírodného dedičstva a zároveň pre rozvoj cestovného ruchu.
Priority	1.1. Sociálna a zdravotná starostlivosť 1.2. Bývanie 1.3. Kultúrna oblasť a využitie kultúrneho dedičstva 1.4. Školstvo a vzdelávanie 1.5. MRK	2.1. Podnikateľské prostredie a MSP 2.2. Dopravná infraštruktúra 2.3. Cestovný ruch 2.4. Verejná správa 2.5. Energie	3.1. Environmentálna infraštruktúra a vodné hospodárstvo 3.2. Odpadové hospodárstvo 3.3. Ochrana prírody a krajiny 3.4. Revitalizácia verejnej zelene a verejných priestranstiev 3.5. Protipovodňová ochrana
Tematické/horizontálne ciele	T1. Cezhraničná spolupráca T2. Ľudia - ľudom T3. Rozvoj IKT vo verejných službách i pre obyvateľov		

Zdroj: Diervilla, spol. s r.o., 2015

Fotografia č.6. Objekt rímskokatolíckej fary

Zdroj: Obec Torysa, 2015

Programová časť

Programová časť PRO nadväzuje na strategickú časť a obsahuje najmä zoznam opatrení a projektov na zabezpečenie realizácie programu rozvoja obce. Programová časť PRO obsahuje podrobnejšie rozpracovanie strategických cieľov v sociálnej, hospodárskej a environmentálnej politike na úroveň projektov a aktivít, ktoré sú tvorené vecne príbuznými skupinami aktivít obce vykonávaných mimo bežnú činnosť a smerujúcich k plneniu strategického cieľa rozvoja na roky 2015 - 2022.

Opatrenia a plánované projekty

Tabuľka č. 10: Prioritné oblasti a opatrenia

Prioritné oblasti a opatrenia		
Prioritná oblasť - Sociálna	Prioritná oblasť - Ekonomická	Prioritná oblasť - Environmentálna
Opatrenie 1.1. Komplexná starostlivosť o sociálne znevýhodnené skupiny občanov	Opatrenie 2.1. Podpora podnikateľov a zvýšenie zamestnanosti vrátane investícií do občianskej infraštruktúry obce na podporu ekonomického rastu (sociálny podnik, priem. park)	Opatrenie 3.1. Podpora aktivít a projektov v oblasti vodného hospodárstva (voda, kanál, ČOV, zdroje vody a i.)
Opatrenie 1.2. Vytváranie podmienok pre bývanie	Opatrenie 2.2. Bezpečné, kvalitné a udržiavané miestne komunikácie	Opatrenie 3.2. Podpora aktivít a projektov v oblasti odpadového hospodárstva
Opatrenie 1.3. Podpora kultúrnych, športových, spoločenských aktivít a využitie kultúrneho dedičstva	Opatrenie 2.3. Vytváranie podmienok pre rozvoj cestovného ruchu a rekreácie	Opatrenie 3.3. Podpora aktivít a projektov v oblasti prostredia, ochrany prírody a krajiny
Opatrenie 1.4. Podpora aktivít a projektov v oblasti školstva a vzdelávania	Opatrenie 2.4. Podpora projektov v oblasti zefektívnenia verejnej správy	Opatrenie 3.4. Revitalizácia verejnej zelene a verejných priestranstiev v obci
Opatrenie 1.5. Podpora aktivít a projektov v oblasti integrácie marginalizovaných rómskych komunít	Opatrenie 2.5. Zabezpečenie energetickej efektívnosti a využívanie alternatívnych a obnoviteľných zdrojov energie	Opatrenie 3.5. Protipovodňové opatrenia

Zdroj: Diervilla, spol. s r.o., 2015

Tabuľka č.11: Priority rozvoja obce Torysta

Plánovaný názov investície	Popis investície	Plánovaný rok realizácie								Suma investície v EUR	Zdroj plánovaného financovania
		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022		
Vybudovanie zberného dvora	areál Priemyselného parku		x	x						450 000	OP Kvalita životného prostredia, Environmentálny fond, vlastné zdroje

Prevenencia pred povodňami na toku Hanovec a Kučmanovský potok	Protipovodňová ochrana v intraviláne obce		x	x	x					1 000 000	OP Kvalita životného prostredia, Environmentálny fond, vlastné zdroje
Zabezpečenie odtokov rigolov a poldra	Podubie, Rumanov, Panské sady a Markovec			x	x	x	x			300 000	OP Kvalita životného prostredia, Environmentálny fond, vlastné zdroje
Zabezpečiť čistotu a atraktivitu verejnej zelene	Údržba plôch verejného priestoru		x	x	x	x	x	x	x	100 000	ÍROP, Program rozvoja vidieka SR 2014-2020, OP Ľudské zdroje vlastné zdroje
Realizovať preventívne protipovodňové opatrenia v prírode	Protipovodňové projekty v extraviláne a zatravnňovanie ornej pôdy		x	x	x	x	x	x		150 000	OP Kvalita životného prostredia, Environmentálny fond, Program rozvoja vidieka SR 2014-2020, vlastné zdroje
Výstavba vodovodu a kanalizácie	Vodovod a kanalizácie novobudovaných lokalít IBV		x	x	x	x	x	x	x	900 000	OP Kvalita životného prostredia, Environmentálny fond, vlastné zdroje
Výstavba vodojemu pre IBV Rovinky Záhrady a nových lokalít IBV	Rozšírenie vodovodu v nových IBV		x	x	x	x	x	x	x	800 000	OP Kvalita životného prostredia, Environmentálny fond, vlastné zdroje
Výstavba poldra nad obcou Torýsa smerujúcej k obci Šarišské Dravce	Protipovodňové záchytné teleso		x	x	x	x	x	x	x	500 000	OP Kvalita životného prostredia, Environmentálny fond, vlastné zdroje
Dobudovať kamerový systém	Kamerový systém nepokrytých častiach obce		x	x	x	x	x	x	x	100 000	Ministerstvo vnútra SR, vlastné zdroje
Výstavba rybníkov a vodných plôch	Obecný rybník v časti Vyšné Kamence			x	x	x	x	x	x	1 500 000	Program rozvoja vidieka SR 2014-2020, vlastné zdroje
Zriadenie lesnej škôlky	Lesná škôlka			x	x	x	x			50 000	Program rozvoja vidieka SR 2014-2020, vlastné zdroje
Dobudovanie chodníkov a rekonštrukcia miestnych komunikácií	Dobudovanie chodníkov a MK na okraji na obce			x	x	x	x			200 000	ÍROP, Program rozvoja vidieka SR 2014-2020, OP Ľudské zdroje vlastné zdroje
Vybudovanie cyklotrás	Súčasť iniciatívy EUROVELO			x	x	x	x	x		210 000	ÍROP, zdroje PSK, vlastné zdroje
Vybudovanie obchodného centra	OC v centre obce a v lokalite IBV				x	x	x	x		800 000	Investor
Dobudovanie chýbajúcich športovísk	Telocvičňa ŽŠ, posilovňa, tribúna na futbalovom ihrisku		x	x	x	x	x	x	x	2 000 000	Program rozvoja vidieka SR 2014-2020, vlastné zdroje
Výstavba amfiteátra	Amfiteáter v centre obce			x	x	x	x			350 000	Program rozvoja vidieka SR 2014-

											2020, vlastné zdroje
Rekonštrukcia mlynu a mlynského náhonu	Obnova mlynu v lokalite Markovce na účely agroturistiky			x	x	x	x	x	x	1 000 000	Program cezhraničnej spolupráce 2014 - 2020 Poľsko – Slovenská republika, vlastné zdroje
Výstavba križovatiek, kruhového objazdu a nástupišť	Intravilán obce a zastávky prímestskej dopravy			x	x	x	x			1 000 000	ÍROP, zdroje PSK, zdroje operátora prímestskej dopravy.
Obnoviť prevádzku obecného podniku	Obecný podnik na výrobu betónových prvkov			x	x	x	x	x	x	200 000	OP Ľudské zdroje, vlastné zdroje
Výstavba a rekonštrukcia požiarnej zbrojnice	Výstavba novej a obnova existujúcej požiarnej zbrojnice			x	x	x	x	x		850 000	Ministerstvo vnútra SR, vlastné zdroje
Výstavba nájomných bytov	32 nájomných bytov pre mladé rodiny			x	x	x	x	x	x	2 000 000	ŠFRB, vlastné zdroje
Výstavba mostných telies a nosných lávok cez rieku Toruša a Kučmanovský potok	Výstavba nového mostu cez Torušu a 3 lávok			x	x	x	x	x	x	2 500 000	ÍROP, zdroje PSK, vlastné zdroje
Výstavba polyfunkčného Domu sociálnych služieb	Objekt občianskej vybavenosti			x	x	x	x	x	x	1 000 000	investor
Výstavba Domu dôchodcov	Zariadenie pre seniorov s kapacitou 30 miest				x	x	x			500 000	ÍROP, Program rozvoja vidieka SR 2014-2020, OP Ľudské zdroje, vlastné zdroje
Rekonštrukcia domu smútku a cintorína	Obnova domu smútku a rozšírenie cintorína			x	x	x	x			350 000	Program rozvoja vidieka SR 2014-2020, OP Ľudské zdroje, vlastné zdroje
Obnova interiéru MS a dokončenie rekonštrukcie objektu ZŠ vrátane jedálne	Obnova ZŠ s MŠ			x	x	x	x			300 000	ÍROP, vlastné zdroje
Rekonštrukcia zdravotného strediska a obecného úradu	Obnova spojeného objektu KD a ZS			x	x	x	x	x		400 000	ÍROP, Program rozvoja vidieka SR 2014-2020, OP Ľudské zdroje, vlastné zdroje
Výstavba parkovísk	Parkoviská pri objektoch občianskej vybavenosti			x	x	x	x	x	x	350 000	ÍROP, Program rozvoja vidieka SR 2014-2020, OP Ľudské zdroje, vlastné zdroje
Investície do poľnohospodárskych podnikov	Nákup nových technológií pre poľnohospodársku prvovýrobu, rekonštrukcia objektov ŽV	x	x	x	x	x	x	x	x	2 000 000	Program rozvoja vidieka SR 2014-2020, zdroje poľnohospodárskych podnikov

Investície do MSP	Nákup inovatívnych technológií a výstavba výrobných resp. skladovacích priestorov		x	x	x	x	x	x	x	3 000 000	OP Výskum a Inovácie, Program rozvoja vidieka SR 2014-2020, zdroje MSP
-------------------	---	--	---	---	---	---	---	---	---	-----------	--

Zdroj: Obec Torysa, 2015

Ukazovatele výsledkov a dopadov

Výstupy predstavujú práce, služby a tovary, ktoré boli financované počas realizácie aktivít vyjadrené z finančného a vecného hľadiska. Výsledok predstavuje okamžitý efekt realizácie aktivít, ktorý je k dispozícii pre cieľovú skupinu alebo predstavuje služby poskytnuté cieľovej skupine. Dopad predstavuje vyjadruje dlhodobý efekt intervencie na danú prioritnú oblasť alebo cieľovú skupinu, ktorý je mimo priamej a výlučnej kontroly subjektu zodpovedajúceho za realizáciu aktivít.

Ukazovatele výstupu sú obvykle priradené k jednotlivým projektom. Označujú hmatateľné produkty, bezprostredne dosiahnuté realizáciou jednej alebo viacerých aktivít, vyjadrené v merateľných fyzických alebo peňažných jednotkách. Odrážajú skutočnosť, že niečo bolo vytvorené, vyprodukované, zriadené, zrealizované.

Ukazovatele výsledku vyjadrujú priamy hmatateľný efekt projektu na cieľovú skupinu projektu bezprostredne po ukončení realizácie projektu a merajú bezprostredný následok, ktorý bol vyvolaný výstupom (preto je medzi výstupom a výsledkom logická väzba).

Ukazovatele dopadu vyjadrujú dlhodobý efekt intervencie na územie a cieľovú skupinu, následky dosiahnutých výsledkov projektu, teda príspevok k riešeniu cieľov stanovených pre prioritnú oblasť, potrieb cieľovej skupiny alebo k odstraňovaniu prekážok či využívaniu potenciálu rozvoja územia (preto je medzi výsledkom a dopadom logická väzba). Z tohto hľadiska preto nemusí byť dosiahnutie strategického cieľa vyjadrené ukazovateľmi dopadu, ale môže byť vyjadrené aj vhodnými ukazovateľmi výsledku

Tabuľka č.12: Ukazovatele výstupov, výsledkov a dopadov

P. č.	Názov	Informačný zdroj	Merná jednotka	Východisková hodnota v roku 2015	Cieľová hodnota v roku 2022
Výstupy					
1.	Výška vynaloženej investície (spolu projekty)	obec	tis. EUR	0	24 860
2.	Počet riadne ukončených projektov	obec	počet	0	30
3.	Počet obyvateľov obce zapojených do realizácie projektov	obec	počet	0	300
Výsledky					
1.	Počet zrealizovaných environmentálnych projektov	kolaudačné rozhodnutie	počet	0	3
2.	Počet novovybudovaných a modernizovaných verejných budov	kolaudačné rozhodnutie	počet	0	3
3.	Počet km postavených a zrekonštruovaných MK	kolaudačné rozhodnutie	km	0	2
4.	Počet vybudovaných prvkov protipovodňovej ochrany	kolaudačné rozhodnutie	počet	0	4
5.	Počet zmodernizovaných križovatiek	kolaudačné rozhodnutie	počet	0	4
6.	Počet zmodernizovaných mostov a lávok	kolaudačné rozhodnutie	počet	0	4
7.	Počet modernizovaných fariem	poľnohospodárske podniky	počet	0	3
8.	Počet modernizovaných MSP	MSP	počet	0	3
9.	Počet zrealizovaných projektov modernizácie lesného hospodárstva a akvakultúry	podniky lesníckej prvovýroby a akvakultúry	počet	0	2
10.	Počet projektov modernizácie činnosti DHZ	obec/DHZ	počet	0	1
11.	Počet km nových cyklotrás	kolaudačné	km	0	3

		rozhodnutie			
12.	Počet projektov novopostavenej a modernizovanej verejnej a sociálnej infraštruktúry	kolaudačné rozhodnutie	počet	0	3
13.	Počet projektov zameraných na zvýšenie bezpečnosti	obec	počet	0	1
14.	Počet projektov zameraných na zlepšenie občianskej vybavenosti	obec/investor	počet	0	3
15.	Počet zriadených obecných podnikov	obec	počet	0	1
16.	Počet projektov budujúcich atraktivitu pre cestovný ruch	obec	počet	0	2
Dopady					
1.	Zrealizované projekty modernizácie verejnej infraštruktúry	Štatistický úrad SR	počet	0	8
2.	Zrealizované projekty modernizácie poľnohospodárstva	MP SR	počet	0	5
3.	Zrealizované projekty modernizácie lesníckej prvovýroby a akvakultúry	MP SR	počet	0	2
4.	Zrealizované projekty novej a modernizovanej environmentálnej infraštruktúry	Štatistický úrad SR	počet	0	1
5.	Zvýšenie kvality činnosti DHZ	obec/DHZ	%	0	50
6.	Zvýšenie tržieb MSP	MSP	%	0	10
7.	Zrealizované projekty výstavby dopravnej infraštruktúry	Štatistický úrad SR	počet	0	2
8.	Počet obyvateľov obce benefitujúcich z realizácie projektov	Štatistický úrad SR	počet	0	1 500
9.	Zvýšenie kvality života obyvateľov obce	Prieskum verejnej mienky	%	0	30
10.	Zrealizované projekty zamerané na zvýšenie atraktivity pre cestovný ruch	obec	počet	0	2
11.	Zrealizované projekty zamerané na zlepšenie životného prostredia	Štatistický úrad SR	počet	0	5

Zdroj: Obec Torysa, 2015

Realizačná časť

Realizácia PRO predpokladá zabezpečenie činností na úrovni programu a na úrovni projektov. Realizácia začína po vypracovaní a schválení PRO v obecnom zastupiteľstve a zabezpečuje ju počas platnosti PRO v zmysle platnej legislatívy o podpore regionálneho rozvoja samospráva (obec, mesto, VUC). Podľa par. 12 Zákona NR SR č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja: „Obec vo svojej pôsobnosti na účely podpory regionálneho rozvoja: ... b) zabezpečuje a koordinuje vypracovanie a realizáciu programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce, pravidelne ho monitoruje a každoročne vyhodnocuje jeho plnenie, zabezpečuje súlad programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce s územnoplánovacou dokumentáciou, ak jej spracovanie vyžaduje osobitný predpis.“

Realizačná časť je preto zameraná na popis postupov inštitucionálneho zabezpečenia formou partnerstva a organizačné zabezpečenie realizácie Programu rozvoja obce xxx, systém monitorovania a hodnotenia plnenia programu rozvoja obce s ustanovením merateľných ukazovateľov, vecný a časový harmonogram realizácie programu rozvoja obce formou akčných plánov.

Inštitucionálne a organizačné zabezpečenie realizácie PRO obce

Organizačné zabezpečenie. Realizácia PRO obce je činnosťou samosprávy a obec ju vykonáva prostredníctvom svojich orgánov (obecné zastupiteľstvo, starosta). Samospráva jedenkrát ročne získa a spracuje pripomienky partnerov, úradu (OcÚ), poslancov a verejnosti, do leta v čase začiatku prípravy rozpočtu na ďalší rok. V pláne komunikácie je táto činnosť naplánovaná do termínu

september príslušného roku, kedy bude predložené hodnotenie PRO za predchádzajúci rok, aj jeho prípadná aktualizácia na ďalšie roky.

Obecné zastupiteľstvo. Najvyšším orgánom obce je obecné zastupiteľstvo. Vo vzťahu k realizácii PRO zastupiteľstvo berie na vedomie návrh strategickej časti dokumentu, schvaľuje celý dokument PRO a každoročne schvaľuje vyhodnotenie jeho plnenia. Zastupiteľstvo taktiež schvaľuje spolufinancovanie jednotlivých projektov financovaných z doplnkových zdrojov financovania a z prostriedkov rozpočtu obce. Zastupiteľstvo v rámci hodnotenia PRO schvaľuje každoročne hodnotiace a monitorovacie správy, rozhoduje o zmenách a aktualizácii programu. Zastupiteľstvo vo svojich uzneseniach týkajúcich sa hodnotenia PRO v prípade nutnosti korekcií rozdeľuje jednotlivé priority programu a akčného plánu medzi existujúce komisie OcÚ, ktoré sa zaoberajú monitorovaním a hodnotením ich realizácie.

Starosta. Najvyšším výkonným orgánom obce a jeho predstaviteľom je starosta obce. Rozhoduje vo všetkých veciach správy obce, ktoré nie sú zákonom alebo štatútom vyhradené zastupiteľstvu. Vo vzťahu k realizácii PRO starosta riadi proces realizácie, na programovej úrovni podpisuje uznesenie obecného zastupiteľstva o strategickej časti dokumentu, schválenie celého dokumentu, vykonáva uznesenia a zastupuje obec vo vzťahu k štátnym orgánom, k právnickým a fyzickým osobám (riadiace orgány jednotlivých operačných programov, dodávatelia, fondy a iné).

Inštitucionálne zabezpečenie. Inštitucionálne a administratívne zabezpečuje veci zastupiteľstva a starostu, ako aj orgánov zriadených obecným zastupiteľstvom obecný úrad. Okrem prípadov, kedy budú žiadateľmi/prijímateľmi projektov iné subjekty v plnom rozsahu zabezpečuje (vykonáva) administráciu a procesy komunikácie, hodnotenia, monitorovania.

Tabuľka č.13: Zabezpečenie činností v realizácii PRO na úrovni programu a projektu

Činnosť	OcZ	Starosta	Komisie OcZ	OcÚ	Externé prostredie
Príprava	schvaľuje	riadi	hodnotí	vykonáva a spolupracuje	vykonáva
Financovanie	schvaľuje	riadi	hodnotí	vykonáva	vykonáva
Implementácia	schvaľuje	riadi	hodnotí	vykonáva a spolupracuje	vykonáva
Hodnotenie	schvaľuje	riadi	hodnotí	vykonáva	vykonáva
Monitoring	schvaľuje	riadi	hodnotí	vykonáva	vykonáva
Kontrola	schvaľuje	riadi	navrhuje	vykonáva	vykonáva

Zdroj: Diervilla, spol. s r.o., 2015

V podmienkach obce Torysta zabezpečuje výkon činností súvisiacich s realizáciou PRO v rámci štruktúry starosta obce. Pre zabezpečenie a koordináciu činností projektového cyklu pre projekty financované z EŠIF spolupracuje s externými subjektmi a takto je zabezpečený plynulý tok informácií a zabezpečenie činností potrebných pre realizáciu PRO, ako aj činností v rámci projektového cyklu na úrovni jednotlivých projektov a procesov (príprava projektovej dokumentácie, príslušné povolenia, proces verejného obstarávania, dodávky služieb, tovarov a stavebných prác) a prípravu žiadostí o doplnkové zdroje financovania.

Návrh systému riadenia a implementácie **akčných plánov** PRO obce Torysta je nasledovný:

- Obecné zastupiteľstvo monitoruje implementáciu akčných plánov obce Torysta. Posudzuje a schvaľuje návrhy na zmenu a doplnenie akčných plánov.

- Realizáciu konkrétnych projektov Akčného plánu obce Torňa budú zabezpečovať pracovníci úradu a starosta obce.
- Kontrolným orgánom budú poslanci obce, súčinnosť poskytnú jednotlivé komisie Obecného zastupiteľstva obce Torňa.

Komunikačná stratégia

Zabezpečenie realizácie PRO je dosahované koordinovaným prístupom a spoluprácou so všetkými partnermi a aktérmi regionálneho rozvoja na území obce. Rôzne formy komunikácie budú súčasťou každého z pripravovaných a realizovaných projektov PRO v rámci informovanosti a publicity (pri projektoch financovaných z EŠIF a dotačných titulov) alebo v rámci komunikácie zainteresovaných cieľových skupín pri príprave a realizácii jednotlivých projektov.

Komunikačnú stratégiu obce Torňa vo vzťahu k PRO nie je účelné vyčleniť z celkovej komunikačnej stratégie, ktorá sa uskutočňuje vo vzťahu k jej obyvateľom ako hlavnej cieľovej skupine. Hlavným cieľom komunikačnej stratégie je komunikácia s občanmi a dosiahnutie stavu, aby bol každý občan o všetkých súvislostiach, ktoré pre neho z PRO a jeho realizácie vyplynú, informovaný včas, v dostatočnom rozsahu a primeranou formou. Podstatný a hlavný nástroj komunikácie predstavuje webová stránka obce so sprievodnými komunikačnými kanálmi: úradná tabuľa, obecný rozhlas a verejné stretnutia občanov. Jedným z nástrojov komunikácie, ale aj hodnotenia, monitorovania a kontroly realizácie PRO a jednotlivých projektov je aj „Materiál na rokovanie obecného zastupiteľstva“. Vstupné údaje pripravujú v dostatočnom predstihu zamestnanci obecného úradu, materiál má svojho predkladateľa (konkrétna zodpovednosť, odborná garancia), na príprave materiálu sa stanoviskami podieľajú komisie zastupiteľstva ako poradné orgány OcZ, rokujú o ňom poslanci zastupiteľstva, materiál je verejne prístupný a zastupiteľstvo je verejné (o zastupiteľstve je informované obyvateľstvo a organizácie všetkými informačnými kanálmi).

Počas najbližších piatich rokov implementácie PRO obce Torňa je naplánovaných 11 aktivít na predloženie tohto typu materiálu do obecného zastupiteľstva: aktivity týkajúce sa samotného procesu informovanosti a schvaľovania dokumentu (1,2), aktivity týkajúce sa každoročného hodnotenia dokumentu PRO (3,5,6,8,9,11), aktivity týkajúce sa schvaľovania nových akčných plánov PRO a schvaľovania rozpočtov pre navrhované projektové zámery vrátane prípadných korekcií (4,7,10). Z hľadiska efektivity je navrhnuté spojenie aktivity týkajúcej sa hodnotenia a monitorovania PRO za daný rok s návrhom nového akčného plánu.

Tabuľka č.14: Plán komunikácie, hodnotenia a monitoringu realizácie PRO na najbližších 5 rokov

P. č.	Časový rámec	Miesto	Cieľová skupina	Forma	Téma, ciele	Vstupné údaje	Výstupy
1.	09/2015	OcÚ	občania	Materiál na rokovanie OcZ	Zámer PRO	Návrh dokumentu	Uznesenie OcZ
2.	01/2016	OcÚ	občania	Materiál na rokovanie OcZ	Schválenie PRO	Návrh dokumentu	Uznesenie OcZ
3.	09/2016	OcÚ	občania	Materiál na rokovanie OcZ	Vyhodnotenie doterajšieho plnenia PRO	Kontrola uznesenia, Hodnotiaci správa PRO	Monitorovacia správa č.1, Uznesenie OcZ

4.	09/2016	OcÚ	občania	Materiál na rokovanie OcZ	Akčný plán PRO na roky 2017-2018 (aktualizácia)	PRO – Metodika vypracovania	Návrh akčného plánu
5.	09/2017	OcÚ	občania	Materiál na rokovanie OcZ	Vyhodnotenie plnenia PRO za rok 2016	Kontrola uznesenia, Hodnotiaca správa PRO	Monitorovacia správa č.2, Uznesenie OcZ
6.	09/2018	OcÚ	občania	Materiál na rokovanie OcZ	Vyhodnotenie plnenia PRO za rok 2017	Kontrola uznesenia, Hodnotiaca správa PRO	Monitorovacia správa č.3, Uznesenie OcZ
7.	09/2018	OcÚ	občania	Materiál na rokovanie OcZ	Akčný plán PRO na roky 2019-2020 (aktualizácia)	PRO – Metodika vypracovania	Návrh akčného plánu
8.	09/2019	OcÚ	občania	Materiál na rokovanie OcZ	Vyhodnotenie plnenia PRO za rok 2018	Kontrola uznesenia, Hodnotiaca správa PRO	Monitorovacia správa č.4, Uznesenie OcZ
9.	09/2020	OcÚ	občania	Materiál na rokovanie OcZ	Vyhodnotenie plnenia PRO za rok 2019	Kontrola uznesenia, Hodnotiaca správa PRO	Monitorovacia správa č.5, Uznesenie OcZ
10.	09/2020	OcÚ	občania	Materiál na rokovanie OcZ	Akčný plán PRO na roky 2021-2022 (aktualizácia)	PRO – Metodika vypracovania	Návrh akčného plánu
11.	09/2021	OcÚ	občania	Materiál na rokovanie OcZ	Vyhodnotenie plnenia PRO za rok 2020	Kontrola uznesenia, Hodnotiaca správa PRO	Monitorovacia správa č.6, Uznesenie OcZ

Zdroj: Diervilla, spol. s r.o., 2015

Systém monitorovania a hodnotenia

Program rozvoja obce Torysta je živým dokumentom. Jeho realizácia bude dôsledne sledovaná a monitorovaná. Jednotlivé opatrenia a úlohy budú realizované obcou Torysta, organizáciami zriadenými a založenými obcou, zaangažovanými aktérmi aktívnymi v obci resp. v spolupráci s ďalšími organizáciami a inštitúciami.

Monitorovanie plnenia PRO bude stálym a dlhodobým procesom zameraným na sledovanie kvalitatívnych a kvantitatívnych zmien pomocou vybraných ukazovateľov, cieľom ktorého bude získavanie informácií o skutočnom plnení opatrení. Na základe výstupov monitorovania a hodnotenia je potrebné následne uskutočniť aktualizáciu strategických cieľov, opatrení a pod.

Monitorovanie. Proces monitorovania PRO sa vykonáva systematicky a priebežne počas celého trvania PRO až do ukončenia jeho platnosti a to na úrovni projektov. Základným prvkom monitorovania je **projekt**, na úrovni programu sa pripravuje súhrnná monitorovacia správa za príslušný rok. Vstupnými údajmi pre monitorovanie sú údaje z plánovaných a dosiahnutých

ukazovateľov výstupu, výsledku a dopadu jednotlivých projektov. Výstupom monitorovania je **monitorovacia správa za príslušný rok schválená v OcZ** (v prípade projektov financovaných z EŠIF aj monitorovacia správa schválená riadiacim orgánom v systéme ITMS).

Za prípravu monitorovacej správy za projekt je zodpovedný starosta (v spolupráci s externou spoločnosťou, ak je externý manažment súčasťou projektu). Výsledky monitorovania sú podkladom pre hodnotenie vykonávané na úrovni programu. Monitorovanie plnenia PRO bude stálym procesom zameraným na sledovanie zmien prostredníctvom navrhnutých ukazovateľov, ktoré sa vzťahujú na jednotlivé projekty, ukazujú stav implementácie výstupov, výsledkov a dopadov a poukazujú na dosiahnutý vývoj vo vzťahu k akčnému plánu a súvisiacim financiám. Cieľom monitorovania je získavanie informácií o skutočnom plnení opatrení na zmenu negatívneho vývoja, spôsobu realizácie, definovanie a prijatie korekčných opatrení.

Korekcie. Samospráva jedenkrát ročne získa a spracuje pripomienky partnerov, úradu (OcÚ), poslancov a verejnosti, do leta v čase začiatku prípravy rozpočtu na ďalší rok. V pláne komunikácie je táto činnosť naplánovaná do termínu príslušného roku, kedy bude predložené hodnotenie PRO za predchádzajúci rok, jeho prípadná aktualizácia, hodnotenie ukazovateľov vrátane korekcií v rámci pravidelného každoročného hodnotenia. V prípade nutnosti korekcií mimo rámec pravidelného každoročného hodnotenia PRO budú na základe podnetu starostu či poslancov OcZ komisie obecného zastupiteľstva navrhovať a odporúčať opatrenia pre odstránenie nedostatkov a nezrovnalostí.

Hodnotenie. V súvislosti s uvedeným postupom sa bude proces hodnotenia vykonávať na úrovni programu (PRO) systematicky a priebežne počas celého trvania programu až po predloženie správy z hodnotenia PRO. Proces hodnotenia sa vykonáva len na operatívnej úrovni (strategické hodnotenie nie je pre túto úroveň dokumentu povinné). Operatívne hodnotenie sa zakladá na každoročnom hodnotení – vyhodnotenie PRO bude prebiehať v zmysle platnej legislatívy o podpore regionálneho rozvoja každoročne hodnotiacou správou a monitorovacou správou, ktoré prejdú schvaľovacím procesom v obecnom zastupiteľstve. Výstupom hodnotenia je **hodnotiaca správa za príslušný rok**, ktorá hodnotí pokrok k dosiahnutiu stanovených cieľov jednotlivých prioritných oblastí. Vstupnými údajmi pre prípravu tejto správy sú výsledky monitorovania - monitorovacie správy jednotlivých projektov realizovaných v rámci programu. Hodnotiace a monitorovacie správy PRO sú podkladom pre rozhodnutia orgánov (OcZ, starosta) pri riadení realizácie PRO s účelom dosiahnuť pokrok smerom k dosiahnutiu cieľov jednotlivých prioritných oblastí PRO.

Inštitucionálne zabezpečenie. Pre udržiavanie a realizáciu PRO obce Torysa bude zriadená Riadiaca komisia pre riadenie realizácie PRO obce Torysa, ktorej úlohou bude monitorovať celkový proces implementácie stratégie a navrhovať v prípade potreby zmeny v realizácii strategických plánov, ich doplnenie, prípadne prípravu nových dokumentov potrebných pre napĺňanie vízie obce. V Riadiacej komisii pre riadenie realizácie PRO obce budú zastúpení hlavní predstavitelia obce (starosta, vybraní poslanci OcÚ) a tiež zástupca partnera PRO alebo občanov.

Úlohou Riadiacej komisie pre riadenie realizácie PRO obce Torysa bude:

- schádzať na prehodnocovanie plnenia PRO obce podľa potreby, najmenej jedenkrát ročne,
- jedenkrát ročne podať správu Obecnému zastupiteľstvu o stave realizácie cieľov PRO obce,
- prideliť zodpovednosť (hlavnú garanciu) za monitorovanie jednotlivých cieľov akčných plánov svojim jednotlivým členom,
- vzájomne sa informovať o plánoch prípravy a realizovaní projektov za účelom koordinácie aktivít v obci,
- aktualizovať PRO obce Torysa,

- pravidelne komunikovať s občanmi, podnikateľmi a inštitúciami v obci s cieľom zabezpečiť informovanosť o PRO obce.

PRO obce Torysta je otvorený dokument, ktorý bude reagovať na zmeny v okolí, zmeny potrieb obyvateľov obce Torysta a legislatívne zmeny. PRO obce Torysta bude podliehať priebežným aktualizáciám a hodnoteniam. Vychádza z princípu, že proces plánovania bude úspešný len vtedy, ak sa k nemu bude pristupovať ako k dlhodobému procesu a bude sa neustále adaptovať, aktualizovať a prispôsobovať v súlade so zmenami a potrebami sociálno-ekonomického života obce. Otvorenosťou dokumentu sa zabezpečí flexibilita pri určovaní priorít obce, ktoré musia reagovať na vzniknuté zmeny v danom prostredí a preferenciách obyvateľov.

Aktualizácia PRO obce Torysta bude založená na princípe výberu priorít, opatrení, aktivít a projektov, pomocou ktorých je možné dosiahnuť najefektívnejší rozvoj prioritných oblastí obce. Postup bude nasledovný:

1. Riadiaca komisia pre riadenie realizácie PRO obce odporučí zmeny v PRO,
2. Obecné zastupiteľstvo schváli PRO obce Torysta na ďalšie obdobie so zapracovanými zmenami.

Tabuľka č.15: Plán hodnotenia realizácie PRO

Typ hodnotenia	Vykonať prvýkrát	Dôvod vykonania/periodicita
Ad hoc hodnotenie celého PRO	2016 – 2021	Každoročne v zmysle príslušných ustanovení Zákona NR SR 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja
Tematické hodnotenie časti PRO	podľa potreby	Téma hodnotenia: ak bola téma identifikovaná ako riziková časť vo výročnej monitorovacej správe za predchádzajúci kalendárny rok.
Ad hoc mimoriadne hodnotenie	podľa potreby	Pri značnom odklone od stanovených cieľov a/alebo zmene stanovených cieľov jednotlivých prioritných oblastí a/alebo zmene hodnôt ukazovateľov. Pri návrhu na revíziu PHSR.
Ad hoc hodnotenie celého PRO	2016 - 2020	Aktualizácia PRO sa očakáva v zmysle Metodiky pre spracovanie PHSR.
Ad hoc hodnotenie celého PRO alebo jeho časti	podľa potreby	Na základe rozhodnutia starostu v zmysle príslušných predpisov, na základe rozhodnutia kontrolného orgánu obce, na základe podnetu poslancov, na základe protokolu Národného kontrolného úradu SR, na základe Správy auditu.
Ad hoc hodnotenie celého PHSR alebo jeho časti	2023	Na základe rozhodnutia starostu a OcZ o príprave Programu rozvoja obce pre Programové obdobie 2021 - 2028.

Zdroj: Diervilla, spol. s r.o., 2015

Akčný plán - vecný a časový harmonogram realizácie projektov

Tabuľka č.16: Akčný plán na roky 2015-2020

Plánovaný názov investície	Termín ukončenia	Zodpovedný	Suma investície v EUR	Zdroj plánovaného financovania	Ukazovateľ výsledku
Vybudovanie zberného dvora	12/2017	obec	450 000	OP Kvalita životného	Počet zrealizovaných

				prostredia, Environmentálny fond, vlastné zdroje	environmentálnych infraštruktúrnych projektov
Prevenia pred povodňami na toku Hanovec a Kučmanovský potok	12/2018	obec	1 000 000	OP Kvalita životného prostredia, Environmentálny fond, vlastné zdroje	Počet vybudovaných prvkov protipovodňovej ochrany
Zabezpečenie odtokov rigolov a poldra	12/2020	obec	300 000	OP Kvalita životného prostredia, Environmentálny fond, vlastné zdroje	Počet vybudovaných prvkov protipovodňovej ochrany
Zriadenie lesnej škôlky	12/2020	obec	50 000	Program rozvoja vidieka SR 2014-2020, vlastné zdroje	Počet zrealizovaných projektov modernizácie lesného hospodárstva a akvakultúry
Dobudovanie chodníkov a rekonštrukcia miestnych komunikácií	12/2020	obec	200 000	ĽROP, Program rozvoja vidieka SR 2014-2020, OP Ľudské zdroje vlastné zdroje	Počet km postavených a zrekonštruovaných MK
Výstavba amfiteátra	12/2020	obec	350 000	Program rozvoja vidieka SR 2014-2020, vlastné zdroje	Počet projektov budujúcich atraktivity pre cestovný ruch
Výstavba križovatiek, kruhového objazdu a nástupišť	12/2020	regionálna samospráva	1 000 000	ĽROP, zdroje PSK, zdroje operátora prímestskej dopravy	Počet zmodernizovaných križovatiek
Výstavba Domu dôchodcov	12/2020	obec	500 000	ĽROP, Program rozvoja vidieka SR 2014-2020, OP Ľudské zdroje, vlastné zdroje	Počet projektov novopostavenej a modernizovanej verejnej a sociálnej infraštruktúry
Rekonštrukcia domu smútku a cintorína	12/2020	obec	350 000	Program rozvoja vidieka SR 2014-2020, OP Ľudské zdroje, vlastné zdroje	Počet novovybudovaných a modernizovaných verejných budov
Obnova interiéru MS a dokončenie rekonštrukcie objektu ZŠ vrátane jedálne	12/2020	obec	300 000	ĽROP, vlastné zdroje	Počet novovybudovaných a modernizovaných verejných budov

Jednou z kľúčových otázok programu rozvoja obce je schopnosť obce v priebehu jeho realizácie zaistiť zdroje potrebné na jeho financovanie. Finančné zdroje potrebné pre naplnenia aktivít a projektov uvedených v PRO obce Torysa budú plynúť z viacerých zdrojov: rozpočet obce (čo je základným zdrojom financovania aktivít), fondy Európskej únie, zdroje štátu, zdroje vyššie územného celku, úverové zdroje, súkromné zdroje, ostatné verejné zdroje. Väčšina plánovaných projektov bude mať viaczdrojové financovanie.

Indikatívny finančný plán

Tabuľka č.17: Indikatívny finančný plán

Prioritné oblasti	Rok v tisícoch EUR							SPOLU
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	

I. Sociálna	210	740	1 320	1 620	1 790	980	540	7 200
II. Hospodárska	400	1 580	2 380	2 650	2 220	1 780	900	11 910
III. Environmentálna	755	1 315	1 330	850	700	490	310	5 750
SPOLU	1 365	3 635	5 030	5 120	4 710	3 250	1 750	24 860

Zdroj: Diervilla, spol. s r.o., 2015

Zdroje a model viaczdrojového financovania opatrení a projektov

Finančné vyčíslenie jednotlivých aktivít sa uvádza pri väčšine opatrení a aktivít, potrebných na naplnenie cieľov PRO. Tie sú stanovené odhadom, konečné rozpočty budú súčasťou vykonávacích plánov a konkrétnych projektov. Pri schvaľovaní financovania jednotlivých úloh, vyplývajúcich z aktivít, sa bude prihliadať na ich dôležitosť a dopad na hospodársky a sociálny rozvoj obce. Viaceré úlohy sa môžu realizovať v rámci bežnej prevádzky samosprávy, mnohé však vyžadujú náročnejšie finančné a personálne zdroje a spoluprácu s inými subjektmi.

Potenciálne zdroje na realizáciu opatrení a úloh PRO sú rozdelené v závislosti od dostupnosti na dve základné kategórie:

I. Riadne zdroje finančného zabezpečenia

Verejné zdroje

- a) štátny rozpočet vrátane finančných prostriedkov z rozpočtových kapitol ministerstiev (dotačné tituly jednotlivých rozpočtových kapitol ministerstiev, príp. Úradu Vlády SR),
- b) štátny účelové fondy (Envirofond, Štátny fond rozvoja bývania),
- c) rozpočet vyšších územných celkov (VÚC Prešov),
- d) rozpočet obcí a miest (vlastné zdroje),

Iné zdroje

- e) prostriedky fyzických osôb,
- f) prostriedky právnických osôb,
- g) úvery,
- h) iné prostriedky, ak to ustanoví osobitný predpis.

II. Doplnkové zdroje finančného zabezpečenia

- i) príspevky medzinárodných organizácií,
- j) prostriedky vyplývajúce z medzinárodných zmlúv o poskytnutí grantu uzatvorených medzi Slovenskou republikou a inými štátmi (Nórsky finančný mechanizmus, bilaterálne dohody, Švajčiarsky finančný mechanizmus a i.)
- k) finančné prostriedky z Európskej únie, v programovom období 2014-2020 tzv. európske štrukturálne a investičné fondy (EŠIF), určené hospodársky zaostalým regiónom (ktoré podľa ukazovateľov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja vykazujú nižšiu úroveň rozvoja, ako je priemerná úroveň Európskej únie) a regiónom s nepriaznivou štruktúrou zamestnanosti a podnikateľského prostredia. Priradenie jednotlivých projektových zámerov k programovej štruktúre (EŠIF) je indikatívne a bude sa upresňovať po schválení jednotlivých operačných programov v akčných plánoch.

Model viaczdrojového financovania. Financovanie PRO bude viaczdrojové, štruktúra zdrojov financovania bude závisieť od aktuálnej finančnej situácie obce a od spoločensko-ekonomických podmienok. Pri získavaní zdrojov pre financovanie PRO sa bude využívať metóda aktívneho vyhľadávania finančných zdrojov. Finančné vyčíslenie jednotlivých projektových zámerov PRO je stanovené kvalifikovaným odhadom, prípadne na základe ocenených výkazov-výmer stavebných

rozpočtov, konečné rozpočty budú súčasťou žiadostí o nenávratný finančný príspevok (NFP, v prípade doplnkových zdrojov financovania) alebo žiadostí o dotácie.

Kritéria pre výber projektov

Dôležitým prvkom pre implementáciu PRO obce Toruša, pre transparentnosť procesov a pre dosahovanie cieľov je stanovenie jasných princípov pre výber, realizáciu a evaluáciu kľúčových projektov.

Princípy by mali byť nasledovné:

- **Excelentnosť** (kvalita, inovačné aspekty, jasnosť a zrozumiteľnosť cieľov a očakávaných výsledkov, a pod.).
- **Dopad** (dopad na rozvoj obce, dopad na cieľové skupiny, posilnenie existujúcich kapacít, využívanie potenciálu obce, zvýšenie potenciálu a kapacít z pohľadu regionálnej, národnej i európskej úrovne, efektívnosť a rozsah pre komunikáciu a disemináciu očakávaných výsledkov, a pod.).
- **Implementácia** (celková koherencia a efektívnosť práce/aktivít, adekvátnosť riadiacich štruktúr a plánu aktivít, trvalá udržateľnosť, efektívnosť rozpočtu projektu a pod.).
- **Kapacita** (kompetentnosť realizátorov, predošlé skúsenosti zo vzájomnej spolupráce, komplementarita partnerov, inštitucionálna kapacita a angažovanosť, zapojenosť vyššieho počtu partnerov, transferovateľnosť úspešných príkladov z iných projektov a i.).

Ďalšie princípy:

- pripravenosť daného projektu pre implementáciu (vrátane formálnej a právnej pripravenosti investície, kompletného a vyčerpávajúceho rozdelenia úloh a zodpovedností medzi jednotlivých partnerov),
- preferovaná vzájomná spolupráca verejného (štátne i samosprávne inštitúcie) a mimovládneho / firemného sektora;
- zapojenie externých expertov v jednotlivých oblastiach, erudovaných v danej problematike na hodnotenie kvality zámerov/projektov, schopných ohodnotiť vplyv daného projektu na rozvoj obce.

Najvyššiu prioritu majú projekty, ktoré vyplývajú priamo z legislatívy (národnej, aproximačnej), projekty v realizácii a projekty riešiace havarijnú alebo mimoriadnu situáciu.

Do druhej kategórie (vysoká priorita) sú zaradené projekty s oporou vo všeobecnom záväznom nariadení, koncepčných materiáloch a investičné projekty s ukončenou prípravnou fázou (právoplatné stavebné povolenie a ukončené verejné obstarávanie). Do tejto (druhej) sú zaradené aj projekty modelov spolupráce verejno-súkromného partnerstva napr. pri bytovej výstavbe.

Tretiu kategóriu (stredná priorita) majú projekty, ktoré majú možnosť uchádzať sa o doplnkové zdroje financovania (majú oporu v programovej štruktúre operačných programov a prioritných osí EŠIF).

V kategórii „nízka priorita“ sa nachádzajú projekty zadefinované ako zámery bez ukončenej prípravnej fázy: bez pripravenej projektovej dokumentácie a stavebného povolenia. V prípade neinvestičných projektov sú tu zaradené projekty, ktoré vyplývajú z prebiehajúcich aktivít vyššieho rádu (ZMOS, regionálne aktivity).

Tabuľka č.18: Kategórie priorít

Kategória priority	Charakteristika	Hodnotiace kritérium - Opis podmienok pre zaradenie do priority
1	Najvyššia	a) Projekty vyplývajúce zo zákona a/alebo z podmienok aproximácie práva Európskej únie, b) Projekty v realizácii c) Projekty riešiace havarijnú alebo mimoriadnu situáciu. Splnená jedna z podmienok
2	Vysoká	a) Projekty vyplývajúce a podporené v rámci VZN alebo koncepciou v danej oblasti, b) Projekty s právoplatným stavebným povolením a ukončeným verejným obstarávaním (investičné), c) Projekty verejno-súkromného partnerstva, v ktorých prípravnú a realizačnú fázu zabezpečuje investor. Splnená jedna z podmienok.
3	Stredná	Projekty, ktoré majú možnosť uchádzať sa o cudzie a doplnkové zdroje financovania (investičné, neinvestičné).
4	Nízka	a) Projekty zadefinované ako zámery bez projektovej dokumentácie/stavebného povolenia (investičné). b) Projekty vyplývajúce z pripravovaných/prebiehajúcich aktivít a projektov vyššieho rádu.

Zdroj: Diervilla, spol. s r.o., 2015

Fotografia. č. 7 Oslavy 750. výročia 1. písomnej zmienky o obci Torysa

Zdroj: Obec Torysa, 2015

Záver

Dokument PRO obce Torysa je rozvojový dokument obce – vyjadruje víziu rozvoja obce založenú na výsledkoch strategického plánovania. Tento programovací dokument bol spracovaný ako nosný a kľúčový dokument pre stanovenie prioritných rozvojových oblastí, strategických cieľov, priorít, opatrení a aktivít rozvoja obce až do roku 2022.

Z hľadiska štruktúry PRO obce Torysa je rozčlenený na 5 kľúčových častí:

- v prvej časti je podrobne analyzovaný reálny stav jednotlivých oblastí územia obce,
- druhá časť je strategická, ktorá obsahuje stratégiu rozvoja obce pri zohľadnení jej vnútorných špecifik a určuje hlavné ciele a priority rozvoja obce pri rešpektovaní princípov regionálnej politiky v záujme dosiahnutia vyváženého udržateľného rozvoja územia,
- tretia časť je programová časť, ktorá obsahuje strategické prioritné rozvojové oblasti obce, definovanie strategických cieľov pri jednotlivých prioritných oblastiach, priority, zoznam opatrení a aktivít na zabezpečenie realizácie programu rozvoja obce,
- štvrtá časť je realizačná časť, ktorá je zameraná na popis postupov inštitucionálneho a organizačného zabezpečenia realizácie programu rozvoja obce; táto časť obsahuje aj akčný plán rozvoja obce na obdobie 2015-2020,
- posledná časť je finančná časť, ktorá obsahuje finančné zabezpečenie jednotlivých opatrení a aktivít programu rozvoja obce.

Vykonateľnosť jednotlivých opatrení a tým dosiahnutie stanovených cieľov bude závisieť od mnohých faktorov. Najkritickejším prvkom je v prípade malých obcí finančná náročnosť jednotlivých priorít. Taktiež dôležitým faktorom sú komplikované vlastnícke vzťahy.

Schválený PRO obce Torysa je otvorený dokument, ktorý sa môže dopĺňať o nové priority, opatrenia a aktivity, resp. môžu sa niektoré opatrenia a aktivity rušiť. PRO obce Torysa schvaľuje Obecné zastupiteľstvo v Toryse. Monitorovanie a hodnotenie Programu rozvoja obce realizuje starosta a Obecné zastupiteľstvo obce Torysa.

Predmetný PRO obce Torysa bol schválený na zasadnutí obecného zastupiteľstva dňa:

Uznesením Obecného zastupiteľstva obce Torysa č.

V Toryse dňa

Ing. Jozef Stedina
starosta

Autori

PRO obce Torysa spracoval riadiaci tím v nasledovnom personálnom zložení:

Ing. Jozef Stedina, starosta

Mgr. Stanislav Angelovič, zástupca starostu

Ing. Peter Sabol, PhD., poslanec OcZ

Spracovala externá konzultačná firma Diervilla, spol. s r. o. v nasledovnom personálnom zložení:

Ing. Rastislav Mochnacký, konateľ

Ing. Vladimír Benč, projektový manažér a expert

Mgr. Martin Angelovič, PhD., expert

Autorské práva prináležia spoločnosti Diervilla, spol. s r. o. Dokument je verejný a verejne prístupný. V prípade citácie je nutné dodržiavať Zákon č. 618/2003 Z.z. o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom v znení neskorších predpisov. Skrátené označenie citovaného zdroja /dokumentu PRO Torysa/ je nutné vykonať podľa niektorej metódy odporúčenej normou STN ISO 690.

Použitá literatúra

Atlas krajiny Slovenskej republiky, MŽP SR, Bratislava, 2002: Voľne dostupné na: <http://globus.sazp.sk/atlassr/>

Vlastivedný slovník obcí na Slovensku. Encyklopedický ústav SAV. 1. vyd. Bratislava : VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1977. 528 s.

RETROSPEKTIVNÍ lexikón obcí Československé socialistické republiky 1850–1970. I. Díl, II. svazek. Praha : Federální statistický úřad, 1978

Metodika na vypracovanie PHSR obce/obcí/VUC (v zmysle novely zákona o podpore regionálneho rozvoja schválenej vládou SR 18. júna 2014) verzia k 31. júlu 2014

Národná stratégia regionálneho rozvoja SR (schválený uznesením Vlády SR č. 222 zo 14. mája 2014)

Partnerská dohoda Slovenskej republiky na roky 2014-2020

Program rozvoja vidieka SR na programovacie obdobie 2014 – 2020

Integrovaný regionálny operačný program na obdobie 2014-2020

OP Ľudské zdroje na obdobie 2014-2020 (OP ĽZ)

OP Kvalita životného prostredia na obdobie 2014-2020 (OP KŽP)

OP Integrovaná infraštruktúra na obdobie 2014-2020 (OP II)

OP Výskum a inovácie na obdobie 2014-2020 (OP VaI)

OP Efektívna verejná správa na obdobie 2014-2020 (OP EVS)

Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001 (KURS 2001)

Zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja

Zákon č. 369/1990 Z.z. o obecnom zriadení, v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 303/1995 Z.z. o rozpočtových pravidlách, v znení neskorších predpisov.

Internetové zdroje:

<http://www.torysa.ocu.sk/>

www.statistics.sk

www.upsvar.sk

<http://www1.enviroportal.sk/index.php>

Prílohy

Príloha 1: Dohoda o partnerstve pri príprave a realizácii PRO obce Torysa

Názov	Dohoda o partnerstve pri príprave a realizácii PRO obce Torysa
Obdobie platnosti	Na obdobie realizácie PRO
Predmet dohody	Spolupráca OcÚ Torysa a jej partnerov pri realizácii PRO obce Torysa na roky 2015-2022 a pri realizácii projektov v rámci katastra obce
Účastníci dohody	OcÚ Torysa, DHZ, poľnohospodárske podniky, MSP, ZŠ a MŠ, ďalšie spolky a združenia aktívne v obci
Riadenie procesu	<p>Každoročná aktualizácia Akčného plánu bude realizovaná na septembrovom verejnom zasadnutí OcZ Torysa. Všetci občania ako aj partneri budú môcť predkladať a zahrnúť nové, či aktualizované projektové zámery do PRO obce Torysa.</p> <p>Počas roka, môže každý z partnerov tejto dohody predložiť písomnú žiadosť na OcÚ o zaradenie projektu do PRO obce Torysa 2015 - 2022, s tým, že žiadosť bude prerokovaná a posúdená poslancami OcZ pri najbližšom zasadnutí.</p> <p>Riadenie procesu implementácie, monitorovania a evaluácie PRO je popísané v Realizačnej časti PRO obce Torysa a partneri ho akceptujú.</p>
Financovanie	Výber projektov a schéma ich financovania je popísaná vo Finančnej časti PRO obce Torysa. Jasne definované kritéria výberu projektov - vid' opäť Finančnú časť PRO – predurčujú možnosti prioritizácie a financovania projektov.